विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना-२०८१

Disaster Preparedness and Response Plan - 2024

राप्ती गाउँपालिका, मसुरिया, देउखुरी, दाङ

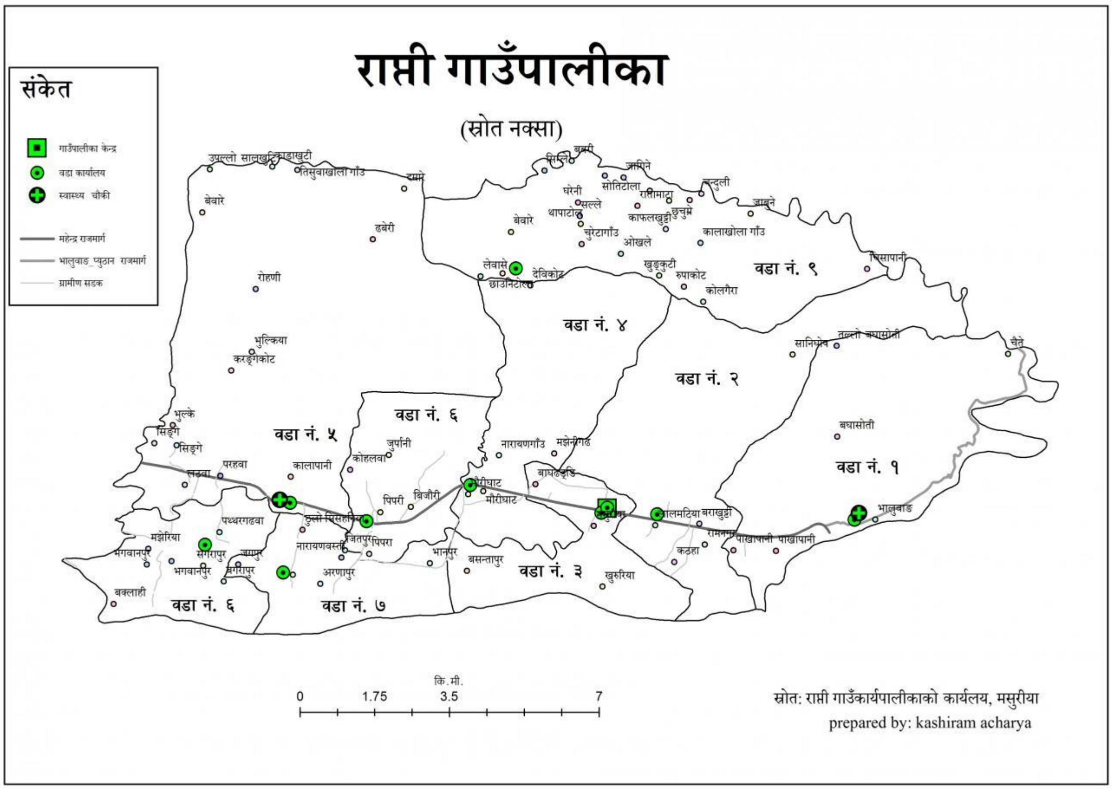

प्रकाशक :
राप्ती गाउँकार्यपालिकाको कार्यालय,
मसुरिया, देउखुरी, दाङ

प्राविधिक सहयोग :
डेभलपमेन्ट कन्सल्टेन्सी एण्ड रिसर्च सेन्टर प्रा.लि
सुर्यविनायक, भक्तपुर

दस्ताबेजको नामः विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना
Document Name: Disaster Preparedness and Response Plan (DPRP)

राप्ती गाउँपालिकाको कार्यालय
मसुरिया, देउखुरी, दाङ

तयार गरिएको वर्ष : २०८१

विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना २०८१/२०८२ (अद्यावधिक)

राप्ती गाउँपालिका, देउखरी,दाङ

Disaster Preparedness and Response Plan 2081/2082,

Rapti Rural Municipality Dang

प्रकाशक : स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, राप्ती गाउँपालिका, दाङ

प्रकाशन मिति : २०८१ असार

व्यवस्थापन : स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, राप्ती गाउँपालिका, दाङ

सर्वाधिकार : ©प्रकाशकमा

मुद्रण :

प्राविधिक सहयोग : डेभलपमेन्ट कन्सल्टेन्सी एण्ड रिसर्च सेन्टर प्रा.लि, भक्तपुर

कृतज्ञता ज्ञापन ।

अध्यक्ष

संघीय गणतान्त्रिक लोकतन्त्रको स्थापना पश्चात स्थानीय सरकारको रूपमा जनताको विकासको तीब्र आकांक्षासँगै यस गाउँपालिकाको पूर्वाधार विकास र शहरीकरण पनि बढीरहेको छ । राप्ती गाउँपालिका नेपालको तराईको भूगोललाई समेटेको सुन्दर गाउँपालिका हो । प्राकृतिक रूपमै भूकम्प, बाढी, डुवान, आगलागी, हावाहुरी, र महामारी जस्त बहु-प्रकोपका घटनाबाट क्षति व्यहोर्दै आइरहेको यस गाउँपालिकामा बढ्दो शहरीकरण र जलवायु परिवर्तनको प्रभावले विपद् तथा जनस्वास्थ्य जोखिम पनि बढ्दै गइरहेको छ । नेपालको संविधानले विपद् व्यवस्थापनलाई तीनवटै तहका सरकारको साझा अधिकारको सूचीमा राखेको छ । विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यावस्थापन ऐन, २०७४; विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यावस्थापन नियमावली, २०७६; स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४ र स्वास्थ्य सेवा ऐन, २०७५ तथा जनस्वास्थ्य सेवा नियमावली, २०७७ ले प्रवन्ध गरेको स्थानीय सरकारको विपद् यवस्थापन सम्बन्धी काम कर्तब्य र अधिकार अनुसार गाउँपालिकाले विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धि आवश्यक नीति, रणनीति तथा योजना तयार गर्न, ऐन नियम तथा कार्यविधि तयार गर्न, अध्ययन अनुसन्धान र विपद् जोखिमको लेखाजोखा गर्न गराउन , विपद् प्रतिकार्यका लागि आवश्यक पूर्वतयारी गर्न तथा प्रतिकार्य संचालन गर्न सक्दछ । यसै आधारमा राप्ती गाउँपालिकाले विपद् पूर्वतयारी तया प्रतिकार्य र त्यसको निम्ति पर्याप्त पूर्वतयारीको लागि प्रकोप, संकटासन्नता तथा क्षमता लेखाजोखाको एवम् विगतका विपद् व्यवस्थापनका अनुभवका तथा पाठ सिकाईका आधारमा यस नगरपालिकाको विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना अद्यावधिक गरेको छ । यस क्षेत्रमा बारम्बार भइरहने प्रमुख विपद्का घटनाहरूलाई मध्यनजर गरी समान्य पूर्वतयारी योजना र विषय क्षेत्रगत आवश्यकतालाई सन्तुलित र एकिकृत रूपमा सम्बोधन गर्न ८ वटा विषयगत क्षेत्र र १ मस्यौदा तयारी कायदल निर्धारण गरी विषयगत क्षेत्रको पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य कार्ययोजना तयार गरिएको छ । विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा पूर्वतयारीका गतिविधिहरूलाई गाउँपालिकाका सम्बन्धित विषय क्षेत्रका योजना तथा कार्यक्रमहरूसँग समायोजना र एकिकरण गरी विपद् जोखिम सुसूचित विकासको अभ्यास मार्फत गाउँपालिकाको उत्थानशीलता विकास गरिनेछ । यस योजनाको कार्यान्वयनबाट पर्याप्त पूर्वतयारी र प्रभावकारी प्रतिकार्य गरी विपदबाट हुनसक्ने क्षति एवम् नोक्सानी घटाउन गाउँपालिकालाई सहयोग पुग्नेछ भन्ने विश्वास गरिएको छ ।

यस गाउँपालिकाको विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना तर्जुमाको निम्ति प्राविधिक सहयोगको लागि **डेभलपमेन्ट कन्सल्टेन्सी एण्ड रिसर्च सेन्टर प्रा.लि** लाई धन्यवाद दिन चाहन्छु । यस योजना तर्जुमाको क्रममा मस्यौदा समितिमा रहेर काम गर्नुहुने मसयौदा समितिका सदस्यहरु, सबै वडाका वडाध्यक्ष तथा वडा विपद् व्यवस्थापन समितिका सदस्यहरू तथा विभिन्न छलफलमा सहभागी भई सल्लाह सुझाव दिनुहुने सरोकारवाला संस्थाका प्रतिनिधिहरु, विषयगत क्षेत्रका सदस्यहरु, त्यसैगरी योजना तर्जुमाको लागि योगदान गर्नुहुने यस गाउँपालिकाका उप प्रमुख, विषयगत समितिका संयोजकहरू, प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत र सम्बन्धित शाखाका प्रमुख तथा कर्मचारीहरूलाई धन्यवाद दिन चाहन्छु ।

योजना कार्यान्वयनका लागि यस गाउँपालिकाले राज्यका विभिन्न तहहरु लगायत राष्ट्रिय तथा अर्न्तराष्ट्रिय संघ संस्थाहरु, गाउँपालिका स्तरिय विभिन्न संघ संस्थाहरु तथा राजनैतीक दलहरुसंग समन्वय र सहकार्य गरि कार्यान्वयन गर्नमा गाउँपालिका परिवार सदैव तत्पर रहनेछ ।

धन्यवाद ।

प्रकाश बिष्ट

अध्यक्ष

शुभकामना
उपाध्यक्ष

स्थानीय विपद् व्यवस्थापन ऐन अनुसार स्थानीयतहलाई प्राप्त भएको विपद जोखिम व्यवस्थापन सम्बनिध काननूनी प्रावधानका आधारमा रहि राप्ती गाउँपालिकाको विपद पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना निमार्ण भएको छ। संघीय गणतान्त्रिक लोकतन्त्रको स्थापना पश्चात स्थानीय सरकारको रूपमा जनताको विकासको तीब्र आकांक्षासँगै यस नगरको पूर्वाधार विकास र शहरीकरण पनि बढीरहेको छ । नेपालको संविधानले विपद् व्यवस्थापनलाई तीनवटै तहका सरकारको साझा अधिकारको सूचीमा राखेको छ । यसै आधारमा यस गाउँपालिकाले विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य र त्यसको निम्ति पर्याप्त पूर्वतयारीको लागि प्रकोप, संकटासन्नता तथा क्षमता लेखाजोखाको एवम् विगतका विपद् व्यवस्थापनकम गत वर्ष भए गरेका कार्यहरुको अनुभव समेतका आधारमा यस गाउँपालिकाको विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना तर्जुमा अद्यावधिक गरेको छ।

गाउँपालिकाले विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धि आफ्नै आन्तरिक स्रोत, विकास साझेदार संस्थाहरूको सहायता तथा निजी एवम् सामाजिक क्षेत्रसँगको साझेदारीमा यस योजनाको कार्यान्वयन गरिनेछ। विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा पूर्वतयारीका गतिविधिहरूलाई गाउँपालिकाका सम्बन्धित विषय क्षेत्रका योजना तथा कार्यक्रमहरूसँग समायोजना र एकिकरण गरी विपद् जोखिम सुसूचित विकासको अभ्यास मार्फत गाउँपालिकाको उत्थानशीलता विकास गरिनेछ । यस योजनाको कार्यान्वयनबाट पर्याप्त पूर्वतयारी र प्रभावकारी प्रतिकार्य गरी विपदबाट हुनसक्ने क्षति एवम् नोक्सानी घटाउन गाउँपालिकालाई सहयोग पुग्नेछ भन्ने विश्वास गरिएको छ।

यस गाउँपालिकाको विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना तर्जुमाको निम्ति सहकार्यका एवम् प्राविधिक सहयोगको लागि डेभलपमेन्ट कन्सल्टेन्सी एण्ड रिसर्च सेन्टर प्रा.लि हार्दिक लाई धन्यवाद दिन चाहन्छु। यस योजना तर्जुमाको क्रममा मस्यौदा समितिमा रहेर काम गर्नुहुने मसयौदा समितिका सदस्यहरु, सबै वडाका वडाध्यक्ष तथा वडा विपद् व्यवस्थापन समितिका सदस्यहरू तथा विभिन्न छलफलमा सहभागी भई सल्लाह सुझाव दिनुहुने सरोकारवाला संस्थाका प्रतिनिधिहरु, विषयगत क्षेत्रका सदस्यहरु, त्यसैगरी योजना तर्जुमाको लागि योगदान गर्नुहुने यस गाउँपालिकाका प्रमुख, विषयगत समितिका संयोजकहरू, प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत र सम्बन्धित शाखाका प्रमुख तथा कर्मचारीहरूलाई धन्यवाद दिन चाहन्छु।

योजना कार्यान्वयनका लागि यस गाउँपालिकाले राज्यका विभिन्न तहहरु लगायत राष्ट्रिय तथा अर्न्तराष्ट्रिय संघ संस्थाहरु, नगर स्तरिय विभिन्न संघ संस्थाहरु तथा राजनैतीक दलहरुसंग समन्वय र सहकार्य गरि कायान्वयन गर्नमा राप्ती गाउँपालिका परिवार सदैव तत्पर रहनेछ।

धन्यवाद।

कमलपती चौधरी
उपाध्यक्ष

शुभकामना ।

बढ्दो जनसंख्यासँगै बढेको शहरीकरण, वन अतिक्रमण र वन विनास, कृषि भुमी परिवर्तन, औद्योगीकरण र यातायात प्रदूषण जस्ता मानवीय क्रियाकलापहरुबाट हरित गृह ग्याँसहरुको अत्यधिक उत्सर्जन बढ्नाले विश्व उष्णिकरण तथा जलवायु परिवर्तनको समस्या हरेक बर्ष बढ्दै गएको छ । जलवायुजन्य समस्या विश्व भरिनै तातो बहसको रुपमा रहदै आएको देखिन्छ । अनियमित वर्षा र आकस्मिक बाढी पहीरो, विनाशकारी हुरि बतास, भूकम्प, खडेरी, वन डढेलो/आगलागी, बालीरोग, पशुरोग, महामारी,आदि जस्ता समस्याहरुले गर्दा स्थानीय समुदाय विषेश गरी गरिब तथा विपन्न वर्गको जिविकोपार्जनमा थप असर पार्दछन् । यस्ता खालका असरहरु दाङ जिल्लाको यस राप्ती नगरपालिकामा समेत रहेकाछन् ।
संघिय सरकारले विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापनका कार्यहरुलाई योजनाबद्ध र व्यवस्थित गर्न नीतिगत, कानूनी तथा संस्थागत व्यवस्था गरेको छ । नेपालको संविधान, २०७२ पछि आएका स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ र विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन ऐन, २०७४, स्थानीय विपद्तथा जलवायु उत्थानशिल योजना तर्जुमा निर्देशिका २०७४ (मस्यौदा) पछिल्ला महत्वपूर्ण व्यवस्थाका हुन्। यिनै व्यवस्था र आधारमा रहेर स्थानीय आवश्यकतालाई मध्यनजर गर्दै विपद्जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापनका साथै जलवायु उत्थानशिल कार्यहरु योजनावद्ध र व्यवस्थित गर्न राप्ती गाउँपालिकाको विपद् पुर्व तयारी तया प्रतिकार्य योजना अद्यावधिक गरिएको हो ।

यस योजना निर्माण गर्ने क्रममा विभिन्न छलफल तथा भेलामा सक्रिय रुपमा सहभागी भइ महत्वपुर्ण राय सुझाव सहित पृष्ठपोषण प्रदान गर्नुहुने सम्पुर्ण जनप्रतिनिधी, कर्मचारीहरु, राप्ती गाउँपालिकाका स्थानियलाई विषेश धन्यबाद ज्ञापन गर्दछु । राप्ती गाउँपालिकाको विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना अद्यावधिक प्राबिधिक रूपमा सहयोग गर्ने डेभलपमेन्ट कन्सल्टन्सी एण्ड रिसर्च सेन्टर प्रा.लि. प्रति कृतज्ञता व्यक्त गर्दछु । यस योजनालाई गाउँपालिका को नियमित योजना तर्जुमा प्रक्रियामा समायोजन गरी सम्बन्धित सबै सरोकारवालाहरुको सहयोग, समन्वय तथा सहकार्यमा कार्यान्वयन गरिनेछ । अन्तमा यस योजनाको प्रभावकारी कार्यान्वयन प्रक्रियामा नेतृत्व एवं स्थानीय श्रोत साधन परिचालन गर्न गाउँपालिका सदैव सक्रिय रहने प्रतिबद्धताका साथै आवश्यकता अनुसार सम्बन्धित सबै सरोकारवालाहरुको विभिन्न श्रोतहरुको उपलब्धतासँगै अझ सक्रिय सहयोग तथा सहकार्यको अपेक्षा गर्दछौं ।

....

नेबबहादुर वली

प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

विषयसूची

१ पृष्ठभूमि	७ -१०
१.१ गाउँपालिकाको परिचय	११
१.२ योजनाको पृष्ठभूमि (संक्षिप्त विपद्को स्थिति, योजनाको आवश्यकता, औचित्य)	१५
२. विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजनाको उद्देश्य	१९
३. विपद् जोखिमको अवस्था	१९
३.१. विगतका विपद्हरूको विश्लेषण	२१
३.२. कानूनी, नीतिगत तथा संस्थागत व्यवस्था (सम्बन्धित गाउँ/नगरपालीका, जिल्ला, प्रदेशमा भएका)	२३
३.३. प्रमुख प्रकोपहरू र प्राथमिकतामा रहेका प्रकोपहरू	२३
३.४. सम्भाव्य प्रकोपको आँकलन तथा सम्भावित प्रभाव क्षेत्रको नक्शाङ्कन	२४
३.५. विपद् सङ्कटासन्नता तथा क्षमता विश्लेषण	२७
३.६. विपद् जोखिम आँकलन तथा नक्शाङ्कन	२८
३.७. प्रकोप पूर्वानुमान तथा पूर्वसूचना प्रणाली विश्लेषण	२८
३.८. सरोकारवाला संस्थाहरू	२९
३.९. विषयगत क्षेत्रहरू	३२
४. सामान्य पूर्वतयारी योजना (सम्पूर्ण विषयगत क्षेत्रहरूको लागि)	३४
५. पूर्वानुमानमा आधारित पूर्वतयारी योजना (पूर्वानुमान सम्भव हुने प्रकोपहरूको लागि)	३५
६. आपत्कालीन प्रतिकार्य योजना (सम्पूर्ण विषयगत क्षेत्रहरूको लागि)	३५
७. आवश्यकताको लेखाजोखा	४५
७.१. विषयगत स्रोत साधनको आँकलन	४५
७.२. वन्दोवस्तीका सामानको आँकलन	४५
७.३. अन्य आवश्यकताहरू	४५
७.४. अनुमानित लागत	४५
७.५. आर्थिक श्रोत र उपलब्ध हुने विधि र संयन्त्र	४५
८. अन्य निकायहरूसँगको समन्वय र सहकार्य	४६
९. लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण	४७
१०. अनुगमन, मूल्याङ्कन तथा सिकाई योजना	४८
१०.१. लक्ष्य र सूचकहरू	४८
१०.२. अनुगमन, मूल्याङ्कन तथा सिकाई संयन्त्र	४९
१०.३. अनुगमन तथा मूल्याङ्कन कार्ययोजना	४९
१०.४. क्षमता विकास	४९
१०.५. विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजनाको पुनरावलोकन र पृष्ठपोषण	४९
११. अनुसूचीहरू	५०-६०
१२. सन्दर्भ सामग्री	६१

शब्द संक्षेप :

जि.वि.व्य.स	जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति
स्था.वि.व्य.स	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति
DDMC	District Disaster Management Committee
LDMC	Local Disaster Management Committee
जिसस	जिल्ला समन्वय समिति
जिसअ	जिल्ला समन्वय अधिकारी
उमनपा/नपा/गापा	उपमहानगरपालीका/नगरपालिका/गाउँपालिका
जि.पु.का.	जिल्ला पूर्वाधार विकास कार्यालय
जि.शि.स.इ	जिल्ला शिक्षा समन्वय इकाइ
स्वा.का	स्वास्थ्य कार्यालय
नेरेसो	नेपाल रेडक्रस सोसाइटी
ने. से.	नेपाली सेना
प्रजिअ	प्रमुख जिल्ला अधिकारी
प्रउ	प्रहरी उपरीक्षक
सप्रउ	सशस्त्र प्रहरी उपरीक्षक
सप्रनाउ	सशस्त्र प्रहरी नायब उपरीक्षक
प्रनाउ	प्रहरी नायब उपरीक्षक
प्रनि	प्रहरी निरीक्षक
मबासशा	महिला बालबालिका तथा सामाजिक विकास शाखा
सप्रव	शसस्त्र प्रहरी बल
डि.व.का	डिभिजन वन कार्यालय
जि.भु.सं का.	जिल्ला भु संरक्षण कार्यालय
ज.उ.प्र.नि.वि.	जल उत्पन्न प्रकोप नियन्त्रण बिभाग
रा/अगैसस	राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रय गैरसरकारी संस्था
LEOC	Local Emergency Operation Center
DEOC	District Emergency Operation Center
NEOC	National Emergency Operation Center
PEOC	Provincial Emergency Operational Center
DDRC	District Disaster Relief Committee
FNJ	.Federation of National Journalist
L-WASH CC	Local level Water Sanitation and Hygiene Coordination Committee
DHO	District Health Office
NRCS	Nepal Red Cross Society
IRA	Initial Rapid Assessment
MIRA	Multi Initial Rapid Assessment
CSDA	Cluster Specific Details Assessment
PDNA	Post Disaster Need Assessment

खण्ड - १ : पृष्ठभूमि

१.१ राप्ती गाउँपालिकाको परिचय

दाङ जिल्लाको पूर्वी भागमा अवस्थित राप्ती गाउँपालिका भित्री मधेश तथा चुरेक्षेत्रमा रहेको छ । नेपालको लुम्बिनी प्रदेश अन्तर्गत पर्ने राप्ती गाउँपालिका साविकका २ वटा गाउँ विकास समिति लालमटिया र सिसहनीयाको सबै भाग तथा हाँसिपुर गाउँ विकास समितिको साविक वडा नं. १ र २ वडालाई एकीकृत गरि पुनसंरचना गरिएको हो । हाल गाउँपालिकालाई ९ वटा वडामा विभाजन गरिएको छ र यसको प्रशासनिक केन्द्र मसुरियामा राखिएको छ । यो गाउँपालिका २७ डिग्री ४९ मिनेट ५ सेकेण्डदेखि २७ डिग्री ५५ मिनेट १५ सेकेण्ड उत्तरी अक्षांससम्म र ८२ डिग्री ३६ मिनेट ८ सेकेण्डदेखि ८२ डिग्रि ४८ मिनेट २६ सेकेण्ड पूर्वी देशान्तरमा रहेको छ । गाउँपालिकाको कुल क्षेत्रफल १६१ वर्गकिलोमिटर रहेको छ । यस गाउँपालिकाको पूर्वमा राप्ती नदी, पारी अर्घाखाँची जिल्ला र दक्षिणमा राप्ती नदी तथा गढवा गाउँपालिका, उत्तरपूर्वमा प्यूठान, उत्तरमा बंगलाचुली गाउँपालिका तथा पश्चिममा लमही नगरपालिका, सिँगे खोला पर्दछ । यस गाउँपालिकाको बीचवाट करीव १५ कि.मि पूर्वपश्चिम राजमार्ग पर्दछ । गाउँपालिकाभित्र समथर र उर्वर समेत भएकाले कृषि खेती तथा तरकारीबालीको लागि राम्रो सम्भावना बोकेको छ । ऐतिहासिक चिनारी तथा नामाकरणः राप्ती गाउँपालिका जातिगत तथा साँस्कृतिक रुपमा बिशिष्टता र बिविधता बोकेको गाउँपालिका हो जहाँ आदिबासी थारु, ब्राह्मण, क्षेत्री, ठकुरी, मगर, दलित र मुस्लिमहरुको बसोबास रहेको छ ।

यस गाउँपालिकाको पूर्वी तथा दक्षिणी भागबाट समग्र देउखुरीकै सम्पत्ति, प्रमुख ऐतिहासिक श्रोतको रुपमा रहेको र समुन्नत कृषि प्रणालीको आधार राप्ती नदीले यस गाउँपालिकालाई चिनाएको छ । ऐतिहासिक तथा पर्यटकीय महत्व तथा प्रसिद्ध धार्मिक आस्थाको केन्द्रको रुपमा रहेका प्रसिद्ध भद्राक्षी देवी मन्दिर यसै गाउँपालिकामा पर्छ । स्वस्थानी व्रत कथामा उल्लेख भए अनुसार महादेव पत्नी सतीदेवीको देव्रे घुडा पतन भएको स्थान यो ऐतिहासिक तथा प्रसिद्ध ऐतिहासिक महत्वको स्थल यस गाउँपालिकाभित्र पर्दछ । राप्ती गाउँपालिको नामाकरण सम्बन्धमा रहेको धारणा अनुसार यो क्षेत्र देउखुरी उपत्यकाको जल भण्डारको रुपमा रहेको राप्ती नदीको सिंचित भूमि हो । यहाँ राप्ती र यसका सहायक नदीहरु पूर्ववाट क्रमशः पश्चिम तर्फ बहेका छन् । यो क्षेत्र भएर राप्ती नदी वहने हुनाले आदिकालदेखि यस क्षेत्रलाई राप्ती क्षेत्र नै भनिदै आएको हो । त्यसैले हाल राज्य पुर्नसंरचनामा यस गाउँपालिकाको नाम राप्ती राखिएको हो । राप्ती गाउँपालिकाको धरातलीय अवस्थाः राप्ती गाउँपालिका भित्रीमधेश, चुरीया क्षेत्र हुँदै महाभारत पहाडसम्म फैलिएकोले यहाँको भौगोलिक स्वरुपमा समेत विविधता पाईन्छ । यहाँ उत्पन्न भएका खोला तथा खोल्सीहरु क्रमशः उत्तरबाट दक्षिणतर्फ विभिन्न जलाधार क्षेत्रमार्फत राप्ती नदीमा मिसिन्छ । यस गाउँपालिकाका अधिकांश क्षेत्र चुरे भूभाग अर्न्तगत पर्दछन् । यस गाउँपालिकाको वडा नं. २, ३, ४, ६, ७ र ८ वडाहरु समथर जमिनमा पर्दछन् भने अन्य वडाहरु होचो चुरे क्षेत्रभित्र अवस्थित छन् । राप्ती नदीको किनार सिंचाईको सुविधा भएको भागहरु कृषिको लागि महत्वपूर्ण छन् । भौगोलिक विविधताले गर्दा यहाँ पाईने वनस्पति तथा जैविक विविधतामा समेत एकरुपता देखिँदैन । यस राप्ती गाउँपालिकाको भौगोलिक अवस्थिति अनुसार क्रमश दक्षिणी तथा पूर्वी मोहडा क्षेत्रबाट उत्तरतर्फ भिरालोपना बढ्दै गएको छ । यस गाउँपालिकाको न्यूनतम उचाई २५३ मिटर र अधिकतम उचाई ११९४ मिटर उत्तरी सिमानासम्म रहेको छ ।

१.१.१ विपद् जोखिम व्यवस्थापनको अवस्था

अचानक प्रकृतिमा हुने असामान्य गतिविधीका कारण उत्पन्न भएका घटना वा नकारात्मक परिणामलाई प्राकृतिक प्रकोप भनिन्छ । प्राकृतिक प्रकोपका घटनाहरू कतिखेर घटछन भनेर यकिनसाथ भन्न सकिदैन

र यसको पुर्वानुमान गर्न सकिन्छ । प्राकृतिक विपत्तीले ठुलो जनधनको क्षति गराउनका साथै ठुलो मानसिक विचलन ल्याउने गर्दछ । नेपालको सन्दर्भमा यसको ज्वलन्त उदाहरणको रूपमा २०७२ सालमा गएको महाभूकम्पलाई लिन सकिन्छ । यसका लागि निर्माण गरिएका नीति नियमका अक्षरस कार्यान्वयन गर्नुपर्ने । देखिन्छ । साथै गृहमन्त्रायलको मातहतमा रहेको विपद व्यवस्थापन महाशाखा लगायत जिल्ला प्रशासन कार्यालय, जिल्लाका अन्य सुरक्षा निकाय लगायत यसक्षेत्रमा काम गर्ने सब्घसंस्थाहरू चनाखो रूपमारही आफ्नो भुमिका निर्वाह गर्नुपर्दछ । विपद्का दृष्टिले राप्ती गाँउपालिका निक्कै सम्वेदनशील रहेको छ । यहाँ मूख्यरुपमा बाढी डुवान,आगलागी, सडक दूर्घटना, शीतलहर, हावाहुरी, भूकम्प, पशु तथा बालीमा रोग, सर्पदंश, चट्याङ्ग, असिनापानी, महामारी, विद्युत दुर्घटनाजस्ता प्रकोपहरु रहेका छन् । बाढीबाट खोला किनारका वस्तीहरु जोखिममा रहेका छन् भने साना बाँस र परालबाट निर्माण भएका झुप्रा घरहरुमा धेरै मानिसको बसोबास रहेको कारण आगलागीका घटनाहरु हुने गरेका र त्यसबाट व्यापक भौतिक र आर्थिक क्षति हुन गई मानिसहरु झनै गरिबीतिर धकेलिने गरेका छन् । आगामी दिनमा पनि बाढी डुवानका कारण क्षति हुने सम्भावना रहेको देखिन्छ । जलवायु परिवर्तनका कारण वर्षामा उल्लेख्य कमी भएको, समयमा पानी नपर्ने र सबै वडाहरुमा नहर नपुगेकोले समयमा खेती गर्न नपाएको किसानहरुको गुनासो रहेको छ । गरिवीमा बाँचेको समुदाय भएकोले हिउँदका दिनमा शीतलहरका कारण जनजीवन आक्रान्त बनेको देखिन्छ । सडक निर्माण संगै सडक दुर्घटना र वातावरणीय प्रदूषण पनि बढेको देखिन्छ । सरसफाईको कमीका कारण विशेष गरी बालबालिकाहरुमा संक्रामक रोग लगायतका स्वास्थ्य समस्याहरु अक्सर वर्षभरीनै देखिने गरेका छन् ।

१.१.१ राप्ती गाउँपालिकाको जनसंख्या विवरण :

राप्ती गाउँपालिकालाई ९ वटा वडामा बिभाजन गरिएका छ । यस गाउँपालिकाका वडाहरुको जनसंख्या तथा घर परिवारहरुको तुलनात्मक अध्ययन गर्दा सबैभन्दा धेरै जनसंख्या वडा नं. १,२,३, ४,५ मा रहेको छ । त्यस्तै सबैभन्दा थोरै घरधुरी वडा नं. ९ मा रहेको छ । वडागत बस्ती तथा घरपरिवार विवरण र लैङ्गिक जनसंख्या विवरण तल तालिकामा दिइएको छ ।

तालिका १ : जनसंख्या विवरण :

वडा नं	मुख्य वस्तीहरु	महिला	पुरुष	जम्मा
१	शान्तिपुर (चैते), बगाहासोती, भालुवाङ, पाखापानी, मच्छिताल	४०१५	३६२२	७६३७
२	एकतानगर, लालमटिया, कालिका चोक, रामनगर, वराखुरी, कटाहा, मुक्ति नगर, स्यानीघोष, बाहुनी पाटा	३७५५	३४६३	७२३८
३	वसन्तपुर, खुरुरिया, मसुरिया	३५१९	३३२८	६८३९
४	मौरीघाट जनकपुर, खिनैरा, सुन्दरपुर, नयाँगाउँ	३६८७	३९३७	७६२४
५	सिसहनिया, लठहवा, पहरवा, करंगा	३१९५	३०४७	६२४२
६	बगरापुर, सगरापुर, भगवानपुर, मझेरिया, पत्थरगढवा	२३८७	२०९३	४४८०
७	भानपुर, अननपुर, जितपुर, छोड्की सिसहनिया, बड्का सिसहनिया, जगपुर	२६७६	२४५८	५२३४
८	पिपरी, पिपरा, विजौरी, कोहलवा	२६६३	३०२१	५६८४
९	देवीकोट, रुपाकोट	१००६	१०३९	२०४५
जम्मा		**२७३०६**	**२४८१७**	**५२१२३**

श्रोत : राष्ट्रिय जनगणना २०७८

तालिका : २ घरसंरचनाको विवरण :

जम्मा घरधुरी : ११८२६

आफ्नै स्वामित्वमा रहेका घरधुरी : ७२.९ प्रतिशत

भाडामा रहेका घरधुरी : २४.६ प्रतिशत

संघ संस्थारहेका :१.८ प्रतिशत

अन्य : ०७ प्रतिशत

भूउपयोगको अवस्था

यस गाउँपालिकामा १४ वटा सामुदायिक वनहरु रहेका छन् । विशेष गरी राजमार्गको उत्तरी क्षेत्रमा यी सामुदायिक वनहरु केन्द्रित रहेका छन् । जैविक विविधतायुक्त यी वनहरु मार्फत समुदायले दैनिक इन्धन आपूर्ति लगायत, निर्माण सामाग्री र पशुवस्तुको लागि आहारा संकलन गर्ने गरेका छन् । यस गाउँपालिकामा विशेष गरी सामुदायिक वन धेरै रहेको छ । केही क्षेत्र ऐलानीको रुपमा खाली रहेको पनि पाईएको छ । यस गाउँपालिका क्षेत्र भित्रबाट व्यबसायिक रुपमा जडीबुटी उत्पादन तथा निकासी हुने गरेको पाईदैन । न्यून मात्रामा उत्पादन हुने जडीबुटीहरुमा केमोमाईल, कुरिलो, टिम्मुर आदि हुने

भएपनि व्यवसायिक हुन सकेको छैन । सामुदायिक वनको बार्षिक कार्ययोजना अनुसार स्वीकृति प्राप्त भएका जडीबुटी संकलन र निकासी कार्ययोजना अनुसार नै हुने गरेको पाइएको छ । तुलनात्मक रुपले वन क्षेत्र धेरै भएको यो गाउँपालिकाको दक्षिणी भाग राप्ती नदीको किनारी तथा सिंचित क्षेत्रमा कृषिको लागि जमिन प्रयोग गरिएको छ । राप्ती नदीले निकास गरेको क्षेत्रमा पनि खेती गर्ने गरिएको छ । यिनै खेती भूमिभित्र आवादी क्षेत्र पनि भएकोले बसोबासको लागि अलग्गै क्षेत्र किटान गरिएको छैन । पूर्व पश्चिम राजमार्गको दायाँ बायाँ किनारी भागमा बसोबास क्षेत्र धेरै रहेको छ । यस गाउँपालिकाको भूउपयोग नक्शा निम्नानुसारको रहेको छ ।

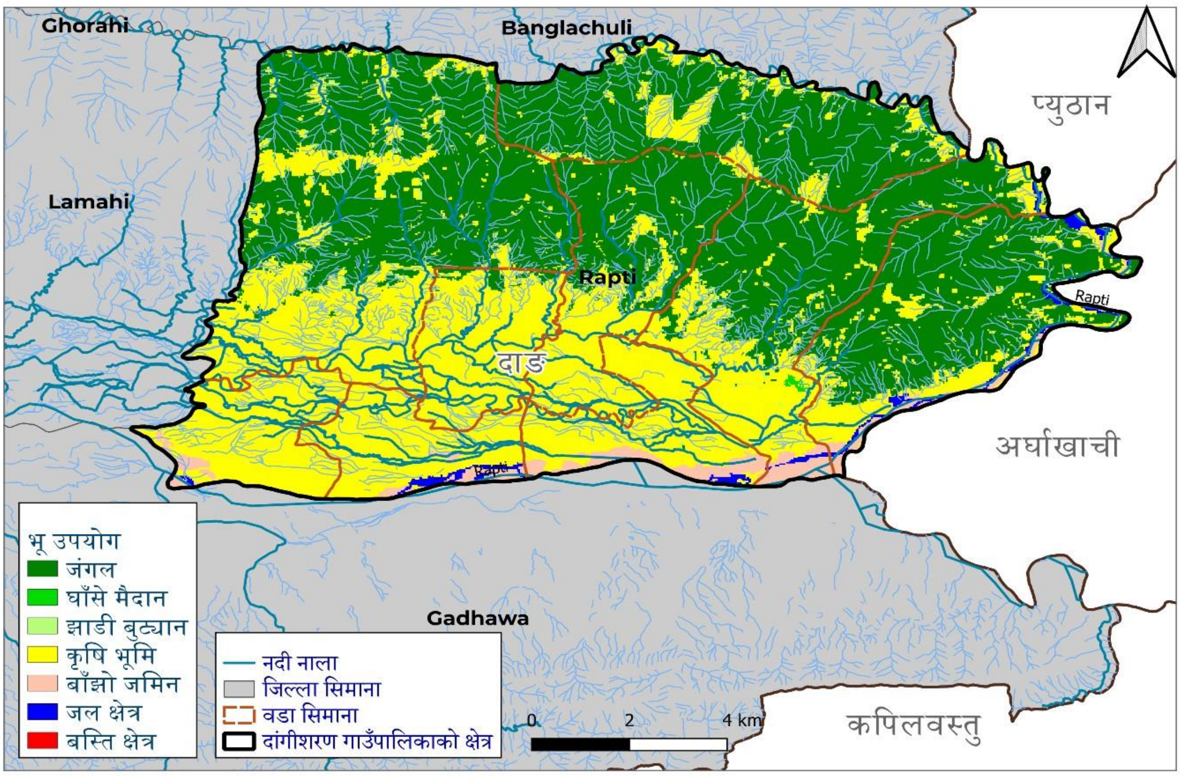

क्र.स.	विवरण	क्षेत्रफल (वर्ग कि.मि)	प्रतिशत
१	कृषि क्षेत्र	69.62	43.03
२	चौर तथा चरन क्षेत्र	1.65	1.02
३	बन क्षेत्र	83.88	51.84
४	सडक ओगटेको क्षेत्र	0.66	0.41

नदीनाला र जलभण्डार

प्राकृतिक श्रोत साधनको दृष्टिले राप्ती गाउँपालिका सम्पन्न रूपमा रहेको छ । यहाँ तराइ तथा चुरे गरी फरकफरक भौगोलिक बनावट पाइन्छ । राप्ती नदी यस गाउँपालिकाको मुख्य नदी हो । यस गाउँपालिकाका अन्य नदी नालाहरुमा करम्दी खोला, दोलही खोला, कालापानी खोला, भूल्केखोला, टिसुवाखोला, मच्छिताल खोला, गनाहाखोला, सिङ्गे खोला, गोपीनाला, बगासोती खोला आदि रहेका छन् । यस गाउँपालिकामा हर्सेडाँडा पोखरी, चितुवाखोली ताल, चखेवा सिमसार क्षेत्र, खौराहाबाबा पोखरी, सुन्दरपुर पोखरी गरी ५ वटा मुख्य पोखरी रहेका छन् ।

सि.न.	नदी खोलाको विवरण	हालको उपयोग	कैफियत
१	राप्ती नदी	सिंचाई, माछापालन, ढुङ्गा गिटी बालुवा	
२	करम्दी खोला सिंचाइ	सिंचाइ, खानेपानी	
३	दोलही खोला	सिंचाइ, खानेपानी	
४	कालापानी खोला	सिंचाइ, खानेपानी	
५	भुल्के खोला	सिंचाइ, खानेपानी	
६	टिसुवा खोला	सिंचाइ,	
७	मच्छीताल खोला	सिंचाइ	
८	गनाहा खोला	सिंचाइ, ढुङ्गा गिटी बालुवा	
९	सिँगे खोला	सिंचाइ	
१०	गोपीनाला	सिंचाइ	
११	बगासोती खोला	सिंचाइ	
१२	सानो राप्ती नदी शाखा	सिंचाइ, ढुङ्गा गिटी बालुवा	

१.२ विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजनाको पृष्ठभूमिः

नेपाल विपद्को दृष्टिले अति जोखिमपूर्ण देशहरुमध्ये एक हो । विश्वका १ सय ९८ मुलुकमध्ये नेपाल भूकम्पका हिसाबले ११औं बाढी पहिरोको हिसाबले ३० औं स्थानमा र जलवायु परिवर्तनको हिसाबमा विश्वमा चौथो तथा एशियामा छैठौं, जोखिमपूर्ण देशको रुपमा रहेको छ । प्राकृतिक विपद्को हिसाबले विश्वको उच्च जोखिमपूर्ण देशको रुपमा रहेको छ । नेपालमा विशेषगरी नियमित रुपमा हुने बाढी, पहिरो, हुरिबतास, आगलागी, चट्याङ, सडक दुर्घटना, असिना, हिमपहिरो, महामारीजस्ता मौसमी विपदबाट हरेक वर्ष लगभग बीस हजारभन्दा बढी परिवारहरु प्रभावित हुने गरेका छन् । नेपालमा प्रतिवर्ष विभिन्न विपद्हरुबाट सरदर औसतमा एक हजारको हाराहारीमा मानिसहरुको मृत्यु हुने गर्दछ । जसमध्ये वार्षिक ३ सय जनाको मृत्यु बाढी तथा पहिरोका कारणले मात्रै हुने गर्दछ । यसैगरी सबैभन्दा बढी आगलागीका कारण पशु चौपाया, पंक्षी, वन क्षेत्र र धनसम्पत्तिको नोक्सानी हुने गरेको छ । विपद्को कारण नेपालले हरेक वर्ष औसतमा १ अर्ब २१ करोडको बराबरको राष्ट्रिय सम्पत्तिको क्षति व्यहोर्नु परेको छ । त्यसै गरेर नेपालको विकास दर ३ देखि ४ प्रतिशतले रहेको छ भने विपद्ले विनाश गर्ने दर ८ देखि २५ प्रतिशतसम्म हुने गरेको देखिएको छ (विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना दाङ २०७७) । कमजोर भू-बनोट, जटिल भुगर्भीय संरचनाका, बदलिँदो जलवायु अवस्था, बढ्दो शहरीकरण, जलसंख्या बृद्धि तथा मानवीय हेलचेक्राई र असावधानीका कारण

नेपाल विपद्को उच्च संकटासन्नताको अवस्थामा रहेको छ । बिगतमा गरिएका अध्ययन अनुसन्धान र बिगतको विश्लेषण अनुसार नेपालमा कुनै पनि समय धेरै ठूलो भूकम्प जाने र त्यसबाट धेरै संख्यामा मानिस मर्ने, घाइते हुने तथा भौतिक संरचना क्षतिग्रस्त हुने सम्भावना रहेको छ । २०७२ वैशाख १२ र २९ गते आएका भूकम्प यसैका उदाहरण हुन् । अझै पनि यस्तै प्रकृतिका भूकम्पहरु आउने अनुमान भूगर्भविद्हरुले गर्दै आएका छन् । यस्तै हरेक वर्ष जस्तो कोशी, कर्णाली र महाकाली लगायतका नदीहरुमा आउने बाढीहरु पनि विपद्का उदाहरणहरु हुन् । यी उदाहरण मात्र नभएर यथार्थ र वास्तविक पनि हुन् । यसको अर्थ अब सबै हाम्रो काबुभन्दा बाहिर गैसकेकै हो त भन्ने प्रश्न उठ्न सक्छ तर हामीले सावधानी अपनायौं, पूर्वतयारीमा जुट्यौं भने विपद्लाई पनि क्रमिक रुपले हाम्रो नियन्त्रणमा लिन सक्नेछौं त्यसका लागि स्थानीय सरकारको समन्वयमा स्थानीयस्तरमा काम गर्ने सरकारी गैरसरकारी, सामुदायिक संघ संस्थाहरु, स्थानीय तहमा रहेर काम गर्ने निजी क्षेत्रका प्रतिनिधिहरु लगायत सबैको सहकार्य भयो भने हाम्रो विपद् जोखिम न्यूनीकरण गरी उत्थानशीलता बढाउन सक्छौं । नेपालको संविधान २०७२, विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन ऐन २०७४ (प्रथम संशोधन २०७५), स्थानीय सरकार सन्चालन ऐन २०७४, विपद् जोखिम न्यूनीकरण नीति एवं रणनीतिक कार्ययोजना २०७५ तथा विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन नियमावली २०७५ लगायतका राष्ट्रिय नीति तथा कानूनी दस्तावेजको आधार र विपद् जोखिम न्यूनीकरणका लागि सेण्डाई कार्यढाचाको मर्मलाई आत्मसात गर्दै स्थानीय तहको विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन लाई संस्थागत गर्ने र समुदायस्तरबाट नै विपद् उत्थानशीलता बृद्धि गर्न बान्छनीय भएको हुनाले नेपाल सरकार गृह मन्त्रालयले जारी गरेको जिल्ला विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना तर्जुमा मार्गदर्शन २०६७ (प्रथम संशोधन २०७६) बमोजिम तयार गरेको यस योजनाले भविष्यमा स्थानीय तहको विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्यमा नया फड्को मार्ने अपेक्षा गर्न सकिन्छ । विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन ऐन, २०७४ (प्रथम संशोधन, २०७५) ले विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन राष्ट्रिय परिष्द, कार्यकारी समिति, राष्ट्रिय विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन प्राधिकरण (यसपछि प्राधिकरण भनिने), प्रदेश विपद् व्यवस्थापन परिषद् र कार्यकारी समिति, जिल्ला तथा स्थानीय तहमा विपद् व्यवस्थापन समितिहरूको संस्थागत व्यवस्था गरी तिनीहरूको काम, कर्तव्य र अधिकार समेत तोकेको छ । स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ११ को उपदफा २ (न) ले गाउँपालिका तथा नगरपालिकाको काम, कर्तव्य र अधिकार भित्र विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धी सबै चरणका कार्यहरू समावेश गरेको छ । यस ऐनले राष्ट्रिय भवन संहिता तथा मापदण्ड बमोजिम भवन निर्माण अनुमति, अनुगमन र नियमन सम्बन्धी कार्यहरूका साथै सुरक्षित बस्ती विकास सम्बन्धी नीति, योजना, कार्यक्रम तर्जुमा, कार्यान्वयन, अनुगमन, नियमन र मूल्याङ्कन कार्यलाई समेत गाउँपालिका तथा नगरपालिकाको काम, कर्तव्य र अधिकार भित्र समेटेको छ । वि.सं २०६५ साल जेठ १५ गते नेपाल सरकारले संघीयतामा जाने निर्णय गरेसँगै देशमा तीन तहका सरकारहरुको प्रादुर्भाव भयो । केन्द्रमा संघीय सरकार, प्रदेशमा प्रादेशिक सरकार र स्थानीय तहमा स्थानीय सरकार निर्माण भएसँगै सोही अनुरुप तहगत संरचनाहरुको निर्माण भए । जसअनुरुप केन्द्रमा प्रधानमन्त्रीको अध्यक्षतामा विपद् व्यवस्थापन राष्ट्रिय परिषद गठन भएको छ, गृहमन्त्रीको अध्यक्षतामा विपद् व्यवस्थापन कार्यकारी समितिको निर्माण भएको छ । त्यसैगरी सातै प्रदेशमा मुख्यमन्त्रीको अध्यक्षतामा प्रदेश विपद् व्यवस्थापन समिति निर्माण गरिएको छ । जिल्लामा प्रमुख जिल्ला अधिकारीको अध्यक्षतामा जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समितिलाई कायम गरिएको छ भने स्थानीय तहमा गाउँपालिकाको अध्यक्ष तथा नगरपालिका प्रमुख (मेयर) को अध्यक्षतामा स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समितिको व्यवस्था गरी विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापनका कार्यलाई तहगत रुपमा जिम्मेवारी हस्तान्तरण गरिएको छ । सोही अनुरुप हरेक तहले आफ्नो लागि आवश्यक ऐन, नियम कानूनहरु निमार्ण गर्ने र कार्यान्वयन गर्ने प्रावधान अनुरुप संघीय सरकारले तयार गरेको विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना मार्गदर्शन २०६७ (पहिलो संशोधन २०७६) को अधीनमा रही

दाङ जिल्लाको राप्ती गाउँपालिकाले विभिन्न सरकारी निकाय, गैरसरकारी क्षेत्र, स्थानीय राजनीतिक दलहरु, निजी क्षेत्र, स्थानीय जनप्रतिनिधि, स्थानीय तहमा रहेर काम गरिरहेका विभिन्न मानवीय सेवामा समर्पित संघसंस्थाहरु समेतको सहभागितामा विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना २०७७ निर्माण गरेको छ ।

१.३ राप्ती गाउँपालिकाको संक्षिप्त विपद्को स्थिति

राप्ती गाउँपालिमा प्राकृतिक र गैरप्राकृतिक बहुप्रकोपका कारण जनधनको क्षति भएको देखिएको छ । बिगत वर्षहरुमा बिशेष गरी राप्ती नदीकटान र यसले बस्तीमा क्षति पुर्‍याएको पाईएको छ । त्यस्तै चट्याङ, डढेलो, आगलागी, करेन्ट आदिबाट मानवीय क्षति हुने गरेको छ । यस बाहेक पछिल्लो समयमा जलवायु परिवर्तन र यसका असरहरुले समुदायको आयश्रोतको प्रमुख माध्यम कृषिमा नकारात्मक असर पर्न थालेको पूर्व संकेतहरु देखा पर्न थालेका छन् । यस गाउँपालिका क्षेत्रमा जोखियुक्त बस्तीको ट विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना २०७७/०७८ राप्ती, दाङ रुपमा अलग्गै पहिचान नभएको भए पनि राप्ती नदी तटीय क्षेत्र नदीकटान र डुबानको दृष्टिकोणले संवेदनशील क्षेत्रको रुपमा रहेको छ । विशेष गरी वडा नं. १ को भालुबाङ बजार, मच्छिताल, पिपलटारी, चैते पाखापानीको तल्लो तटीय क्षेत्र, वडा नं. २ को कठाहा क्षेत्र, कालीका चौक, वडा नं. ३ को खुरुरियाक्षेत्र, वसन्तापुर क्षेत्र, अस्पताल लाइन वडा नं. ७ को भानपुर, अनहनपुर र छोट्की सिसहनीया, वडा नं. ६ को मझेरिया, बग्राहपुर, भगवानपुर, वडा नं. ५ का लठुवा, पहरुवा, सिंघे र कालापानी क्षेत्र उच्च जोखिममा पर्दछन् । त्यसैगरी दोलही खोलाको प्रभावित क्षेत्र सिसहनिया पश्चिम, वडा नं. २ को एकताबस्ती कुम्लेटोल मुक्तिनगर आदि क्षेत्र मध्यम जोखिममा रहेको देखिएको छ । वडा नं. १ र वडा नं. ९ का पहाडी भिरालो बस्ती र सामुदायिक वनले घेरिएको क्षेत्र पहिरो र आगलागीको उच्च जोखिम क्षेत्रको रुपमा रहेको छ । यस गाउँपलिकामा बिगत तीनवर्षको अवस्थालाई हेर्दा वडा नं. १ मा बाढीबाट दुईजनाको मृत्यु भएको छ । त्यसैगरी मानवीय असावधानिका कारण करेन्ट लागेर ३ जनाको मृत्यु भएको पाइएको छ भने बिगत एक वर्षमा विपद्बाट ठूला सार्वजनिक संरचनामा क्षति भएको छैन । यद्धपि प्राकृतिक प्रकोपको रुपमा आएको पहिरो तथा भूक्षयको कारण वडा नं. १ र वडा नं. ९ मा निर्माण भएको कच्ची सडकहरुमा भने क्षति पुगेको छ । यसरी क्षति पुगेको सडकमा पुनः वर्षभरी नै यातायात सञ्चालन गर्न मर्मत गर्नुपने देखिएको छ । यस गाउँपालिकामा विपद् व्यवस्थापनको लागि गाउँपालिका स्तरीय संरचना कृयाशिल छ । गाउँपालिकाको संस्थागत क्षमता अनुसार विपद्को अवस्थामा आपतकालीन उद्धार तथा पुनर्स्थापनाको लागि कार्ययोजना तयार गरेको छ । यस बाहेक गाउँपालिका भित्र कृयाशिल गैरसरकारी संस्थाहरुले बिगत अभ्यासका आधारमा वडास्तरमा विपद् जोखिम न्यूनीकरणको लागि संयन्त्र र तालिमहरुको आयोजना गरेको पाइएको छ । सामुदायिक वनले आफ्नो वार्षिक कार्ययोजना अनुसार अग्नीरेखा नियन्त्रण र अन्य पूर्वतयारीको कार्यक्रम सञ्चालन गरिरहेको पाईएको छ । हाल वडास्तरमा पनि स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति गठन भएको र स्थानीय गाउँपालिका स्तरको विपद् जोखिम न्यूनीकरणमा समिति कृयाशील रहदै आएको छ ।

१.४ विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजनाको आवश्यकता र औचित्य

विपद्बाट प्रभावित समुदायलाई सहयोगको आवश्यकता पर्दछ र सहयोग कार्यलाई जतिसक्दो छिटो र छरितो गराउनु पर्दछ जसले गर्दा थप क्षति हुनबाट बचाउन सकिन्छ । यद्यपि विपद्लाई कुनै सावधानी वा लगानीले जोखिममुक्त बनाउन भने कठिन छ । तर पनि विपद्पूर्व गरिने न्यूनीकरण र पूर्वतयारीका कार्यहरूलाई महत्वका साथ कार्यान्वयन गरिनुपर्दछ । यो योजना विपद्को समयमा सञ्चालन गरिने प्रतिकार्यका गतिविधिहरू सञ्चालन गर्नका लागि निर्माण गरिएको छ । यो कार्ययोजना मुख्यत विपद्बाट प्रभावित समुदायमा न्यूनतम मानवीय सहायताहरू पूर्ति गर्नका निमित्त समयमै र समन्वयात्मक ढंगले मानवीय सहयोग उपलब्ध गराई विपद्बाट हुने तत्कालिन

असरहरूलाई कम गराउने औचित्यका साथ तयार गरिएको छ । यसका महत्वलाई देहाय बमोजिम उल्लेख गरिएको छ ।

यो कार्ययोजनाले:

- ♣ मानवीय सहायता एवं विपद् जोखिम न्यूनीकरण र व्यवस्थापनमा संलग्न निकाय तथा उपलब्ध साधन श्रोतको पहिचानमा सहयोग गर्दछ ।
- ♣ विपद्को समयमा मानवीय सहयोगलाई व्यवस्थित गर्न सुनिश्चितता प्रदान गर्दछ ।
- ♣ विपद्को जोखिम कम गर्न सरोकारवाला र समुदायलाई हातेमालो गर्ने प्रेरणा दिन्छ ।
- ♣ उद्धार, राहत र पूर्वतयारीका कार्यहरुमा प्रभावित समुदायको समान पहुँचको सुनिश्चितता प्रदान गर्छ ।
- ♣ स्थानीय श्रोत साधन र प्रविधिको पहिचानमा सहयोग प्रदान गर्दछ ।
- ♣ उद्धार तथा राहत जस्ता कार्यमा प्रभावित समूदायको समान सहभागिताको प्रत्याभूति गर्दछ ।
- ♣ आपत्कालीन समयमा सूचना र जानकारीलाई व्यवस्थित गर्न सहयोग गर्दछ ।
- ♣ राप्ती गाउँपालिकाको विपद् जोखिमको अवस्था अध्ययन गर्ने खोजकर्ताहरुको लागि श्रोत सामग्री बन्दछ .

परिच्छेद २

विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजनाको उद्देश्य

विपद् पूर्वको पूर्वतयारी तथा विपद्को समयमा प्रभावितहरुको जनधन र सम्पत्तिको सुरक्षा र संरक्षण गरी मानवमाथि पर्ने नकारात्मक प्रभावको सामना गर्न स्थानीय श्रोत, साधन र प्रविधिको उपयोग गर्दै आघातमा परेका व्यक्ति तथा समुदायलाई प्रभावकारी रुपले मानवीय सहयोग प्रदान गर्नु र रोकथाम, न्यूनीकरण, पूर्वतयारी र पूर्वसूचनाका विधि र पद्धतिहरुलाई जवाफदेहीपूर्ण ढंगले कार्यान्वयल गरी उत्थानशील गाउँपालिका निर्माण गर्नु यस योजनाको उद्देश्य रहेको छ। यस योजनाका विशिष्ट उद्देश्यहरु निम्नानुसार रहेका छन्

१. विपद् पूर्वतयारीका कृयाकलापहरुलाई प्राथमिकतामा राखी उद्धार तथा राहतमा हुने अधिक खर्च कम गर्नु

२. आपतकालीन अवस्थामा प्रभावित व्यक्ति तथा समुदायलाई सिघ्रातिशिघ्र मानवीय सहयोग उपलब्ध गराउनु

३. विपद् पूर्वतयारी र प्रतिकार्यका लागि अधिकतम रुपमा स्थानीय साधन श्रोतको उपयोग गर्नु।

४. स्थानीय तहमा जोखिम न्यूनीकरणका गतिविधिहरुलाई व्यवस्थित र प्रभावकारी रुपले कार्यान्वयन गर्नु

५. विपद् व्यवस्थापनमा सरोकारवाला निकाय तथा संघ संस्थाहरुबाट मानवीय सहायता तथा आर्थिक स्रोत नक्साङ्कन गरी परिचालनमा समन्वय गर्नु।

२.१. विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजनाका अपेक्षित नतिजा

विपद् व्यवस्थापनका विभिन्न चरणहरु मध्ये विपद् पूर्वतयारीका माध्यमबाट विपद् जोखिम न्यूनीकरणका प्रारम्भिक कार्यहरु, विपद्को समयमा गरिने आपत्कालीन प्रतिकार्यहरु र प्रतिकार्यका लागि पूर्वतयारीका कार्यहरु र आपतकालीन पुनर्लाभका कार्य गरिने हुनाले यस योजनाबाट विपद् प्रभावितहरुको मानव अधिकारको रक्षा, जनधनको क्षति न्यूनीकरण, जीविकोपार्जनमा सहयोग तथा पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्यमा सबैको समान सहभगिता सुनिश्चित गदै विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापनका सबै चरणलाई व्यवस्थित र प्रभावकारी रुपले एकसाथ लाने अपेक्षा राख्न सकिन्छ। यसका अतिरिक्त यस योजनाका अपेक्षित नतिजालाई निम्नानुसार उल्लेख गरिएको छ।

१. विपद्पूर्व गरिने पूर्वतयारीका कृयाकलापहरुको सुनिश्चितता हुनेछन्।

२. आपतकालीन समयमा विपद् प्रतिकार्यका क्रियाकलापहरु व्यवस्थित र प्रभावकारी रुपले कार्यन्यवयन हुनेछन्

३.प्रतिकार्यका क्रियाकलापहरुमा विपद् प्रभावितहरुको प्रत्यक्ष पहुँच सुनिश्चित हुनेछ।

४. विपद् प्रभावितहरुमा आ-आफ्नो अधिकार तथा कर्तब्यको बोध सुनिश्चित हुनेछ।

५. विषयक्षेत्रगत रुपमा जिम्मेवारी बाँडफाँड गरी योजना कार्यान्वयन हुने भएकाले मानवीय सहयोग प्रभावकारी व्यवस्थित र पारदर्शी हुनुका साथै सेवाप्रदायक निकायमा जवाफदेहिता, उत्तरदायित्व र अपनत्वको भावना विकास हुने अपेक्षा राख्न सकिन्छ।

६. सकारात्मक विभेदको नीति मार्फत प्रभावकारी विपद् पूर्वतयारी तथा विपद् प्रतिकार्य गरिनेछ।

२.२. विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजनाले प्राप्त गर्न खोजेका नतिजाहरु

प्रस्तुत योजनाले प्राप्त गर्न खोजेका नतिजाहरुलाई बुँदागत रुपमा देहायअनुसार उल्लेख गरिएको छ

१. राप्ती गाउँपालिकाको विवरण

२. विपद्बाट प्रभावित हुनसक्ने क्षेत्र तथा समुदायको संख्या र अवस्थिति

३. विपद्सँग जुध्ने र प्रतिकार्यमा उपलब्ध हुनसक्ने उपलब्ध क्षमता (सम्भावित विपद्को सामना गर्न आवश्यक क्षमता) Gap Analysis

४. विपद् जोखिम विश्लेषण

५. पूर्वसूचना प्रणाली

६. खोज तथा उद्धार व्यवस्था

७. सुरक्षित आश्रयस्थल वा क्याम्प व्यवस्थापन प्रणाली

८. राहत व्यवस्था र वितरण

९. खाद्यसामग्री र गैरखाद्य सामग्रीको भण्डारण व्यवस्था

१०. विपद् प्रतिकार्यमा संलग्न साझेदारहरुको भूमिका र जिम्मेवारी निर्धारण

११. विपद् सम्पर्क व्यक्तिको पहिचान र व्यक्तिको पहिचान र विपद्को समयमा नियमित सञ्चार सम्पर्कको व्यवस्था

१२. मानवीय सहायताकर्मीले गर्ने सहयोगको पहिचान

१३. सरोकारवाला निकाय र गैरसरकारी संघसंस्थाको क्षमता अभिवृद्धि हुने ।

२.३ योजना तर्जुमा प्रक्रिया

विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना तर्जुमा

१. प्रारम्भिक छलफल र विषयगत क्षेत्रको पहिचान

२. नगरपालिकाको संकटासन्नता तथा क्षमता लेखाजोखा

३. योजना तर्जुमा बैठक तथा कार्यशाला

४. योजनाको प्रारम्भिक मस्यौदा तयारी

५. सरोकारवालाहरूको बैठक र मस्यौदामाथि छलफल

६. अन्तिम मस्यौदा तयारी र स्वीकृति

माथि उल्लेखित विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना मार्गदर्शन २०६७ (पहिलो संशोधन २०७६) मा प्रेषित नमुनालाई आत्मसाथ गर्दै राप्ती गाउँपालिकाको विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना तर्जुमा गर्नको लागि सबै सरोकारवालाहरुको उपस्थितिमा २०८१ जेष्ठ १७ गते विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना अद्यावधिकका विधि र प्रकृयाको बारेमा छलफल गरी विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना मार्गदर्शन २०६७ (पहिलो संशोधन २०७६) मा व्यवस्था गरेअनुरुप विभिन्न ७ वटा विषयगत क्षेत्रहरुको निर्माण, विम्मेवारी बाँडफाँड र विषयक्षेत्रगत अगुवा र सदस्यहरुको संयुक्त कार्यशालाबाट थप सूचनाहरु संकलन गर्नुका अतिरिक्त स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समितिका पदाधिकारी तथा सदस्यहरु, विषयगत क्षेत्रका सम्पूर्ण सदस्यहरु, उद्योग बाणिज्य संघ, स्थानीय सामुदायिक विपद् व्यवस्थापन समितिका सदस्यहरु, सिद्धार्थनगर नगरपालिकामा योजना अद्यावधिक कार्यशाला सम्पन्न भयो । कार्यशालाबाट प्राप्त सूचना र योजनाका आधारमा योजना मस्यौदा तयार गरी पुन: त्यसको प्रमाणिकरणका लागि गाउँपालिकामा विषय क्षेत्रगत निकायसँग पुन: छलफल गरी प्राप्त पृष्ठपोषणका आधारमा राप्ती गाउँपालिकाको विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना २०८१ तयार गरिएको छ ।

२.४. विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजनाका सीमाहरु

♣ प्रस्तुत योजना राप्ती गाउँपालिकासँग सम्बन्धित रहेको हुनाले यसको कार्यान्वयन यसै गाउँपालिकामा सीमित हुनेछ

♣ प्रस्तुत योजना स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समितिको निर्देशनमा कार्यान्वयन हुनेछ

♣ प्रस्तुत योजना राप्ती गाउँकार्यपालिकाको स्वीकृति पश्चात मात्र कार्यान्वयन हुनेछ

♣ विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्यका क्रियाकलापमा मात्र सीमित भएकोले अन्य प्रयोजनमा प्रयोगमा आउने छैन

२.५ विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजनामा संलग्न कार्यहरु

क. सामान्य पूर्वतयारीः

सामान्य पूर्वतयारी अन्तर्गत सम्बन्धित कामहरूमा विपद्का घटना घट्नु भन्दा पहिले गरिने, प्रायः सबै प्रकोपका लागि गर्नुपर्ने जोखिम न्यूनीकरणका क्रियाकलापहरु, विपद् प्रतिकार्य गर्न संस्थागत तथा भौतिक संरचना, मेशीन औजार, सीप विकास, क्षमता विकास, कृत्रिम घटना अभ्यास जस्ता गतिविधिहरू समावेश गरिएको छ । यी सबै क्षमता र तयारी आवधिक रुपमा अद्यावधिक गर्न जरुरी हुन्छ ता कि विपद्को स्थितिमा प्रतिकार्यका गतिविधिहरू समयमा नै कार्यान्वयन गर्न सकियोस् । विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना अद्यावधिक गर्नु पनि पूर्वतयारी कार्य हो । सामान्य पूर्वतयारीका कार्यहरुलाई विपद् हुनुभन्दा पहिलेदेखि नै निरन्तर रुपले सञ्चालन गर्न सकियो भने त्यसबाट उत्पन्न हुने क्षतिलाई धेरैहदसम्म न्यूनीकरण गर्न सकिन्छ । गाउँपालिका क्षेत्रमा वर्षभरी उत्पन्न हुने मौसमी प्रकोप र त्यसले निम्त्याउने विपद्लाई लक्षित गरी हरेक महिना पूर्वतयारीका क्रियाकलापहरु सञ्चालन गर्नुपर्दछ । हरेक प्रकोप पूर्व गर्नुपर्ने, पूर्वतयारीका क्रियाकलापहरु पनि फरक फरक हुने गर्दछन् । सामान्य पूर्वतयारीका क्रियाकलाप गर्दा प्रकोपको सम्मुखता हेरेर त्यसबाट सुरक्षित हुने उपायहरुको अवलम्बन गरिहाल्नु उपयुक्त हुन्छ । असारदेखि भाद्रसम्म बाढी पहिरोको जोखिम हुन्छ । यस्ता प्रकोपको जोखिम न्यूनीकरणका लागि फागुनदेखि जेष्ठ सम्म पूर्वतयारीका कार्यहरु व्यवस्थित रुपले गर्नुपर्दछ । खोला र नदी तटीय क्षेत्रमा छेकबाँध लगाउने, तार जालीको व्यवस्थापन गरी ग्याबियन पर्खाल लगाउने, स्परहरुको निर्माण गर्ने, टेवा पर्खाल, फेदी पखाल लगाई जैविक प्रविधि विस्तार गर्ने,जस्ता कार्यहरु पूर्वतयारीकै सन्दर्भमा पर्दछन् । त्यसैगरी आपतकालीन समयमा खोज उद्धारमा संलग्न हुने मानव संसाधनको विकास गर्ने, विभिन्न कार्यदलहरुको गठन र उनीहरुको क्षमता विकासका लागि तालिम सञ्चालन गर्ने, पूर्वसूचना प्रणालीको सञ्चालन र विस्तार गर्ने, आपतकालीन सेवा प्रदायक संघ संस्थाहरुसँग नियमित समन्वय गरी त्यस्ता संस्थाहरुको सम्पर्क अद्यावधिक गरिरहने जस्ता कार्यहरु पर्दछन् । त्यसैगरी आपतकालीन राहत व्यवस्थापन, खाद्य तथा गैरखाद्य सामग्रीको व्यवस्थापन र भण्डारण गर्ने, आपतकालीन खोज उद्धारका सामग्रीहरुको व्यवस्थापन र भण्डारण गरी नियमित अद्यावधिक गर्ने जस्ता पूर्वतयारीका क्रियाकलापहरु नियमित रुपले सञ्चालन गर्नुपर्दछ । त्यसैगरी गाउँपालिकाको विपद् पूर्वतयारी योजना अनुरुप नियमित रुपमा नमुना अभ्यास सञ्चालन गर्ने खानेपानीका श्रोतहरुको संरक्षण, अनुगमन तथा नीति, कानून, ऐन, योजना, रणनीति तथा कार्ययोजनाहरुको निर्माण र अद्यावधिक गर्ने र कार्यान्वयन गर्ने जस्ता क्रियाकलापहरु पनि सामान्य पूर्वतयारीका क्रियाकलाप अन्तर्गत पर्दछन् ।

ख. पूर्वानुमान तथा पूर्वसूचनामा आधारित पूर्वतयारीः

यो चरणका कार्यहरू प्रकोपको प्रकृति, समय र सम्भावित प्रभावक्षेत्रको पूर्वानुमानमा आधारित भरपदो आधिकारिक सूचनाको आधारमा तय गर्नुपर्दछ । सोही पूर्वानुमान र उपलब्ध अग्रीम समय (Lead Time) को आधारमा पूर्वतयारीका कार्यहरू निर्धारण गर्नु अत्यावश्यक हुन्छ । यसमा सामान्य सतर्क रहनेदेखि जोखिमयुक्त ठाउँमा रहेका समुदाय र स्थानान्तरण गर्न मिल्ने धनसम्पत्ति अस्थायी रुपमा सुरक्षित ठाउँमा सार्नेसम्मका कृयाकलाप हुन सक्नेछन् । पूर्वानुमान तथा पूर्वसूचनामा आधारित पूर्वतयारी भित्र प्रकोपको प्रकृति अनुसार अलग ढंगले पूर्वतयारी गर्नुपर्दछ । हावाहुरीको जोखिम भएको क्षेत्रका कच्ची घरहरुको अवस्था विश्लेषण गरी

छानो कस्नेदेखि , आगलागिबाट जोखिमपूर्ण बस्तीहरुको सुरक्षित स्थानान्तरण गर्ने, भूकम्पको सूचनासँगै सतर्क गराई आवश्यक परे स्थानान्तरण गर्ने, सम्मका क्रियाकलापहरु यस प्रकारको पूर्वतयरीमा पर्दछन् ।

ग. आपतकालिन प्रकिार्यका लागि पूर्वतयारी

विपद्को समय र विपद् पश्चात् तुरुन्तै चाल्नुपर्ने प्रतिकार्यका क्रियाकलाप जस्तै खोज, उद्धार, आपतकालीन राहत तथा उपचार एवं जोखिम क्षेत्रबाट प्रभावितहरूलाई सुरक्षित स्थानमा स्थानान्तरण गर्ने जस्ता गतिविधिहरू समावेश गनुपर्दछ । खोज, उद्धार र स्थानान्तरण तथा विपद् पश्चात् परिस्थिति सामान्य नहुन्जेलसम्म गर्नुपर्ने प्रतिकार्य तथा शिघ्र पुनर्लाभका कार्यहरू यस चरणमा पर्दछन् । आपतकालीन प्रतिकार्यका लागि पूर्वतयारी शब्दबाट नै स्पष्ट छ कि विपद्को समयलाई लक्षित गरेर गरिने पूर्वतयारीका क्रियाकलापहरु यसअन्तर्गत पर्दछन् । खास गरी पूर्वतयारीका क्रियाकलाप अन्तर्गत श्रोत,साधनको व्यवस्थापन र भण्डारण गरिन्छ, जनशक्तिको व्यवस्थापन र क्षमता विकासका काम गरिन्छ । पूर्वतयारीको चरणमा मानवीय, भौतिक, अर्थिक,सामाजिक र प्राकृतिक पुँजीको व्यवस्थापन गरी संरक्षण गरिन्छ भने प्रतिकार्यको समयमा तिनै पाँच प्रकारका पुजीको परिचालन गरिन्छ । यसो गर्नाले व्यक्ति,समुदाय र समग्र राष्ट्रको विपद् सामना क्षमता मजबुद हुन्छ । मानव संसाधनको निर्माण तथा क्षमता विकास, खोज तथा उद्धार सामग्रीहरुको प्रभावकारी परिचालन, खाद्य तथा गैर खाद्य सामग्रीहरुको समानुपातिक वितरण, अस्थायी आवास स्थलहरुको अनुगमन, स्वास्थ्य खानेपानी तथा सरसफाइ व्यवस्थापन, प्रभावकारी पूर्वसूचना प्रणालीको सञ्चालन, लैङ्गिक तथा सामाजिक समावेशीकरण अनुगमन जस्ता कुराहरुमा ध्यान पुर्‍याउन सकेको खण्डमा प्रतिकार्यलाई व्यवस्थित र प्रभावकारी बनाउन सकिन्छ र आपतकालीन अवस्थामा हुने थप क्षतिलाई न्यूनीकरण गर्न सकिन्छ

परिच्छेद ३

३. विपद् जोखिमको अवस्था

राप्ती गाउँपालिकामा विपद् जोखिमको अवस्था

३.१ बिगतका विपद्हरूको विश्लेषण राप्ती गाउँपालिका विपद् जोखिमको दृष्टिकोणले संकटासन्न रहेको छ । यो गाउँपालिका कुनै खास प्रकोपका कारण मात्र नभएर बहुप्रकोपको जोखिममा रहेको छ । हरेकवर्ष राप्ती नदी र यसका सहायक खोलाहरुमा आउने बाढीका कारण यस गाउँपालिकाले वर्षेनी ठूलो मात्रामा जनधनको क्षति बेहोर्दै आएको छ भने वडा नं. ९ र वडा नं. १ को केही बस्तीहरु चुरेक्षेत्रमा अवस्थित रहेकोले हरेक वर्ष पहिरोको सामना गरिरहेको छ । यसका अतिरिक्त राप्ती गाउँपालिकाको बीच भागमा पूर्वपश्चिम राजमार्ग रहेका कारण सडक दुर्घटनाको जोखिम अधिक रहेको छ । मानवीय क्षतिको हिसावले हेर्ने हो भने राप्ती गाउँपालिकामा सबैभन्दा बढी मानवीय क्षति सडक दुर्घनाका कारण भएको देखिन्छ । त्यसैगरी बाढी, आगलागी, महामारी, चट्याङ, हावाहुरी, शीतलहर जस्ता प्रकोपका कारण ठूलो धनराशी गुमाएको अवस्था छ । हाल यस गाउँपालिकामा स्तरीकृत प्रकोपको अवस्था अनुसार भूकम्पलाई पहिलो प्राथमिकता प्राप्त प्रकोपको रुपमा राखिएको छ । यसरी प्राप्त नतिजालाइ हेर्ने हो भने क्रमिक रुपले भूकम्प पहिलो स्थानमा छ भने बाढी दोश्रो, सडक दुर्घटना तेश्रो, चौथो आगलागी, पाँचौ सर्पदंश, छैठौ चट्याङ, सातौंमा शीतलहर, आठौं पहिरो र नवौंमा महामारी रहेका छन् । वडागतरुपमा हेर्ने हो भने भूकम्पीय दृष्टिले समग्र गाउँपालिका उच्च जोखिममा रहेको छ । जलउत्पन्न प्रकोपको दृष्टिले वडा नं. १ को केही भाग र २, ३, ४, ५, ६, ७, ८ नम्बर वडाहरु बढी जोखिममा छन् भने ९ नं. वडा र वडा नं. १ को केही बस्तीहरु पहिरोको उच्च जोखिममा रहेका छन् । विशेषगरी वडा नं. १ को भालुवाङ बजार, मच्छिताल, पिपलटारी, चैते पाखापानीको तल्लो तटीय क्षेत्र, वडा नं. २ को कठाहाक्षेत्र, कालीका चोक, वडा नं. ३ को खुरुरियाक्षेत्र, वसन्तापुर क्षेत्र, अस्पताल लाइन वडा नं. ७ को भानपुर, अनहनपुर र छोट्की सिसहनीया, वडा नं. ६ को मझेरिया, बग्राहपुर, भगवानपुर, वडा नं. ५ का लठुवा, पहरुवा, सिंघे र कालापानी क्षेत्र उच्च जोखिममा पर्दछन् । त्यसैगरी दोलही खोलाको प्रभावित क्षेत्र सिसहनिया पश्चिम, वडा नं. २ को एकताबस्ती कुम्लेटोल मुक्तिनगर आदि क्षेत्र मध्यम जोखिममा रहेको देखिएको छ । वडा नं. ९ का पहाडी भिरालो बस्ती र सामुदायिक वनले घेरिएको क्षेत्र पहिरो र आगलागीको उच्च जोखिम क्षेत्रको रुपमा रहेको छ । यस गाउँपलिकामा बिगत तीनवर्षको अवस्थालाई हेर्दा वडा नं. १ मा बाढीबाट दुईजनाको मृत्यु भएको छ । त्यसैगरी मानवीय असावधानिका कारण करेन्ट लागेर ३ जनाको मृत्यु भएको पाइएको छ भने बिगत एक वर्षमा विपद्बाट ठूला सार्वजनिक संरक्षना क्षति भएको छैन । यद्यपी प्राकृतिक प्रकोपको रुपमा आएको भूक्षयको कारण वडा नं. ९ मा निर्माण भएको कच्ची सडकहरुमा भने क्षति पुगेको छ ।

३.१. विगतका विपद्हरूको विश्लेषण :

वर्ष	घटना	स्थान	असर	सामानाको तरिका	कैफियत
२०७२	भूकम्प	सबै	६५० भन्दा बढी घरहरु भत्कीएको	सुरक्षित ठाउँमा बसेको	
प्रत्येक वर्ष	आगलागि	सबै	धनजनको क्षति	सबै मिलेर सहयोग गरेको	
२०८०	बाढी		धनजनको क्षति	विभिन्न संघ संस्थाहरुले सहयोग गरेको	
हरेक वषइ	सडक दुर्घटना	राजमार्ग	जनधनको क्षति		

वर्ष	घटना	स्थान	असर	सामानाको तरिका	कैफियत
	विद्युतिय करेन्ट		४ जनाको मृत्यू	गा.पा.बाट सहयोग अन्य निकायले सहयोग गरेको	
हरेक बर्ष	बाढी				
	हावाहुरी		जनधनको क्षति		
हरेक वर्ष	चट्याङ		जनधनको क्षति		

प्रकोपको मौसमी विश्लेषण

भौगर्भिक प्रकृयाबाट उत्पन्न हुने भूकम्प जस्ता प्रकोप जुनसुकै समयमा पनि आउन सक्छन् जसको मौसमी प्रकृति हुँदैन । भूकम्पको लागि बाह्रै महिना उत्तिकै जोखिमयुक्त समय हो । जलवायु अथवा मौसमजन्य प्रकोपका घटना मौसममा निर्भर हुन्छन । मनसुनी हावापानीको क्षेत्रमा अवस्थित नेपालमा हावापानीको विशेषता त्यसै अनुरूप निर्धारण भएको हुन्छ । नेपालमा वार्षिक वर्षाको ८० प्रतिशत वर्षायामको चार महिनामा हुने गर्छ भने हिउँदे वर्षा कम मात्र हुने गर्दछ । त्यसकारण बाढी, डुवान जस्ता जलउत्पन्न प्रकोप जेठ देखि असोजसम्मको चार / पाँच महिनाको अवधिमा बढी हुने गर्दछन् । हिउँदको समय सुख्खा हुने तथा फागुन चैतमा हावाहुरी पनि बढ्ने हुँदा आगलागीका घटना पनि बढ्छन् । सडक दुर्घटनाको कुनै मौसमी प्रकृति त हुँदैन तर वर्षाको समयमा सडक खराव हुने र बाढी पहिरोले पनि सडक दुर्घटना बढाउने भएकोले दुर्घटनाहरू बढी हुने गर्दछन् । समग्रमा महामारीको पनि खासै मौसमी प्रकृति देखिँदैन तर डेंगु तथा सर्पदंश जस्ता महामारी वर्षा एवम् गर्मी समयमा बढी हुने गर्दछ ।

प्रकोप पात्रो विश्लेषणले प्रकोपको मौसमी प्रकृति अनुसार पूर्वतयारीको लागि कुन समयमा केन्द्रित हुने र प्रतिकार्यको लागि कुन समयमा तत्पर रहने भन्ने योजना तयार गर्न मद्दत गर्दछ । सिद्दार्थनगर नगरपालिकाको सन्दर्भमा असारदेखि असोजसम्मको समयमा बढी विपद्का घटनाहरू हुन सक्ने समय हो । यो समयमा सबैभन्दा बढी बाढी तथा डुवानका घटनाहरू हुन सक्छन् । सडक दुर्घटना, महामारी र भूकम्प जुनसुकै बेला पनि हुन सक्छ । त्यसैले वर्षा शुरू हुनुभन्दा अगाडी बैशाखमा पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजनाको पुनरावलोकन गर्ने, आवश्यक र तत्काल गर्नुपर्ने तयारीहरू गर्ने, संयन्त्र, जनशक्ति, यन्त्र, उपकरण तयारी अवस्थामा राख्ने गर्नु पर्दछ ताकि विपद्को समयमा छिटो र व्यवस्थित तरिकाले काम गर्न सकियोस् र जनधनको क्षति नहोस् ।

मौसमी पात्रो

प्रकोप	बैसाख	जेठ	असार	साउन	भदौ	असोज	कार्तिक	मंशीर	पौष	माघ	फागुन	चैत्र
भूकम्प												
बाढी												
सडक दुर्घटना												
आगलागी												
हावाहुरी												
चट्याङ												
सर्पदंश												
डेंगु												
सीतलहर												
तातो हावा लु												

३.२ कानूनी, नीतिगत तथा संस्थागत व्यवस्था (सम्बन्धित गाउँ/नगरपालीका, जिल्ला, प्रदेशमा भएका)

नेपालको संविधान, २०७२

संघीय लोकतान्त्रिक गणतन्त्रात्मक शासन व्यवस्थाको माध्यमद्वारा दिगो शान्ति, सुशासन, विकास र समृद्धिको आकांक्षा पूरा गर्न जारी भएको संविधान २०७२ ले नेपाल संघीय लोकतान्त्रिक गणतन्त्रात्मक राज्यका रुपमा परिभाषित गर्नुका साथै राज्य सञ्चालनका लागि तीन तहको संरचनाको व्यवस्था गरी प्रत्येक तहको काम, कर्तब्य र अधिकारको व्यवस्था गरेको छ । संविधानको अनुसूची ७ मा प्राकृतिक तथा गैर प्राकृतिक विपद् पूर्वतयारी, उद्धार तथा राहत र पुनर्लाभको अधिकार संघ र प्रदेशको साझा अधिकार सूचीको विषय बनाएको छ । साथै अनुसूची ८ मा विपद् व्यवस्थापनको कार्यलाई स्थानीय तहको अधिकार क्षेत्रभित्रको विषयका रुपमा समावेश गरेको छ भने धारा ५१ राज्यको नीतिहरुको खण्ड (ज) प्राकृतिक स्रोत साधनको संरक्षण सम्बर्द्धन र उपयोग सम्बन्धी नीति अन्तर्गत प्राकृतिक प्रकोपबाट हुने जोखिम न्यूनीकरण गर्न पूर्वसूचना, तयारी, उद्धार, राहत एवं पुनर्स्थापना गर्ने भनी विपद् पूर्वतयारी र प्रतिकार्यको कार्यलाई उच्च प्राथमिकतामा राखेको पाइन्छ ।

विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन ऐन, २०७४

विपद् व्यवस्थापनका सबै क्रियाकलापको समन्वयात्मक र प्रभावकारी रुपमा व्यवस्थापन गरी प्राकृतिक तथा गैरप्राकृतिक विपद्बाट सर्वसाधारणको जीउज्यान र सार्वजनिक, निजी तथा व्यक्तिगत सम्पत्ति, प्राकृतिक एवं साँस्कृतिक सम्पदा र भौतिक संरचनाको संरक्षण गर्न दैवी प्रकोप (उद्धार) ऐन, २०३९ लाई प्रतिस्थापन गर्दै जारी भएको विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन ऐन, २०७४ ले विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धी क्रियाकलापहरुलाई प्रभावकारी रुपमा सञ्चालन तथा व्यवस्थापन गर्नका लागि विभिन्न तहगत संरचनाहरुको प्रवन्ध गरी विपद् पूर्व, विपद्को समयमा एवं विपद् पश्चातको अवस्थामा त्यस्ता संरचनाले निर्वाह गर्नुपर्ने भुमिका एवं जिम्मेवारी समेत निर्धारण गरेको छ ।

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४

बिगतमा स्थानीय स्वायत्त शासन ऐन, २०५५ ले योजना छनौट गर्दा प्राकृतिक प्रकोप न्यूनीकरण हुने खालका योजना छनौटमा प्राथमिकता दिनुपर्ने व्यहोरा उल्लेख गरेको थियो । साथै साबिकमा स्थानीय योजना तर्जुमा गर्दा सहभागितामूलक योजना पद्धति अवलम्बन गरी विपद्लाई समेत मूलप्रवाहीकरण गर्दै विपद् अनुकुलनका योजना छनौट र सञ्चालन गर्ने नीति स्थानीय स्रोत परिचालन तथा व्यवस्थापन कार्यविधि, २०६९ मा राखी सोही बमोजिम योजना अभ्यास गर्ने गरिएको पाइन्थ्यो । हाल नेपाल संघीय राष्ट्रको रुपमा रुपान्तरण भैसकेको अवस्थामा स्थानीय स्वायत्त शासन ऐन, २०५५ ऐनको खारेजी गर्दै स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ जारी भएको हो । उक्त ऐनको परिच्छेद ३ मा गाउँपालिका तथा नगरपालिकाको काम, कर्तव्य र अधिकार अन्तरगत विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धी अधिकारको व्यवस्था गरिएको छ ।

विपद् जोखिम न्यूनीकरण सम्बन्धी राष्ट्रिय नीति, २०७५

विपद् जोखिमबाट सुरक्षित, जलवायु अनुकुलित तथा उत्थानशील राष्ट्रको निर्माण गर्दै दिगो विकासमा योगदान पुऱ्याउने दीर्घकालीन सोच राखी यो नीति अवलम्बन गरिएको छ । विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापनका क्रियाकलापहरुलाई सन्तुलित रुपमा कार्यान्वयन गरी विपद्बाट हुने जनधन, स्वास्थ्य तथा जीविकोपार्जनका श्रोतसाधनहरुका साथै व्यक्ति, समुदाय र राष्ट्रको आर्थिक सामाजिक तथा भौतिक पुर्वाधार र साँस्कृतिक एवं पर्यावरणीय सम्पदाको जोखिम तथा क्षतिमा उल्लेख्य रुपमा कमी गर्नु तथा तिनीहरुको उत्थानशीलता वृद्धि गर्नेउद्देश्य रहेको यस नीतिले विपद्बाट हुने मृत्युदर तथा प्रभावित व्यक्तिहरुको संख्या उल्लेख्य रुपले कम गर्नु, जीविकोपार्जनका स्रोतहरुका साथै कृषि, उद्योग, सडक, सञ्चार, खानेपानी तथा सरसफाइका संरचना, स्वास्थ्य र शैक्षिक सुविधाहरु जस्ता महत्वपूर्ण पुर्वाधार तथा आधारभूत सेवाहरुमा विपद्ले पुऱ्याउने क्षति एवं अवरोधलाई कम गर्दै तिनीहरुको उत्थानशीलतामा वृद्धि गर्नु र विपद्बाट हुने प्रत्यक्ष आर्थिक क्षति कम गर्ने लक्ष्य संघीय नीतिले लिएको छ ।

थानीय वातावरण तथा प्राकृतिक स्रोत संरक्षण ऐन, २०७७

स्थानीय तहमा वातावरण तथा प्राकृतिक स्रोत संरक्षण, स्वच्छ र स्वस्थ वातावरणमा बाँच्न पाउने नागरिकको मौलिक अधिकारको संरक्षण गर्न, प्राकृतिक स्रोतको समुचित उपयोग एवं दीगो व्यवस्थापन गर्न, वातावरण र विकास बीच सन्तुलन कायम गर्न तथा प्राकृतिक स्रोत, वातावरण र जैविक विविधताको संरक्षण गर्ने उद्देश्यले राप्ती गाउँपालिकाले ऐन बनाएको छ । यस अन्तर्गत वातावरणीय अध्ययन गर्नुपर्ने, वातावरणीय व्यवस्थापन योजना तयार गर्नुपर्ने, प्रदूषण रोकथाम तथा नियन्त्रण गर्ने, जलवायु परिवर्तनको जोखिमबाट बच्नका लागि अनुकुलन योजना बनाउने जस्ता कार्यहरु छन् ।

राप्ती गाउँपालिकाको विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन ऐन, २०७६

राप्ती गाउँपालिका क्षेत्रभित्र विपद् व्यवस्थापनका सबै क्रियाकलापहरु समन्वयात्मक र प्रभावकारी रुपमा व्यवस्थापन गरी प्राकृतिक तथा गैर प्राकृतिक प्रकोपका कारण उत्पन्न विपद्बाट सर्वसाधारणको जीउज्यान, सार्वजनिक, निजी तथा व्यक्तिगत सम्पति, प्राकृतिक एवं साँस्कृतिक सम्पदा र भौतिक संरचनामा हुनसक्ने हानी नोक्सानीबाट संरक्षण गर्नका लागि विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धी क्रियाकलापहरुलाई प्रभावकारी रुपमा सञ्चालन तथा व्यवस्थापन गर्नका लागि गाउँ कार्यपालिकाले विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन ऐन, २०७६ जारी गरेको छ । जस अन्तर्रगत तहगत संरचनाहरुको प्रवन्ध गरी विपद् पूर्व, विपद्को समयमा एवं विपद् पश्चातको अवस्थामा त्यस्ता संरचनाले निर्वाह गर्नुपर्ने भुमिका एवं जिम्मेवारी समेत निर्धारण गरेको छ ।

राप्ती गाउँपालिकाको विपद् व्यवस्थापन कोष सञ्चालन तथा व्यवस्थापन कार्यविधि २०७५

प्राकृतिक तथा गैर प्राकृतिक विपद्बाट सर्वसाधारणको जीउज्यान र सार्वजनिक, निजी तथा व्यक्तिगत सम्पत्ति, प्राकृतिक एवं साँस्कृतिक सम्पदा र भौतिक संरचनाको क्षति हुँदा क्षतिपूर्ती स्वरुप दिइने राहत प्रक्रियालाई व्यवस्थित गर्न नेपालको संविधानको अनुसूची ८ मा व्यवस्था भएको एकल अधिकार तथा स्थानीय सरकार

सञ्चालन ऐन २०७४ को परिच्छेद ३, दफा ११ को उपदफा (२) को न. (६) बमोजिम एवं स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा १०२ को उपदफा (२) ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी गाउँ कार्यपालिकाले मिति यो कार्यविधि स्वीकृत गरी लागू गरिएको छ । प्राकृतिक तथा मानव सृजित प्रकोपमा परेका परिवार, संघ संस्थाहरुलाई राहत तथा पुनःस्थापनामा सहयोग पुऱ्याउने, विपद् जोखिम व्यवस्थापन कृयाकलापको पहिचान तथा प्राथमिकीकरण गर्दै विपद् व्यवस्थापनको क्षमतामा अभिवृद्धि गरी मानवीय तथा भौतिक क्षतिमा कमी ल्याउनु यस कोषको लक्ष्य रहेको छ ।

३.३ प्रमुख प्रकोपहरु र प्राथमिकतामा रहेका प्रकोपहरु

राप्ती गाउँपालिकामा विभिन्न प्रकोपका घटनाहरुको पहिचान गरी स्तरीकरण गरिएको छ । यस गाउँपालिकामा हरेक वर्ष दोहोरिन सक्ने प्रकोपहरुबीच तुलना गर्दा पहिलो भूकम्प, दोश्रो बाढी, तेश्रो सडक दुर्घटना, चौथो आगलागी देखिएका छन् । त्यसैगरी पाँचौमा सर्पदंश, छैठौं मा चट्याङ, सातौं मा शीतलहर, आठौं मा महामारी, नवौं मा पहिरो र दशौमा हावाहुरी देखिएका छन् । तुलनात्मक रुपमा यस गाउँपालिकाभित्र मानवीय कारणले उत्पन्न हुने प्रकोपका कारण विपद् निम्तिने खतरा रहेको छ ।

३.४. प्रमुख प्रकोपहरू र प्राथमिकतामा रहेका प्रकोपहरू र स्तरिकरण :

स्तर	प्रकोप	कैफियत
१	भूकम्प	
२	बाढी	
३	सडक दुर्घटना	
४	आगलागी	
५	सर्पदंश	
६	चट्याङ	
७	शितलहर	
८	महामारी	
९	पहिरो	
१०	हावाहुरी	
११	तातो हावा, लु	

श्रोत : विपद पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना कार्याशाला तथा प्रतिकार्य योजना २०७७

३.५ सम्भाव्य प्रकोपको आँकलन तथा सम्भावित प्रभाव क्षेत्रको नक्साङ्कनः

राप्ती गाउँपालिकामा कुन कुन महिनामा के कस्ता प्रकोपहरुको जोखिम रहेको छ भन्ने कुराको विश्लेषण गर्न प्रकोप पात्रोको निर्माण गरिएको छ । यसले गाउँपालिकाभित्र कुन कुन प्रकोपको उच्च जोखिम कुन कुन महिनामा मध्यम जोखिम र कुन कुन महिनामा प्रकोपको न्युन जोखिम छ भन्ने कुरा प्रस्तुत पात्रोले बुझाउँछ । भूकम्प, सडक दुर्घटना र महामारी जस्ता प्रकोपहरु १२ महिना उच्च जोखिम रहेको छ भने बाढी पहिरोको असार, श्रावण र भदौमा उच्च जोखिम, जेठ र असोजमा मध्यम र बाँकी महिना न्युन जोखिम रहेको छ । सर्पदंश चैतदेखि असारसम्म उच्च जोखिम, श्रावण, भदौ र फागुनमा मध्यम जोखिम जोखिम र असोजदेखि माघसम्म न्युन जोखिम रहेको देखिन्छ । हावाहुरी चैत, बैशाखमा उच्च जोखिम, फागुन र जेठमा मध्यम जोखिम र असारदेखि माघसम्म न्युन जोखिममा रहेको छ । त्यसैगरी चट्याङ चैतदेखि असारसम्म उच्च जोखिम, फागुनमा मध्यम जोखिम र असारदेखि माघसम्म न्युन जोखिम रहेको छ । शीतलहर मंसिर, पुष र माघ उच्च जोखिम र बाँकी नौ महिनामा न्युन जोखिम रहेको छ । राप्ती गाउँपालिकामा पहिरोको जोखिम असार, श्रावण, भदौमा उच्च जोखिम अरु महिना न्युन जोखिम रहेको छ भने आगलागी चैत र वैशाखमा उच्च जोखिम, जेठ, असोज, कार्तिक र फागुनमा मध्यम जोखिम र बाँकी

महिना न्युन जोखिम रहेको देखिएको छ । यसबाट गाउँपालिकाका लागि पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्यका कृयाकलापको पहिचान तथा प्राथमिकता निर्धारण गरी भावी योजना तर्जुमामा सहयोगीसिद्ध हुनेछ ।

३.६ विपद् संकटासन्नता तथा क्षमता विश्लेषण

राप्ती गाउँपालिका दाङ जिल्लाका १० वटा स्थानीय तहहरुमध्ये एक प्रमुख गाउँपालिका हो । भौगोलिक दृष्टिकोणले देउखुरी उपत्यकामा अवस्थित यो गाउँपालिका तराईदेखि चुरे पर्वतसम्म फैलिएको छ । यो गाउँपालिका राप्ती नदीको तटीय क्षेत्रमा अवस्थित रहेको र आसपासमा राप्तीका विभिन्न खोला र खहरेहरु बहने हुनाले हरेकवर्ष यस गाउँपालिका बासीले ठूलो मात्रामा धनराशी गुमाउनुपर्ने अवस्था रहेको छ । गाउँपालिकाको बीचमा पूर्वपश्चिम राजमार्ग रहेको र आसपासमा पर्याप्त मात्रामा स्थानीय सडकहरु निर्माण भई सञ्चालनमा आएको कारण सडक दुर्घटनामा परी मानिसहरुको मृत्यु हुने र घाइते हुने क्रम बढिरहेको छ । त्यसैगरी समय समयमा पालिका क्षेत्रभित्रका विभिन्न बस्ती तथा घरहरुमा लाग्ने आगलागीबाट घर तथा सम्पत्ति नष्ट हुने गरेको, शीतलहर, महामारी, चट्याङ जस्ता घटनाबाट पनि जनधनको क्षति हुने गरेको छ । वडा नं. ९ पहिरोको दृष्टिकोणबाट संकटासन्न रहेको देखिन्छ । विशेषगरी बाढीबाट वडा नं. १ को भालुवाङ बजार, मच्छिताल, पिपलटारी, चैते पाखापानीको तल्लो तटीय क्षेत्र, वडा नं. २ को कठाहाक्षेत्र, कालीका चौक, वडा नं. ३ को खुरुरियाक्षेत्र, वसन्तापुर क्षेत्र, अस्पताल लाइन वडा नं. ७ को भानपुर, अनहनपुर र छोट्की सिसहनीया, वडा नं. ६ को मझेरिया, बग्राहपुर, भगवानपुर, वडा नं. ५ का लठुवा, पहरुवा, सिंघे र कालापानी क्षेत्र उच्च जोखिममा पर्दछन् । त्यसैगरी दोलही खोलाको प्रभावित क्षेत्र सिसनिहा पश्चिम, वडा नं. २ को एकताबस्ती, कुम्लेटोल, मुक्तिनगर आदि क्षेत्र मध्यम जोखिममा रहेको देखिएको छ । वडा नं. ९ का पहाडी भिरालो बस्ती र सामुदायिक वनले घेरिएको क्षेत्र पहिरो र आगालागीको उच्च जोखिम क्षेत्रको रुपमा रहेको छ । यस गाउँपलिकामा बिगत तीनवर्षको अवस्थालाई हेर्दा वडा नं. १ मा बाढीबाट दुई जनाको मृत्यु भएको छ । त्यसैगरी मानवीय असावधानिका कारण करेन्ट लागेर ३ जनाको मृत्यु भएको पाइएको छ भने बिगत एक वर्षमा विपद्बाट ठूला सार्वजनिक संरचनामा क्षति भएको छैन । यद्यपी प्राकृतिक प्रकोपको रुपमा आएको पहिरो तथा भूक्षयको कारण वडा नं. ९ मा निर्माण भएको कच्ची सडकहरुमा भने क्षति पुगेको छ । गाउँपालिकाको संकटासन्नताको अवस्थालाई न्युन गरी क्षमता बिस्तार गर्न केही प्रयत्नहरु गर्न खोजिएको भएतापनि पर्याप्त ध्यान पुग्न नसक्दा स्थानीय हरुले हरेक वर्ष मार खेप्नु परेको छ । गाउँपालिकाले ९ वटै वडाहरुमा वडा स्तरीय विपद् व्यवस्थापन समिति गठन गरेको छ । समुदाय तहमा सामुदायिक विपद् व्यवस्थापन समितिहरुको गठन गरि नेपाल रेडक्रस सोसाइटीसँगको सहकार्यमा आधारभूत प्राथमिक उपचार तालिम सञ्चालन गरेको थियो । विपद् पूर्वसूचनालाई व्यवस्थित रुपले अघि बढाउन समुदायस्तरमा कार्यदलहरुको निर्माण पनि गरेको छ । केही खोज उद्धारका सामग्रीहरुको व्यवस्थापन गरेको छ तथापि सरोकारवालाहरुको क्षमता विकास हुन नसकेका कारण गाउँपालिकाको संकटासन्नता बढेको देखिन्छ । गाउँपालिकाको बिभिन्न श्रोतहरुको उपलब्ध विवरण तल प्रस्तुत गरिएको छ ।

क्र.सं.	भौतिक श्रोत तथा क्षमता	संख्या	कैफियत
१	सडक सञ्जाल	मुख्य ४ वटा	चालु
२	झोलुङ्गे पुल	३ वटा	
३	बस	१०० भन्दा बढी	व्यक्तिगत
४	मोटरसाइकल	३००० भन्दा बढी	व्यक्तिगत
५	खेल मैदान	१० भन्दा बढी	
६	पार्क तथा उद्यम	५ भन्दा बढी	

संकटासन्नताको अवस्था :

वडा नं	मानविय क्षति	प्रभावित परिवार	घरको क्षति	आर्थिक क्षति	खेतीयोग्य भूमि र वनक्षेत्रको क्षति	सामाजिक क्षति	बिगतमा भएका विपद्का घटनाक्रम	बालि लगाउने वा भित्राउने समयमा आएको परिवर्तन	तापक्रममा आएको परिवर्तन	जोखिमले भविश्यमा पार्न सक्ने असर	स्रोतको उपलब्धता तथा पहुँच	संस्थागत क्षमता	जनसंख्याको विश्लेषण	स्थानीय ज्ञान, सीप, क्षमता र प्रविधि	जम्मा	संकटासन्नता अवस्था
१	४	२	३	२	३	१	२	२	१	२	२	२	१	२	२९	मध्यम
२	६	१	१	२	१	१	२	२	१	२	१	१	१	२	२४	मध्यम
३	६	३	२	२	३	१	२	२	१	२	१	१	१	२	२९	मध्यम
४	६	१	२	२	३	१	२	२	१	२	१	१	१	२	२७	मध्यम
५	६	३	३	२	३	१	२	२	१	२	१	१	१	२	३०	मध्यम
६	६	३	२	१	३	१	१	२	१	१	१	१	१	२	२६	मध्यम
७	६	३	३	२	३	१	२	२	१	२	१	१	१	२	३०	मध्यम
८	४	२	२	२	३	१	२	२	१	२	१	२	१	३	२८	मध्यम
३८ अंकभन्दा माथी उच्च संकटासन्नता, २४ देखि ३८ अंकभार मध्यम संकटासन्नता र २३ भन्दा तलअंकभार न्यून संकटासन्नता																

श्रोत : जिल्ला विपद प्रतिकार्य योजना २०८०

सुरक्षित स्थानहरु :

क्र.सं.	नाम	स्थान	क्षमता
१	श्री राप्ती मा.वि,खेल मैदान	भालुवाङ	
२	नब प्रतिभा मा.वि	भालुवाङ	
३	आदर्श मा.वि बराखुट्टी	बराखुट्टी	
४	लालमटिया टुडीखेल		
५	श्रीचौर, बषन्तपुर		
६	श्री दुर्गा भवानी आ.विद्यालय		
७	मा.वि मौरीघाट	मौरीघाट	
८	पिपरी खोला देखि भिम बगैचासम्म		
९	सर्बोदय मा.वि		
१०	ज्ञानोदय मा.वि		
११	मानपुर त्रिकेट मैदान		
१२	राम मेला मैदान		
१३	शंकर मा.वि पिपरी		
१४	भद्राही देवी वडा कार्यालय		
१५	खड्गदेवी सामुदायिक बन		

मानवीय श्रोत तथा क्षमताहरु

क्र.सं.	विवरण	संख्या	कैफियत
१	CADRE तालिम प्राप्त जनशक्ति	११ जना	थप जनशक्ति तयार गर्नु पर्ने करिब ४८ जना
२	आधारभूत प्राथमिक उपचार तालिम प्राप्त जनशक्ति	३० जना	पुर्नताजगी तालिम संचालन गर्न
३	बाढी पूर्वसूचना तालिम प्राप्त जनशक्ति	३० जना	पुर्नताजगी तालिम संचालन गर्न
४	कृषि जे.टि.ए	६० जना	
५	पशु जे.टि.ए	५५ जना	
६	६ मेकानिकल प्राविधिक	३५ जना	
७	कम्प्युटर तालिम प्राप्त जनशक्ति	४०० जना	
८	सिलाई बुनाई तालिम प्राप्त जनशक्ति	३०० जना	
९	शिक्षक	२९० जना	
१०	स्वास्थ्यकर्मी	२४५ जना	
११	महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविकाहरु	४० जना	
१२	नगर प्रहरी		

सामाजिक श्रोत तथा क्षमताहरु :

क्र.सं.	विवरण	संख्या	कैफियत
१	टोल विकास समिति	६२	
२	सामुदाकि विपद् व्यवस्थापन समिति	१३	
३	यूवा क्लब	५	
४	विद्यालय व्यवस्थापन समिति	२९	
५	वडा स्तरीय विपद् व्यवस्थापन समिति	९	
६	प्रहरी चौकी	५	
७	सामुदायिक वन समिति	२१	
८	स्वास्थ्य संस्थाहरु	१४	

भौतिक श्रोत साधनहरु

क्र.सं.	विवरण	संख्या	कैफियत
१	जेसीभी	१	
२	विद्यालय	४६	
३	एम्बुलेन्स	५	
४	दमकल	१	गढवा गा.पा
५	सबारी साधन	४	

३.७ विपद् जोखिम आँकलन तथा नक्साङ्कन

गाउँपालिकाको भौगोलिक अवस्थिति, विपद्को सामना गर्ने क्षमता तथा जनचेतनाको अभावका कारण जनधनको क्षति हुने गरेको छ । प्राकृतिक कारणबाट हुने प्रकोपका घटनामा मानवीय क्रियाकलापले ती घटनाको आवृत्ति र क्षतिको मात्रामा निरन्तर वृद्धि भइरहेको छ । यस सन्दर्भमा स्थानीय तहको सूचना सङ्कलन गरी तथ्याङ्क तथा सूचनाको विश्लेषणका आधारमा खासगरी भूकम्प, बाढी, आगलागी प्रभावित हुने जनसंख्याको पूर्वानुमान निम्नअनुसार गरेको छ ।

प्रकोपको घटना	प्रभावित हुनसक्ने परिवार	प्रभावित हुनसक्ने जन संख्या	कैफियत
भूकम्प	१२,००	३००००	५००० जना घाईते हुन सक्ने
बाढी	४५	१६००	
आगलागी	४०	२००	
तातो हावा लु	सबै		
हावाहुरी	१५०	६५०	
सडक दुर्घटना		२० जना	

३.४. सम्भाव्य प्रकोपको आँकलन तथा सम्भावित प्रभाव क्षेत्रको नक्शाङ्कन

राप्ती गाउँपालिका	न्युन १, उच्च ५
भूकम्प	**३**
बाढी	**३**
आगलागि	**२**
शितलहर	**३**
लु	**३**
पहिरो	**१**
माहामारी	**३**
हावाहुरी	**२**
चट्याङ	**२**

विपद् जोखिम बिश्लेषणको सूचक अनुसारको एकीकृत तालिका

विपद्को क्षेत्र	उच्च जोखिम क्षेत्र	मध्यम जोखिम क्षेत्र
भूकम्प	स्थानीय तहका सबै क्षेत्र	
बाढी	वडा नं. १, २, ३, ६, ७	वडा नं. ४, ५
पहिरो	राप्ती गा.पा. वडा नं. ९	
आगलागि		राप्ती गा.पा. वडा नं. ९
सडक दुर्घटना	राप्ती गा.पा. वडा नं. ६ र ७	अन्य सबै
सर्पदंश	सबै वडा	
शितलहर	सबै वडा	
तातो हावा लु	सबै वडा	

राप्ती गाउँपालिकाका राप्ती नदी, करम्दी खोला, दोलही खोला, कालापानी खोला, भुल्के खोला, टिसुवा खोला, मच्छीताल खोला, गनाहा खोला, सिँगे खोला, गोपीनाला बगासोती खोला, सानो राप्ती नदी आदि खोलाको तटीय क्षेत्र वरपर रहेका अधिकांश बस्तीहरु वर्षेनी खोलामा आउने बाढीका कारण डुबान र कटान हुने जोखिममा रहेका छन् । खोलाको केही भाग बाहेक अधिकांश स्थानमा तटबन्ध निर्माण नगरिएकोले वर्षेनी कटान हुँदा जमिन बगरमा रुपान्तरण भएको छ । ८० प्रतिशत विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना २०७७/०७८ राप्ती, दाङ ज्ञठ भन्दा बढी कच्ची संरचना भएको र भूकम्पीय जोखिमलाई मध्यनजर गरेर संरचना निर्माण गर्ने अभ्यास नभएकाले अधिकांश घरहरु अत्यन्तै संवेदनशील र भूकम्पीय दृष्टिकोणले उच्च जोखिममा रहेका छन् । २०७२ साल वैशाख १२ र २९ गतेको विनाशकारी भूकम्पले गाउँपालिकाका निजी तथा सार्वजनिक संरचनाहरुमा दरार पैदा गरी कमजोर पारेको कारण जोखिमको सम्भावना उच्च नै रहेको छ । Humanitarian Country Team (HCT) and key partners engaged Durham University ले गरेको अध्ययन अनुसार नेपालको मध्य तथा सुदुरपश्चिम भागमा भूकम्प जान सक्ने सम्भावना रहेको र ठूलो मात्रामा जनधनको क्षति हनुसक्ने अनुमान गरेको छ । भूकम्पको जोखिममा नेपाल राष्ट्र नै उच्च जोखिमा रहेको हुनाले यस राप्ती गाउँपालिका पनि यस प्रकोपबाट अछुतो छैन ।

♣ धेरै घरहरुमा व्यवस्थित वायरिङ नभएको कारणले पनि विद्युतिय दुर्घटनाको सम्भावना पनि छ ।

♣ बजारक्षेत्र र पूर्वपश्चिम राजमार्गमा पैदलयात्री हिड्ने फुटपाथ नभएको र सवारी चाप झनै बढेकाले सडक दुर्घटनाका घटनाहरु बढिरहेको छ ।

♣ हाल विश्वव्यापी रुपमा कोरोनाको प्रकोपबाट राप्ती गाउँपालिका पनि मुक्त हुन सकेको छैन । हाल यस गाउँपालिकामा ३२ जना संक्रमित आइसोलेसनमा रहेको र ४ जना उपचाररत रहेको (२०७७ श्रावण सम्मको तथ्याङ्क अनुसार) यी माथि उल्लेखित प्रकोपका अतिरिक्त महामारी, हावाहुरी, आगलागी, चट्याङ, असिना आदिका कारणले पनि नागरिकहरुलाई बेलाबेलामा समस्यामा पारेको अवस्था छ । प्रकोपहरुको जोखिम आगामी दिनमा अझै बृद्धि हुनसक्ने सम्भावना रहेको देखिन्छ ।

३.८ प्रकोप पूर्वानुमान तथा पूर्वसूचना प्रणाली विश्लेषण

दाङ वर्षाले गर्दा अचानक आउने बाढीको कारण प्रायजसो धेरै प्रभावित हुने गर्दछ, त्यसैले जिल्लाको बाढी पुर्वानुमान मुख्यतया वर्षाको थ्रेसहोल्डमा आधारित छ । राप्ती गाउँपालिकाको बाढी जोखिमयुक्त विभिन्न गाउँहरुमा समुदायमा आधारित पूर्वसूचना प्रणाली मौजूद छ । पूर्वसूचना प्रणाली मुख्यतया दाङ उपत्यकामा तत्कालिक वर्षाको अनुगमन तथा राप्ती नदी प्रणालीको माथिल्लो भेगमा तात्कालिक वर्षाको अनुगमनमा आधारित छ । चुरे क्षेत्रका विभिन्न नदीहरुका लागि जलस्तर अनुगमन प्रणाली विकसित गरिएको छ तर पानीको बहाव तीव्र वृद्धिको केहि छिन् पछि नै बहाव कम हुने भएकोले जोखिमयुक्त मानिसहरुलाई सुरक्षित हुने पर्याप्त समय उपलब्ध हुँदैन । त्यस अवस्थामा, माथिल्लो क्षेत्रमा वर्षामापन केन्द्रको तात्कालिक अनुगमनले तल्लो भेगका समुदायहरुलाई अचानक आउने बाढीका लागि पूर्वसूचना दिन बढी प्रभावकारी भएको छ । बाढीको जोखिममा रहेका राप्ती गाउँपालिकाका १३ वटा समुदायहरु यस पूर्वसूचना प्रणालीले प्रत्यक्ष रुपमा लाभान्भित भएका छन् । पूर्वसूचनालाई समुदायसम्म पुऱ्याउन पूर्वसूचना प्रणाली सञ्चार संयत्रको स्थापना भएको छ । यसै संयन्त्रले माथिल्लो क्षेत्रमा वर्षामापन केन्द्रको तात्कालिक अनुगमनको आधारमा तल्लो भेगका समुदायहरुलाई अचानक आउने बाढीका लागि पूर्वसूचना प्रदान गर्दछ । यसै सूचनाको आधारमा तल्लो भेगका समुदायहरुले आवश्यक बाढीको पूर्वतयारी क्रियाकलाप गर्छन ।

सरोकारवाला संस्थाहरु

गाउँपालिकामा विपद् जोखिम न्यूनीकरण पूर्वतयारी, प्रतिकार्य र पुनर्लाभका कार्यहरुमा संलग्न हुने विषयगत कार्यालयहरु सरोकारवाला निकाय तथा संघसंस्थाहरुको विवरण अनुसूचीमा उल्लेख गरिएको

विषयगत क्षेत्र तथा कार्य जिम्मेवारी

सरकारी, सार्वजनिक तथा नीजि क्षेत्रको स्रोत साधन तथा सम्बन्धित क्षेत्रको विज्ञतालाई समेत समन्वयात्मक रुपमा परिचालन गरी विपद् प्रतिकार्य तथा पूर्वतयारीलाई प्रभावकारी बनाउन अन्तर्राष्ट्रिय स्तरमा विषयगत क्षेत्र (ऋगिकतभच) को अभ्यास हुँदै आएको छ । राष्ट्रिय विपद् प्रतिकार्य कार्यढाँचा २०७५ ले पनि विपद् प्रतिकार्यका लागि ११ वटा केन्द्रीय विषयगत क्षेत्र (Central Cluster) निर्धारण गरेको छ ।यसैगरी विपद् जोखिम न्यूनीकरण राष्ट्रिय रणनीतिक कार्ययोजना २०१८ -२०३० ले राखेको संघ, प्रदेश र स्थानीय तहसम्म क्षेत्रगत कार्य समूहको अवधारणा -Cluster Approach) को आधारमा विपद् प्रतिकार्य र पूर्वतयारीलाई प्रभावकारी बनाउने रणनीति क्रियाकलाप राखेको छ । यस सन्दर्भमा सिद्दार्थनगर नगरपालिकाको विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना तर्जुमा र कार्यान्वयनका लागि स्थानीय आवश्यकता र नगरपालिकाको संस्थागत संरचना अनुसार सातवटा विषयगत क्षेत्र निर्धारण गरिएको छ । उक्त विषयगत क्षेत्रको गठन र कार्य जिम्मेवारी देहाय बमोजिम रहको छ ।

विषयगत क्षेत्रहरु विषयगत क्षेत्रको परिचयः

विपद्बाट प्रभावितहरुलाई आधारभूत मानवीय सेवा उपलब्ध गराउने सन्दर्भमा विशेषज्ञता तथा कार्यक्षेत्रका आधारमा जिम्मेवारीको बाँडफाड नै विषयगत क्षेत्रको रुप हो । उद्धार तथा राहत, पूर्वसूचना र समन्वय, खाद्यान्न, आवास, खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वास्थ्य प्रबर्द्धन, सुरक्षा तथा संरक्षण, शिक्षा जस्ता विषयमा विशेषज्ञता हासिल गरेको समूहले आ-आफ्नो क्षेत्रको जिम्मेवारी लिँदा मानवीय सहयोगको कार्य व्यवस्थित र प्रभावकारी बन्ने अवधारणका साथै क्षेत्रगत अवधारणालाई विपद्बाट विस्थापित समुदायलाई उपलब्ध गराइने मानवीय सहयोग विशेषज्ञता प्राप्त निकाय तथा संस्थाको नेतृत्वमा उपलब्ध गराउने गरी गरिएको कार्यविभाजन भनेर पनि बुझ्न सकिन्छ । क्षेत्रगत अवधारणाका प्रमुख विशेषता देहायअनुसार रहेका छन्

- ♣ विपद्को समयमा प्रभावित समुदायसम्म आफ्नो उपस्थिति कायम राख्छ ।
- ♣ प्रतिकार्य (खोज, उद्धार र राहत व्यवस्थापन) प्रक्रियामा विशेषज्ञताको उपयोग हुन्छ ।
- ♣ मानवीय सहयोगलाई प्रभावकारी, जिम्मेवारी र उत्तरदायी बनाउने कार्यलाई सुनिश्चित गर्छ ।
- ♣ मानवीय सहयोगका क्षेत्रको पहिचान गरी त्यसअनुरूप सहयोगको खाका तयार गर्छ ।
- ♣ प्रतिकार्यमा देखिएका कमीकमजोरीमा सुधार गरी कार्ययोजनाको समीक्षा गर्दै आवश्यकता अनुसार जिम्मेवारी निर्धारण तथा परिमार्जन गर्छ । विषयगत क्षेत्रको उद्देश्य विषयगत क्षेत्रका प्रमुख उद्देश्य देहायअनुसार रहेका छन्:

१. क्षेत्रगत रूपमा मानवीय सहयोगलाई प्रभावकारी बनाउनु,
२. आपतकालीन पूर्वतयारीलाई चुस्त र कार्यान्वयन योग्य बनाउनु,
३. क्षेत्रगत समस्याको लेखाजोखा र समाधानका उपायको लागि विशेषज्ञ परिचालन गर्नु,
४. समन्वय र समझदारी अभिवृद्धि गर्नु,
५. क्षेत्रगत ज्ञान, सीप, प्रविधिको प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्नु.

विषयगत क्षेत्रको नेतृत्व गर्ने निकाय र सदस्यहरू

यस योजनामा निम्नअनुसार राप्ती गाउँपालिकामा ७ वटा विषयगत क्षेत्र निर्धारण गरिएको छ । विषयगत क्षेत्रको नेतृत्व गर्ने निकायले अन्य सदस्यसँग समन्वय गरी काम गर्नेछन् ।

- ✓ खोज तथा उद्धार, पूर्वसूचना र समन्वय विषयगत क्षेत्र
- ✓ आपतकालीन आवास तथा गैरखाद्य विषयगत क्षेत्र
- ✓ कृषि तथा खाद्य विषयगत क्षेत्र
- ✓ स्वास्थ्य, खानेपानी तथा सरसफाइ र पोषण विषयगत क्षेत्र

- ✓ संरक्षण विषयगत क्षेत्र
- ✓ शिक्षा विषयगत क्षेत्र
- ✓ राहत, पुनर्स्थापना तथा पुननिर्माण विषयगत क्षेत्र

खोज तथा उद्धार पूर्वसूचना र समन्वय विषयगत क्षेत्र

क्र.स.	निकाय तथा संस्था	नाम	पद	सम्पर्क नंम्बर
१	गाउँ कार्यपालिका	प्रकाश विष्ट	अध्यक्ष	९८५७८२५३८९
२	गाउँपालिका	नेबबहादुर वली	प्र.प्र.अ.	९८५७८४२१११
३	ईलाका प्रहरी कार्यालय			
४	शसस्त्र प्रहरी			
५	नेपाली सेना			

आपतकालिन आवास तथा गैह्र खाद्य विषयगत क्षेत्र

क्र.स.	निकाय तथा संस्था	नाम	पद	सम्पर्क नंम्बर
१	प्राविधिक शाखा गा.पा			
२	नेपाल रेडक्रस सोसाइटी			
३	प्रहरी चौकी			
४	उद्योग वाणिज्य संघ			
५	सशस्त्र प्रहरी			
६	वडा प्रतिनिधि			

कृषि तथा खाद्य विषयगत क्षेत्र

क्र.स.	निकाय तथा संस्था	नाम	पद	सम्पर्क नंम्बर
१	कृषि विकास शाखा	प्रदिप खत्री		९८६१४०४३९०
२	पशु सेवा शाखा			
३	कृषि सहकारी संस्था प्रतिनिधि			
४	कृषक समुह प्रतिनिधि			
५	वडा प्रतिनिधि			

स्वास्थ्य, खानेपानी तथा सरसफाई र षोषण विषयगत क्षेत्रः

क्र.स.	निकाय तथा संस्था	नाम	पद	सम्पर्क नंम्बर
१	स्वास्थ्य शाखा गा.	नारायण रावत		९८५७८३१४५६
२	खानेपानी तथा सरसफाई उपभोक्ता समितिहरु			
३	नेपाल रेडक्रस सोसाइटी			
४	स्वास्थ्य आमा समुह			
५	वडा प्रतिनिधि			

संरक्षण विषयगत क्षेत्र :

क्र.स.	निकाय तथा संस्था	नाम	पद	सम्पर्क नंम्बर
१	महिला तथा वालबालिका शाखा	जीवन केसी		९८५७८२५३८९
२	ईलाका प्रहरी कार्यालय,भालुवाङ			

क्र.स.	निकाय तथा संस्था	नाम	पद	सम्पर्क नंम्बर
३	प्रहरी चौकी			
४	सशस्त्र प्रहरी			
५	वडा प्रतिनिधि			
६	अपाङ्ग समन्वय समिति गा.पा			
७	गा.पा. स्तरिय महिला संजाल			
८	बाल क्लबहरु			
९	विद्यालयहरु			

शिक्षा विषयगत क्षेत्र :

क्र.स.	निकाय तथा संस्था	नाम	पद	सम्पर्क नंम्बर
१	गाउँपालिका शिक्षा शाखा	विश्वास वि.क.		९८४३८८७८७८
२	विद्यालय व्यवस्थापन समिति प्रतिनिधि			
३	शिक्षक महासंघ प्रतिनिधि			
४	शिक्षक अभिभावक संघ प्रतिनिधि			
५	स्थानीयसंचारकर्मी			
६	शिक्षाक्षेत्रमा कार्यरत संघ संस्था			
७	वडा प्रतिनिधि			
८	वडा प्रतिनिधि			
९	विद्यालय प्रतिनिधि	श्री		

राहत, पुर्नस्थापना तथा पुर्ननिमार्ण विषयगत क्षेत्र :

क्र.स.	निकाय तथा संस्था	नाम	पद	सम्पर्क नंम्बर
१	ग.पा. पुर्वाधार विकास शाखा			९८५७८२५३८९
२	वडा प्रतिनिधि वडा नं			
३	वडा प्रतिनिधि वडा नं			
४	नेपाल रेडक्रस सोसाइटी उपशाखा प्रतिनिधि			
५	नेकपा एमाले प्रतिनिधि			
६	नेपाली कांग्रैस प्रतिनिधि			
७	नेकपा माओवादी प्रतिनिधि			
८	राजमो प्रतिनिधि			
९	राष्ट्रिय स्वतन्त्र पार्टी प्रतिनिधि	श्री		
१०	जनता समाजवादी प्रतिनिधि			
११	उद्योग बाणिज्य संघ प्रतिनिधि			

परिच्छेद – ४

सामान्य पूर्वतयारी योजना (सम्पूर्ण विषयगत क्षेत्रहरुका लागि)

४. सामान्य पूर्वतयारी योजना (सम्पूर्ण विषयगत क्षेत्रहरूको लागि) अनुमानित बजेट : ४० लाख

सामान्य पूर्वतयारी योजना (सम्पूर्ण विषयगत क्षेत्रहरुका लागि) ४.१ प्राथमिकता प्राप्त पूर्वतयारी विपद्को सम्भावना र त्यसबाट हुनसक्ने जनधनको क्षति कम गर्न स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समितिले पूर्वतयारीका विभिन्न गतिविधिहरु गर्नेछ । विपद् पूर्वतयारीका साथै विकास प्रक्रियामा विपद् जोखिम न्यूनीकरण विधिलाई मुलप्रवाहीकरण गर्ने सोच अघि बढाउन र यस योजनाको नियमित रूपमा अद्यावधिक गर्न निम्न रणनीतिक क्रियाकलापहरु समावेश गरिएको छ ।

क्र.स.	पुर्व तयारीका क्रियाकलाप	जिम्मेवारी	समयावधि
१	गाउँपालिकामा विपद्को समयमा कार्य गर्न देहाय बमोजिम गठित विषयगत क्षेत्रहरुको वार्षिक कार्ययोजना तयार गर्न लगाई तम्तयारीमा राख्ने र अन्तर कार्यदल समन्वय संयन्त्रको विकास गर्ने । ✓ खोज तथा उद्धार, सूचना र समन्वय विषयगत क्षेत्र ✓ आपतकालीन आवास तथा गैरखाद्य विषयगत क्षेत्र ✓ कृषि तथा खाद्य विषयगत क्षेत्र ✓ स्वास्थ्य, खानेपानी तथा सरसफाइ र पोषण विषयगत क्षेत्र ✓ संरक्षण विषयगत क्षेत्र ✓ शिक्षा विषयगत क्षेत्र ✓ राहत पुनर्स्थापना तथा पुननिर्माण विषयगत क्षेत्र	गाउँपालिका विपद व्यवस्थापन समिति	२०८१ अषाढ १० भित्रमा
२	विपद् जोखिम न्यूनीकरण र व्यवस्थापनका गतिविधिहरुमा संलग्न एक सकृय सूचना व्यवस्थापन संयन्त्र निर्माण गरिनेछ	गाउँपालिका विपद व्यवस्थापन समिति	२०८१ जेष्ठ भित्रमा
३	गाउँपालिकामा स्थानीय आपतकालीन कार्य सञ्चालन केन्द्र स्थापना र सञ्चालन गरिनेछ	गाउँपालिका विपद व्यवस्थापन समिति	नियमित
४	जोखिम तथा प्रकोपका क्षेत्रहरु अध्ययन गरी विपद्सँग सम्बन्धित जोखिम नक्सा तयार गरिनेछ	गाउँपालिका विपद व्यवस्थापन समिति	२०८१ भित्रमा
५	विपद्को समयमा उद्दारका लागि आश्रयस्थल, सार्वजनिक भवन, हेलिप्याड, दमकल तथा एम्बुलेन्सका लागि पहल गरिनेछ	गाउँपालिका विपद व्यवस्थापन समिति	२०८१ भित्रमा
६	संकटासन्न वडा तहमा डुङ्गा, हेण्ड माइक, डोरी, लाइफ ज्याकेट, ट्युव, सिट्ठी, साइरन आदिको व्यवस्था गर्ने	गाउँपालिका विपद व्यवस्थापन समिति	२०८१ भित्रमा
७	विपद् व्यवस्थापनका लागि एक वडा एक सुरक्षित क्षेत्र पहिचान गरिनेछ	गाउँपालिका, विपद व्यवस्थापन समिति	२०८१ भित्रमा
८	सुरक्षा निकायहरु, गाउँपालिका, रेडक्रस, एम्बुलेन्स स्थानीय जनप्रतिनिधिहरुको सम्पर्क नम्बर संकलन गरी हरेक व्यक्तिको घरघरमा रहने गरी व्यवस्था गर्ने ।	गाउँपालिका, विपद व्यवस्थापन समिति	२०८१ भित्रमा

क्र.स.	पुर्व तयारीका क्रियाकलाप	जिम्मेवारी	समयावधि
९	आधारभूत खोज तथा उद्धारका लागि डोरी, रिङबेल्ट, लाइफ ज्याकेट, बोराहरु, प्राथमिक उपचारका सामग्रीहरु, त्रिपाल, कम्वल लगायतका सामग्रीहरु खरिद गरी सुरक्षा निकायहरुमा तयारी अवस्थामा राख्ने ।	गाउँपालिका, विपद व्यवस्थापन समिति	२०८१ भित्रमा
१०	टोलगत रुपमा र सबै कार्यालयहरु, उद्योगहरु आदिमा अग्नी शमनयन्त्र (ँष्चभ भ्हतष्लनगष्कजभच) राख्ने ।	गाउँपालिका, विपद व्यवस्थापन समिति	२०८१ भित्रमा
११	गाउँपालिकामा विपद् व्यवस्थापन कोषको स्थापना गरी सोको सञ्चालन निर्देशिका तयार गर्ने ।	गाउँपालिका, विपद व्यवस्थापन समिति	२०८१ भित्रमा
१२	वडा र गाउँपालिकाका जनप्रतिनिधिहरुलाई विपद् व्यवस्थापन, आधारभूत मानवीय सहायता मापदण्ड र स्फेयर (SPHERE) सम्बन्धी तालिम सञ्चालन गर्ने ।	गाउँपालिका, विपद व्यवस्थापन समिति	२०८१ भित्रमा
१३	प्रत्येक सङ्कटासन्न समुदायको सूचना सञ्जाल तयार गरी सम्पर्क व्यक्ति तोक्ने ।	गाउँपालिका, विपद व्यवस्थापन समिति	२०८१ भित्रमा
१४	विपद् व्यवस्थापन समितिलाई कृत्रिम घटना अभ्यास तालिमको आयोजना गर्ने र समय समयमा विद्यालय र समुदायमा कृत्रिम घटना अभ्यास गर्ने ।	गाउँपालिका, विपद व्यवस्थापन समिति	२०८१ भित्रमा
१५	महामारीबाट बच्न स्वास्थ्यकर्मीहरुलाई व्यक्तिगत सुरक्षा सामग्रीहरुको बन्दोबस्त मिलाउने ।	गाउँपालिका, विपद व्यवस्थापन समिति	२०८१ भित्रमा
१६	अस्पताल तथा स्वास्थ्य केन्द्रहरुमा आपतकालीन अवस्थाको लागि औषधी तथा सामग्रीहरुको जोहो गरिराख्ने ।	गाउँपालिका, विपद व्यवस्थापन समिति	२०८१ भित्रमा
१७	पूर्व मनसुन कार्यशाला आयोजना गरी सम्भावित विपद्को लागि सरोकारवाला सबै निकायहरुलाई तम्तयारी अवस्थामा राख्न	गाउँपालिका, विपद व्यवस्थापन समिति	२०८१ भित्रमा
१८	सबै कार्यदल सदस्यहरु र सहयोगी निकायका मुख्य व्यक्तिहरुको अद्यावधिक सूची तयार गर्ने ।	गाउँपालिका, विपद व्यवस्थापन समिति	२०८१ भित्रमा
१९	प्रारम्भिक लेखाजोखा, मुल्याङ्कन र विस्तृत घरधुरी सर्वेक्षण फारम तथा प्रारूप तयार गर्ने ।	गाउँपालिका, विपद व्यवस्थापन समिति	२०८१ भित्रमा
२०	द्रुत लेखाजोखा गर्ने फर्मेट छपाई गरी गाउँपालिका र वडास्तरीय विपद् व्यवस्थापन समितिका सदस्यहरुलाई उपलब्ध गराउने ।	गाउँपालिका, विपद व्यवस्थापन समिति	२०८१ भित्रमा
२१	विपद् जोखिम व्यवस्थापन बारे समुदायमा जनचेतना अभिवृद्धि गर्ने र सरोकारवालाको क्षमता विकासका लागि काम गर्न संस्थाहरूबीच समन्वय गरी निजी क्षेत्रसमेतको सहभागिता सुनिश्चित गर्ने ।	गाउँपालिका, विपद व्यवस्थापन समिति	२०८१ भित्रमा

क्र.स.	पुर्व तयारीका क्रियाकलाप	जिम्मेवारी	समयावधि
२२	मानव संसाधन विकास तथा व्यवस्थापन ♣ प्रत्येक वडा र सङ्कटासन्न समुदायमा उद्धारकर्मी तथा प्राथमिक उपचारक टिम तयार गर्ने । ♣ विपद्को समयमा उद्धारमा खटाउन सकिने स्वयंसेवकहरुको वडागत सूची अद्यावधिक गर्ने । ♣ गठन भएका सबै कार्यदलको द्वैमासिक बैठक गरी मौसमी प्रकोपको निर्माण गरी सोही आधामा पूर्वतयारीका गतिविधि सञ्चालन गर्ने ।	गाउँपालिका, विपद व्यवस्थापन समिति	२०८१ मंसिर भित्रमा

परिच्छेद – ५

५. पूर्वानुमानमा आधारित पूर्वतयारी योजना (पूर्वानुमान सम्भव हुने प्रकोपहरूको लागि

पूर्वानुमानमा आधारित पूर्वतयारी योजना (बाढी)

नेपाल बाढीको पुर्वानुमान प्रणाली विकासको सन्दर्भमा प्रारम्भिक चरणमा छ । आजसम्म पनि नदी जलाधार सम्बन्धी निर्धारणात्मक हाइड्रोलोजिकल मोडेल सञ्चालित भएका छैनन् । त्यसैले दाङ र देशको अन्य बाढी जोखिम क्षेत्रहरुमा सञ्चालित पूर्वसूचना प्रणाली पूर्णरुपले नदी र वर्षाको तात्कालिक अनुगमनमा आधारित छन् । यस सामान्य प्रणालीको एक प्रमुख कमजोरी विशेष गरी भिरालो पहाडी क्षेत्रदेखि उत्पन्न भएका नदीहरुमा विपद् प्रतिकार्यका लागि ज्यादै कम समय (२/३ घण्टा भन्दा पनि कम) उपलब्ध हुनु हो । दाङ वर्षाले गर्दा अचानक आउने बाढीको कारण प्रायजसो धेरै प्रभावित हुने गर्दछ, त्यसैले जिल्लाको बाढी पूर्वानुमान मुख्यतया वर्षाको थ्रेसहोल्डमा आधारित छ ।

दाङमा पूर्वसूचना प्रणाली :

दाङ जिल्लाको बाढी जोखिमयुक्त विभिन्न गाउँहरुमा समुदायमा आधारित पूर्वसूचना प्रणाली मौजूद छ । पूर्वसूचना प्रणाली मुख्यतया दाङ उपत्यकामा तत्कालिक वर्षाको अनुगमन तथा राप्ती र बबई नदी प्रणालीको माथिल्लो भेगमा तात्कालिक वर्षाको अनुगमनमा आधारित छन् । चुरे क्षेत्रका विभिन्न नदीहरुका लागि जलस्तर अनुगमन प्रणाली विकसित गरिएको छ तर पानीको बहाव तीव्र वृद्धिको केहि छिन् पछि नैं बहाव कम हुने भएकोले जोखिमयुक्त मानिसहरुलाई सुरक्षित हुने पर्याप्त समय उपलब्ध हुँदैन । त्यस अवस्थामा, माथिल्लो क्षेत्रमा वर्षामापन केन्द्रको तात्कालिक अनुगमनले तल्लो भेगका समुदायहरुलाई अचानक आउने बाढीका लागि पूर्वसूचना दिन बढी प्रभावकारी भएको छ ।

परिच्छेद ६

आपत्कालीन प्रतिकार्य योजना (सम्पूर्ण विषयगत क्षेत्रहरूको लागि) अनुमानित बजेट : ५० लाख

६.१ आपतकालीन प्रतिकार्य योजना

खोज तथा उद्धार, पूर्वसूचना र समन्वय विषयगत क्षेत्र क्षेत्रगत अगुवाः गाउँ कार्यपालिका अध्यक्ष विपद् प्रतिकार्यका लागि सूचना, समन्वय तथा लेखाजोखा क्षेत्रको महत्वपूर्ण दायित्व रहन्छ । प्रभावित व्यक्ति तथा प्रभावित समुदायलाई एकीकृत रूपमा सबै प्रकारका सहयोग उपलब्ध गराउन यस क्षेत्रले अन्य क्षेत्रसँग अविच्छिन्न सम्बन्ध र समन्वयद्वारा कार्य गर्नुपर्छ ।

विपद्पछिको सम्भावित परिदृश्य :

♣ बाढीको उच्च जोखिममा रहेका क्षेत्रमा एकसाथ बाढीको प्रभाव देखिएमा सूचना प्रविधिहरू अवरुद्ध वा नष्ट हुनेछन्,

♣ उद्धार, सुरक्षा, राहत वितरणजस्ता मानवीय कार्यका लागि आवश्यक सूचना संकलन गर्न र सबै क्षेत्र तथा सरोकारवालासँग समन्वयकारी भूमिका निर्वाह गर्न कठिन हुने,

♣ राति बाढी गएमा ठूलो मानवीय क्षति हुनेछ भने प्रभावितले उद्धार र राहतको याचना गरिरहेको देखिने,

♣ रातको समयमा भूकम्प गएमा व्यापक रुपमा जनधनको क्षति हुनेछ ।

योजनाका समष्टिगत उद्देश्य देहायअनुसार हुनेछन्:

१.विपद्को समयमा सरकार, दातृ निकाय, सबै क्षेत्र (Cluster), सहयोगी संस्था तथा नागरिक समाजबीच समन्वय कायम गर्नु ।

२.निर्धारित समयभित्र ‘‘बहुक्षेत्र द्रूत लेखाजोखा विश्लेषण -Multi Cluster Initial Rapid Assessement-MIRA गर्न आवश्यक समन्वय गर्नु र मीरा कार्यदललाई सहयोगको व्यवस्था मिलाउनु ।

३.सूचना प्रवाहको वैकल्पिक उपाय पहिचान गरी सूचना प्रवाहलाई सुनिश्चित गर्नु ।

४.नियमित रूपमा अनुगमन गरी क्षेत्रहरूलाई पृष्ठपोषण दिनु। ५ प्रतिकार्यका सन्दर्भमा आवश्यकता अनुसार क्षेत्र र केन्द्रमा सम्पर्क र समन्वय गर्नु ।

आपत्कालीन प्रतिकार्य कार्यविधि (कार्ययोजना)

आपतकालीन प्रतिकार्य योजना
६.१ खोज तथा उद्धार, पूर्वसूचना र समन्वय विषयगत क्षेत्र
क्षेत्रगत अगुवाः गाउँ कार्यपालिका अध्यक्ष विपद् प्रतिकार्यका लागि सूचना, समन्वय तथा लेखाजोखा क्षेत्रको महत्वपूर्ण दायित्व रहन्छ । प्रभावित व्यक्ति तथा प्रभावित समुदायलाई एकीकृत रूपमा सबै प्रकारका सहयोग उपलब्ध गराउन यस क्षेत्रले अन्य क्षेत्रसँग अविच्छिन्न सम्बन्ध र समन्वयद्वारा कार्य गर्नुपर्छ ।
विपद्पछिको सम्भावित परिदृश्य

♣ बाढीको उच्च जोखिममा रहेका क्षेत्रमा एकसाथ बाढीको प्रभाव देखिएमा सूचना प्रविधिहरू अवरुद्ध वा नष्ट हुनेछन्,

♣ उद्धार, सुरक्षा, राहत वितरणजस्ता मानवीय कार्यका लागि आवश्यक सूचना संकलन गर्न र सबै क्षेत्र तथा सरोकारवालासँग समन्वयकारी भूमिका निर्वाह गर्न कठिन हुने,

♣ राति बाढी गएमा ठूलो मानवीय क्षति हुनेछ भने प्रभावितले उद्धार र राहतको याचना गरिरहेको देखिने,

♣ रातको समयमा भूकम्प गएमा व्यापक रुपमा जनधनको क्षति हुनेछ ।

खोज तथा उद्धार पूर्वसूचना र समन्वय क्षेत्रको क्षेत्रगत उद्देश्य

समन्वय, पूर्वसूचना तथा खोज तथा उद्धार विषयगत क्षेत्रले संकलन, विश्लेषण र प्रवाहका वैकल्पिक उपायहरू पहिचान गरी सम्वन्धित क्षेत्र र सरोकारवालालाई सही सूचना उपलब्ध गराई विपद् प्रतिकार्यलाई समन्वयात्मक बनाउन सुनिश्चितता प्रदान गर्नु यस क्षेत्रको प्रमुख उद्देश्य हुनेछ ।

योजनाका समष्टिगत उद्देश्य देहायअनुसार हुनेछन्ः ।

१.विपद्को समयमा सरकार, दातृ निकाय, सबै क्षेत्र (Cluster), सहयोगी संस्था तथा नागरिक समाजबीच समन्वय कायम गर्नु ।

२.निर्धारित समयभित्र ‘‘बहुक्षेत्र द्रूत लेखाजोखा विश्लेषण -Multi Cluster Initial Rapid Assessement- MIRA गर्न आवश्यक समन्वय गर्नु र मीरा कार्यदललाई सहयोगको व्यवस्था मिलाउनु ।

३.सूचना प्रवाहको वैकल्पिक उपाय पहिचान गरी सूचना प्रवाहलाई सुनिश्चित गर्नु ।

४.नियमित रूपमा अनुगमन गरी क्षेत्रहरूलाई पृष्ठपोषण दिनु ।

५ प्रतिकार्यका सन्दर्भमा आवश्यकता अनुसार क्षेत्र र केन्द्रमा सम्पर्क र समन्वय गर्नु।

प्रतिकार्यका लागि पूर्वतयारी योजना

खोज तथा उद्धार, पूर्वसूचना र समन्वय क्षेत्रले आपतकालीन मानवीय सहयोग उपलब्ध गराउने कार्यका लागि देहायअनुसार पूर्वतयारी गर्नेछः।

खोज तथा उद्धार, पूर्वसूचना र समन्वय विषयगत क्षेत्र प्रतिकार्यका लागि पूर्वतयारी योजना			
क्र.स.	**पूर्वतयारीका क्रियाकलाप**	**जिम्मेवार निकाय**	**समायावधि**
१	खोज तथा उद्धार, सूचना र समन्वय विषयगत क्षेत्रको नियमित बैठक बस्ने	खोज तथा उद्धार सूचना र समन्वय विषयगत क्षेत्र	२०८१ अषाढ १५ भित्र
२	खोज तथा उद्धार सामग्रीहरु जस्तै डोरी, लाइफ ज्याकेट, कोदालो, टयुब, स्थानीय डुङ्गा, रवर बोट, आरा, त्रिपाल, सावेल, गैती, गल जस्ता सामग्रीहरुको व्यवस्थापन तथा भण्डारण गर्ने ।	गाउँपालिका, स्थानीयविपद व्यवस्थापन समिति	२०८१ जेष्ठ मसान्त भित्र
३	प्रत्येक वडामा खोज तथा उद्धार, प्राथमिक उपचार तथा पूर्वसूचना कार्यदल निर्माण गरी क्षमता विकास गर्ने ।	गाउँपालिका, स्थानीयविपद व्यवस्थापन समिति	२०८१ भित्र
४	सम्भावित विपद् हुन सक्ने क्षेत्रको पहिचान गर्ने र सतर्क गराउन	गाउँपालिका, स्थानीयविपद व्यवस्थापन समिति	नियमित
५	क्षमता विकास तलिमको व्यवस्था (खोज उद्धार, प्राथमिक उपचार, शव व्यवस्थापन) का लागि नेपाल रेडक्रस सोसाइटी, सशस्त्र प्रहरी बल भालुवाङसँग समन्वय गरी प्रत्येक वडाबाट ५ जना लाई २ चरणमा तालिम सञ्चालन गर्ने ।	गाउँपालिका, स्थानीयविपद व्यवस्थापन समिति अन्य निकायहरु	२०८१ जेष्ठ मसान्त भित्र
६	सूचना संकलनको लागि आवश्यक पर्ने IRA/MIRA तालिमहरु सञ्चालन गर्ने	गाउँपालिका, स्थानीयविपद व्यवस्थापन समिति	२०८१ जेष्ठ मसान्त भित्र
७	प्रत्येक ३ महिनामा अन्तरनिकाय समन्वय छलफल गरी विद्यमान बस्तुस्थितिको विश्लेषण र अद्यावधिक गन	विपद सम्पर्क व्यक्ति गा.पा	२०८१ भित्र

८	विपद् प्रभावितहरुलाई अस्थायी वसोबासको लागि सुरक्षित स्थानको पहिचान गर्ने	गाउँपालिका, स्थानीयविपद व्यवस्थापन समिति	२०८१ भित्र
९	सूचना संकलनका लागि आवश्यक पर्ने नमुना फारमहरु तयारी अवस्थामा राख्न	गाउँपालिका, स्थानीयविपद व्यवस्थापन समिति	२०८१ जेष्ठ मसान्त भित्र

आपत्कालीन प्रतिकार्य योजनामा विपद्को समय र विपद् पश्चात् तुरुन्तै चाल्नुपर्ने खोज ,उद्धार ,उपचार एवम् जोखिम क्षेत्रबाट प्रभावितहरूलाई सुरक्षित स्थानमा स्थानान्तरण, राहत वितरणका र विपद् लेखाजोखा तथा सूचना व्यवस्थापन र संप्रेषणका क्रियाकलापहरू सहित प्रत्येक विषयगत क्षेत्र परिचालनको समय तालिका सहितको कार्यविधि समावेश गरिएको छ । यसका लागि देहाय बमोजिमका क्रियाकलापहरू तर्जुमा गरिएको छः

समन्वय, खोज तथा उद्धार तथा सुचना ब्यवस्थापन विषयगत क्षेत्र

समय	क्र.सं.	प्रतिकार्य सम्बन्धी क्रियाकलापहरू	समन्वय/सहयोग
० देखि २४ घण्टा	१	नगर विपद् व्यवस्थापन समितिको आकस्मिक बैठक बसी हरेक विषयगत क्षेत्रलाई तयारी अवस्थामा रहन निर्देशन दिने	विपद् व्यवस्थापन समिति
	२	समन्वय खोज तथा उद्धार विषयगत क्षेत्रको आकस्मिक बैठक बस्ने	विपद् व्यवस्थापन समिति
	४	खोज उद्धार र सुरक्षाको लागि उद्धारकर्मी, सुरक्षाकर्मी परिचालन गर्ने	सुरक्षा निकाय / जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति
	५	खोज तथा उद्धारका लागि आवश्यक सामग्री र यातायातको बन्दोबस्त गर्ने	बन्दोबस्ती विषयगत क्षेत्र
	६	घाइतेहरूको शिघ्र उद्धार गर्ने र वेपत्ताहरूको खोजी कार्यलाई तीब्रता दिने	सुरक्षा निकाय
	७	सम्भावित जोखिम क्षेत्रका समुदायको सुरक्षित स्थानान्तरण गर्ने	सुरक्षा निकाय, वडा समिति
	८	घाइतेहरूको तत्काल प्राथमिक उपचारका लागि आवश्यक समन्वय गर्ने	स्वास्थ्य विषयगत क्षेत्र
	९	मृतकहरूको पहिचान गरी मुचुल्का गरेर शव आफन्तलाई जिम्मा लगाउने	वडा समिति
२४ घण्टा देखि ७ दिन	१०	खोज उद्धार कार्यलाई आवश्यकता अनुसार निरन्तरता दिने	सुरक्षा निकाय
	११	२४ घण्टाको कामको समीक्षा गरी आवश्यकता अनुसार थप खोज उद्धार कार्य अघि बढाउने	सुरक्षा निकाय
	१२	प्रभावितहरूको व्यक्तिगत सम्पत्ति तथा सार्वजनिक सम्पत्तिको सुरक्षाको लागि सुरक्षाकर्मी परिचालन गर्ने	सुरक्षा निकाय
	१३	आवश्यकता अनुसार शव व्यवस्थापन कार्यलाई निरन्तरता दिने	सुरक्षा निकाय
	१४	बहु क्षेत्रगत प्रारम्भिक द्रुत लेखाजोखा गर्नको लागि सबै विषयगत क्षेत्रलाई समन्वय तथा परिचालन गर्ने	सुरक्षा निकाय
	१५	विपद्को घटनाको प्रकृति हेरी आवश्यकता अनुसार जिल्ला प्रदेश तथा सङ्घीय सरकारसँग समन्वय गर्ने	विपद् व्यवस्थापन समिति
७ दिनदेखि १ महिना	१६	आवश्यकता अनुसार खोज उद्धार कार्यलाई निरन्तरता दिने	सुरक्षा निकाय
	१७	विपदमा हराएका वा नष्ट भएका अत्यावश्यक दस्तावेजहरुको लगत सङ्कलन गर्ने	सुरक्षा निकाय वडा समिति
	१८	हराएका वा नष्ट भएका कागजातहरुको पुनर्निमार्ण तत्काल गर्ने	वडा कार्यालय
	१९	विषय क्षेत्रगत विस्तृत लेखाजोखाको आधारमा विपदबाट भएको क्षतिको लागि पुनर्स्थापना योजना तयार गर्न समन्वय गर्ने	सबै विषयगत क्षेत्र
	२०	विपद् पश्चातको आवश्यकता लेखाजोखाको आधारमा नगरपालिकाको पुनर्निमाण योजना तयार गर्न समन्वय गर्ने	सबै विषयगत क्षेत्र

प्राथमिक उपचार, स्वास्थ्य तथा पोषण विषयगत क्षेत्र

६.२ स्वास्थ्य, खानेपानी सरसफाइ तथा पोषण क्षेत्र क्षेत्रगत अगुवाः राप्ती गाउँपालिका स्वास्थ्य शाखा विपद्को समयमा प्रभावित तथा विस्थापित मानिसमा स्वास्थ्यसम्बन्धी धेरै प्रकारका समस्या उत्पन्न हुने सम्भावना रहन्छ । त्यसैगरी विपद्मा परेका कतिपय मानिसलाई प्राथमिक उपचार, उपचार र शल्यक्रिया समेतको आवश्यकता पर्छ । त्यसैकारण यस कार्ययोजनाले विपद् प्रभावित समुदायको स्वास्थ्य रक्षाका लागि काम गर्छ ।

६.२.१ विपद् पछिको सम्भावित परिदृश्य

♣ विपद्का कारण मानिसहरु घाइते भएका हुनेछन्,

♣ चर्पीहरू क्षतिग्रस्त हुनेछन् र फोहोर सर्वत्र फैलिएको अवस्था हुनेछ,

♣ पिउने पानीका मुहान र स्रोतहरू संरचनात्मक क्षतिका कारण प्रदूषित हुनेछन्,

♣ सरसफाइको अभावले पानीजन्य सरुवा रोग फैलिएर महामारीजन्य प्रकोप बढेर थप विपद् उत्पन्न हुने सम्भावना प्रबल रहनेछ ।

♣ विस्थापित परिवारका सदस्यहरुले पानीको आभावका कारण अत्यावश्यक स्वच्छताका लागि कमजोर व्यवहारले गर्दा पानीजन्य रोगको सम्भावना रहन्छ ।

♣ स्वास्थ्य सेवा प्रदायक संस्थाहरू क्षतिग्रस्त हुन सक्ने वा विपद् प्रभावितको पहुँचभन्दा बाहिर हुने, औषधि-उपचारका उपकरणहरू तथा औषधिको हानी नोक्सानी हुनेछ ।

♣ चोटपटक, घाइतेहरू, हैजा, औलो, आउँ, रगतमासी, दादुरा एवं महामारीजन्य रोग, गम्भीर श्वास प्रश्वाससम्बन्धी संक्रमण, ज्वरो, आँखा अथवा छालाका संक्रामक रोगहरूमा वृद्धि हुनेछ ।

♣ खाद्य सामग्रीको तीव्र अभाव तथा प्रदूषित वातावरणको कारणले गर्दा गम्भीर कुपोषण, हैजा तथा झाडापखालाजस्ता रोगहरूको जोखिममा वृद्धि, स्वास्थ्य एवं सामाजिक सेवाहरूमा घट्दो पहुँच, उपचारात्मक तथा अतिरिक्त खुवाउने कार्यक्रम (कगउउभिभचतबचथ ाभभमष्लन) मा अवरोध देखा पर्नेछ ।

♣ विपद्बाट विस्थापित विशेषगरी गर्भवती र सुत्केरी महिला, अशक्त तथा जेष्ठ नागरिक र बिरामीको अवस्था दयनीय हुने सम्भावना हुनेछ ।

♣ लामखुट्टेजस्ता कीटबाट फैलिने औलो, कालाजार, डेङ्गु आदिको संक्रमण बढ्ने र सर्पदंश हुने सम्भावना रहन्छ ।

♣ विपद्मा परेर वा विभिन्न कारणले घाइते हुनेको संख्यामा वृद्धि भएको हुनेछ ।

♣ विपद् प्रभावितहरुमा महामारी फैलिनसक्ने प्रवल सम्भावना हुन्छ ।

समय	क्र.सं.	प्रतिकार्य सम्बन्धी क्रियाकलापहरू	समन्वय/सहयोग
० देखि २४ घण्टा	१	प्राथमिक उपचार, स्वास्थ्य तथा पोषण विषयगत क्षेत्रको आकस्मिक बैठक बसी अवस्थाको विश्लेषण गर्ने	स्थानीयविपद् व्यवस्थापन समित
	२	घाइतेको खोज उद्धारसँगै प्राथमिक उपचारका लागि प्राथमिक उपचार टोली परिचालन गर्ने	**समन्वय, खोज तथा उद्धार तथा सुचना ब्यवस्थापन विषयगत क्षेत्र**
	३	विपद् प्रभावित क्षेत्रमा प्राथमिक उपचार डेस्क स्थापना गरी सेवा सञ्चालन गर्ने	आपत्कालीन आश्रयस्थल, तथा गैर खाद्य सामग्री एवम् बन्दोबस्ती विषयगत क्षेत्र
	४	गम्भीर अवस्थाका घाइतेहरूलाई थप उपचारको लागि रिफर गर्ने	स्थानीयविपद् व्यवस्थापन समिति
	५	दीर्घ रोगीहरू पहिचान गरी उनीहरूको लागि औषधि तथा उपचार सेवा उपलब्ध गराउने	विपद् लेखाजोखा विषयगत क्षेत्र
२४ घण्टा देखि ७ दिन	६	मापदण्ड अनुसार शुद्ध पिउने पानी र प्रभावितहरूको अवस्था अनुसार पोषणयुक्त खानाको सुनिश्चतता गर्ने	आपतलीन खाध तथा कृषि क्षेत्र
	७	विपद् प्रभावित क्षेत्र तथा अस्थायी आश्रयस्थलमा नियमित औषधि उपचारका साथसाथै गर्भवती जाँच, सुत्केरी र परिवार नियोजन सेवालाई निरन्तरता दिने	आपतकालीन आश्रयस्थल, तथा गैर खाद्य सामग्री एवम् बन्दोबस्ती विषयगत क्षेत्र
	८	मनोसामाजिक परामर्श सेवा सञ्चालनलाई आवश्यकता अनुसार निरन्तरता दिने	संरक्षण , सुरक्षा तथा **विपद् लेखाजोखा विषयगत क्षेत्र**
	९	अस्थायी आश्रयस्थल तथा प्रभावित समुदायमा महामारीजन्य विपद् फैलिन नदिन कथामका उपायहरू अपनाउने	खानेपानी सरसफाई तथा स्वस्थता प्रवर्द्धन विषयगत क्षेत्र
	१०	स्वास्थ्य तथा पोषण क्षेत्रको विषयगत आवश्यकता लेखाजोखा गरी पुनर्स्थापन योजना तयार गर्ने	संरक्षण , सुरक्षा तथा **विपद् लेखाजोखा विषयगत क्षेत्र**
७ दिन देखि १ महिना	११	आवश्यकता अनुसार स्वास्थ्य उपचार र स्वास्थ्य सेवा प्रवाहलाई निरन्तरता दिने	स्वास्थ्य संस्थाहरू
	१२	थप महामारी फैलिन नदिन रोकथामका उपायहरू निरन्तर गर्ने	खानेपानी सरसफाई तथा स्वस्थता प्रवर्द्धन विषयगत क्षेत्र
	१३	स्वास्थ्य क्षेत्रको विपद् पछिको आवश्यकताको लेखाजोखा गरी पुनर्निमाण योजना तयार गर्ने	शीघ्र पुनर्लाभ विषयगत क्षेत्र

३.३.३ आपत्कालीन आश्रयस्थल, गैर खाद्य सामग्री एवम् बन्दोबस्ती विषयगत क्षेत्र

समय	क्र.सं.	प्रतिकार्य सम्बन्धी क्रियाकलापहरू	समन्वय/सहयोग
० देखि २४ घण्टा	१	अस्थायी आश्रय स्थल, खाद्य तथा गैर खाद्य सामग्री र राहत व्यवस्थापन विषयगत क्षेत्रको आकस्मिक बैठक बोलाउने र अवस्था विश्लेषण गर्ने, प्रभावित हुनसक्ने जनसंख्यको आँकलन गर्ने	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति
	२	विस्थापितहरूको लागि तत्काल अस्थायी बसोबासको प्रवन्ध गर्ने	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति
	३	प्रारम्भिक द्रुत लेखाजोखाको लागि आवश्यक बन्दोबस्त गरी लेखाजोखा टोली परिचालन गर्ने	संरक्षण , सुरक्षा तथा **विपद् लेखाजोखा विषयगत क्षेत्र**
	४	उद्धारकर्मी, स्वास्थ्यकर्मी तथा घाइतेहरुको ओसार पसार र राहत सामग्रीको ओसार पसार गर्नको लागि यातायातका साधनहरुको प्रवन्ध गर्ने	**समन्वय, खोज तथा उद्धार तथा सुचना ब्यवस्थापन विषयगत क्षेत्र**
	५	विस्थापित तथा अस्थायी आश्रयस्थलमा रहेका सबै परिवारको लागि तत्काल खान मिल्ने खाद्य सामग्री उपलब्ध गराउने	विपद् व्यवस्थापन समिति
	६	विपद् प्रभावितहरूलाई गर्मीको समयमा झुल र जाडोको समयमा न्यानो कपडाको प्रवन्ध गर्ने	
२४ घण्टा देखि ७ दिन	७	प्रारम्भिक द्रुत लेखाजोखा (Initial Rapid Assessment-IRA) का आधारमा आगामी एक महिनाको लागि खाद्य तथा गैर खाद्य आवश्यकताको आँकलन गर्ने	विपद् लेखाजोखा विषयगत क्षेत्र
	८	प्रभावितहरूको लागि अस्थायी आश्रय स्थलमा बसोबासको प्रवन्ध गर्ने कार्यलाई निरन्तरता दिने	
	९	अस्थायी आश्रयस्थलमा वा प्रभावित समुदायमा शौचालय, खानेपानी, सरसफाई तथा औषधि उपचारको लागि अन्य विषयगत क्षेत्रसँग समन्वय गर्ने	
	१०	विस्थापित तथा अस्थायी आश्रयस्थलमा रहेका सबै परिवारको लागि खाद्य सामग्री, खाना पकाउने भाँडाकुँडा र ओढ्ने ओछ्याउने सामग्री उपलब्ध गराउने	
	११	अपांगता भएका व्यक्ति एकल महिला र पुरुषका लागि उपयुक्त आश्रय स्थलको प्रवन्ध गर्ने	आपत्कालीन आश्रयस्थल, तथा गैर खाद्य सामग्री एवम् बन्दोबस्ती विषयगत
	१२	विपद्को कारण आघातमा रहेका व्यक्तिहरूलाई आश्रयस्थलमा नै मनोसामाजिक परामर्श सेवा प्रदान गर्ने प्रवन्ध गर्ने	आपत्कालीन आश्रयस्थल, तथा गैर खाद्य सामग्री एवम् बन्दोबस्ती विषयगत
	१३	अस्थायी आश्रयस्थलमा बालबालिकालाई खेल्ने ठाउँको प्रवन्ध गर्ने	आपत्कालीन आश्रयस्थल, तथा गैर खाद्य सामग्री एवम् बन्दोबस्ती विषयगत
७	१४	आवश्यकता अनुसार विस्थापितहरुलाई घर फर्काउने प्रवन्ध गर्ने	

समय	क्र.सं.	प्रतिकार्य सम्बन्धी क्रियाकलापहरू	समन्वय/सहयोग
दिन देखि १ महिना	१५	भौतिक संरचना पुनर्निर्माणका लागि आवश्यक काठ सहुलियत दरमा उपलब्ध गराउन सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहसँग समन्वय गर्ने	सामुदायिक वन उपभोक्ता समिति
	१६	अस्थायी आश्रयस्थलमा रहेका बालबालिकाको सिकाई निरन्तरताको लागि नगरपालिकाको शिक्षा शाखा र शिक्षा विषयगत क्षेत्रसँग समन्वय गर्ने	आपत्कालीन आश्रयस्थल, तथा गैर खाद्य सामग्री एवम् बन्दोबस्ती विषयगत क्षेत्र
	१७	विपद् पश्चातको आवश्यकता लेखाजोखाको लागि आवश्यक बन्दोबस्त मिलाउने	**समन्वय, खोज तथा उद्धार तथा सुचना ब्यवस्थापन/** संरक्षण , सुरक्षा तथा **विपद् लेखाजोखा विषयगत क्षेत्र**

खानेपानी, सरसफाई तथा स्वस्थता प्रवर्द्धन विषयगत क्षेत्र

समय	क्र.सं.	प्रतिकार्य सम्बन्धी क्रियाकलापहरू	समन्वय/सहयोग
० देखि २४ घण्टा	१	खानेपानी सरसफाई तथा स्वस्थता प्रवर्द्धन विषयगत क्षेत्रको आकस्मिक बैठक बसी अवस्थाको विश्लेषण गर्ने	
	२	प्रभावित समुदाय तथा अस्थायी आश्रयस्थलमा सुरक्षित शुद्ध पिउने पानी तथा सरसफाईको लागि मापदण्ड अनुसारको आवश्यक पानी उपलब्ध गराउने प्रवन्ध गर्ने	
२४ घण्टा देखि ७ दिन	३	खानेपानी तथा सरसफाई आवश्यकताको आँकलन गर्ने	
	४	आस्थायी आश्रय स्थलमा शौचालय लगायत सरसफाईका अस्थायी संरचनाहरू तयार गर्ने	शीघ्र पुनर्लाभ विषयगत क्षेत्र
	५	प्रभावित समुदायमा सामान्य क्षति भएका खानेपानी तथा सरसफाईका संरचनाहरू तत्काल मर्मत गर्ने	शीघ्र पुनर्लाभ विषयगत क्षेत्र
	६	खानेपानी शुद्धीकरणका विधिहरू समुदायलाई जानकारी गराउने	
	७	अस्थायी आश्रयस्थलको फोहोर मैला व्यवस्थापनको प्रवन्ध गर्ने	
	८	अस्थायी आश्रयस्थलमा नियमित स्वास्थ्य, खानेपानी तथा सरसफाई शिक्षा प्रवर्द्धन गर्ने	
	९	खानेपानी तथा सरसफाई क्षेत्रको पुनर्स्थापन योजना तयार गर्ने	
	१०	अस्थायी आश्रय स्थलमा मापदण्ड अनुसारको खानेपानी र सरसफाइको प्रवन्ध नियमित गर्ने	
७ दिन देखि १ महिना	११	आवश्यकता अनुसार अस्थायी आश्रय स्थलमा खानेपानी र सरसफाईको प्रवन्ध नियमित गर्ने	
	१२	खानेपानी तथा सरसफाई क्षेत्रको क्षेत्रगत आवश्यकताको लेखाजोखा गर्ने	
	१३	अस्थायी सिकाई केन्द्रहरूमा खानेपानी र सरसफाईको प्रवन्ध गर्ने	
	१४	विपद् पछिको क्षेत्रगत आवश्यकताका आधारमा खानेपानी तथा सरसफाई क्षेत्रको पुनर्निर्माण योजना तयार गर्ने	

आपत्कालीन शिक्षा विषयगत क्षेत्र

समय	क्र.सं.	प्रतिकार्य सम्बन्धी क्रियाकलापहरू	समन्वय/सहयोग
० देखि २४ घण्टा	१	आपत्कालीन शिक्षा विषयगत क्षेत्रको आकस्मिक बैठक बसी अवस्थाको विश्लेषण गर्ने	
	२	अवस्था अनुसार आपत्कालीन प्रतिकार्यको लागि विद्यालय बन्द गर्नु पर्ने भएमा बन्द गर्न नगर विपद् व्यवस्थापन समितिलाई सिफारिस गर्ने	
	३	विद्यालयको क्षति तथा शिक्षक विद्यार्थीको अवस्थाको आँकलन गरी खोज उद्धारमा सहयोग गर्ने	
	४	आवश्यकता अनुसार प्रभावितहरूलाई मनोसामाजिक परामर्श सेवा उपलब्ध गराउने	
२४ घण्टा देखि ७ दिन	५	शिक्षा क्षेत्रमा भएको क्षतिको प्रारम्भिक विवरण संकलन गरी आवश्यकता आँकलन गर्ने	
	६	विपद्का कारण हराएका वा छुट्टिएका बालबालिकाहरुलाई अभिभावकसँग पुनर्मिलन गराउने	
	७	प्रभावित महिला बालबालिका अपांगता भएका व्यक्ति र जेष्ठ नागरिकलाई संरक्षण दिने	
	८	आवश्यकता अनुसार मनोसामाजिक परामर्श कार्यशाला सञ्चालन गर्ने	
	९	नेपाल प्रहरी र स्थानीय सामाजिक संस्थाहरूवीच संयन्त्र तयार गरी बाहिरबाट आउने व्यक्तिहरूमाथि निगरानी राख्ने	
	१०	विपद् प्रभावित समुदाय तथा अस्थायी आश्रयस्थलमा सामाजिक र लैंगिक हिंसा तथा विभेद नभएको सुनिश्चित गर्ने	
	११	मानव बेचबिखन, ओसारपसार र अपहरण जोखिम न्यूनीकरणका लागि नगरपालिकाको सिमा नाकाहरूमा नागरिक सुरक्षा चेक पोष्ट स्थापना गर्ने	
	१२	शिक्षा क्षेत्रमा भएको क्षतिको प्रारम्भिक विवरण संकलन गरी आवश्यकताको आँकलन गर्ने	
	१३	सिकाई निरन्तरताको कार्ययोजना क्रियाशील गर्ने	
	१४	तत्काल विद्यालय सञ्चालन हुन नसक्ने अवस्थामा अस्थायी सिकाई केन्द्र स्थापना गरी सिकाई सुचारु गर्ने	
	१५	अस्थायी सिकाई केन्द्र पनि सञ्चालन हुन नसक्ने अवस्थामा वैकल्पिक विधिबाट सिकाई सुचारू गर्ने	
	१६	शिक्षकहरूका लागि आपत्कालीन शिक्षा सम्बन्धी अभिमुखीकरण कार्यशाला सञ्चालन गर्ने	
	१७	अस्थाई सिकाई केन्द्रहरूमा छात्रा विद्यार्थीहरूमाथि हुन सक्ने हिंसा रोक्नका लागि सुरक्षा संयन्त्र निर्माण गर्ने	
७ दिन देखि १	१८	बालबालिकाहरूलाई विद्यालय फर्कने वातावरण बनाउन अभिभावकहरूसँग समुदायमा छलफल गर्ने	

समय	क्र.सं.	प्रतिकार्य सम्बन्धी क्रियाकलापहरू	समन्वय/सहयोग
महिना	१९	विपद् प्रभावित विद्यार्थीहरूको लागि अवस्था र आवश्यकता अनुसार विद्यालय पोशाक, पाठ्यपुष्तक र स्टेसनरी सामग्रीहरू उपलब्ध गराउने	
	२०	विपद् प्रभावित समुदाय वा अस्थायी आश्रयस्थलमा महिला तथा किशोरीमाथि हुने हिंसाका गतिविधिलाई निगरानी राख्ने र विशेष संरक्षणको व्यवस्था मिलाउने	
	२१	विद्यालय आउने जाने बाटोहरू भत्किएको बिग्रिएको भए मर्मत गराउने	**शीघ्र पुनर्लाभ विषयगत क्षेत्र**
	२२	अस्थायी आश्रयस्थल तथा सिकाई केन्द्रमा बालबालिकाका लागि मनोरन्जनात्मक क्रियाकलापहरू सञ्चालन गर्ने	
	२३	गम्भीर प्रकृतिको अवस्था बाहेक सामान्यत विपद्को घटना भएको १० दिन सम्ममा सिकाई क्रियापलापहरु सुचारू गर्ने प्रवन्ध गर्ने	
	२४	विपद् पछिको आवश्यकता लेखाजोखा गरी संरक्षण तथा शिक्षा क्षेत्रको पुनर्निर्माण योजना तयार गर्ने	

शीघ्र पुनर्लाभ विषयगत क्षेत्र

समय	क्र.सं.	प्रतिकार्य सम्बन्धी क्रियाकलापहरू	समन्वय/सहयोग
० देखि २४ घण्टा	१	जीविकोपार्जन, पुनर्स्थापना तथा पुनर्निर्माण विषयगत क्षेत्रको आकस्मिक बैठक बसी अवस्थाको वारे छलफल गर्ने	
	२	विपदबाट क्षति भएका सडक संचार तथा विद्युत पूर्वाधार सूचारू गर्न पहल गर्ने	
२४ घण्टा देखि ७ दिन	३	पुनर्स्थापनाका लागि आवश्यक पूर्वाधारहरूको आवश्यकता लेखाजोखा गर्ने	
	४	अस्थायी आश्रयस्थलमा आधारभूत अस्थायी पूर्वाधार निर्माण गर्ने	
	५	प्रारम्भिक द्रुत लेखाजोखा (IRA) को आधारमा तत्कालको लागि प्राथमिकता तय गर्ने।	
	६	आफ्नो घर फर्कन चाहने विस्थापितहरूलाई समुदायमा पुनर्स्थापित गर्ने प्रकृया तय गरि पुनर्स्थापित गर्ने	
७ दिन देखि १ महिना	७	विषय क्षेत्रगत विस्तृत लेखाजोखाको आधारमा क्षेत्रगत पुनर्स्थापन योजना तयार गर्ने	
	८	सामान्य क्षति भएका पूर्वाधार तथा संरचनाहरूको मर्मत सम्भार गरी सेवा सुचारू गर्ने	
	९	विपद् पछिको आवश्यकताको लेखाजोखाको आधारमा नगरपालिकाको पुनर्निमाण योजना तयार गर्ने	
	१०	पुनर्निमाण नसकिएसम्म पुनर्निमाणको कामलाई निरन्तरता दिने	

संरक्षण, सुरक्षा तथा विपद् लेखाजोखा विषयगत क्षेत्र

समय	क्र.सं.	प्रतिकार्य सम्बन्धी क्रियाकलापहरू	समन्वय/सहयोग
० देखि २४ घण्टा	१	आपत्कालीन लेखाजोखा तथा सूचना व्यवस्थापन विषयगत क्षेत्रको आकस्मिक बैठक बस्ने	
	२	प्रारम्भिक द्रुत लेखाजोखा (IRA) तुरुन्त सञ्चालन गरी खोज उद्धार उपचार र राहत व्यवस्थापनमा सहयोग गर्ने	
	३	प्रारम्भिक द्रुत लेखाजोखा (IRA) को सूचना सबै विषय क्षेत्रलाई उपलब्ध गराउने	
	४	विपद्को प्ररम्भिक विवरण नगर आपत्कालीन कार्यसञ्चालन केन्द्रमा अद्यावधिक गर्ने	
२४ घण्टा देखि ७ दिन	५	विपद्को क्षतिको विवरण नियमित अद्यावधिक गर्ने	
	६	क्षेत्रगत प्रारम्भिक लेखाजोखाका लागि जनशक्ति परिचालन गर्ने	
	७	क्षेत्रगत लेखाजोखा विवरण उपलब्ध गराइ सबै विषयगत क्षेत्रलाई पुनस्थापन योजना बनाउन सहयोग गर्ने	
	८	विपद् प्रभावित क्षेत्रको बजारको लेखाजोखा (आवश्यक सामग्रीको उपलब्धता र प्रतिश्पर्धात्मक मूल्यको अवस्था) गर्ने	
७ दिन देखि १ महिना	९	विपद्को क्षतिको विवरण नियमित अद्यावधिक गर्ने	
	१०	विपद् पछिको आवश्यकताको लेखाजोखा गर्न विषयगत क्षेत्रलाई सहयोग गर्ने	
	११	क्षेत्रगत पुनर्निर्माण योजना तयार गर्न विषयगत क्षेत्रलाई सहयोग गर्ने	

खाध तथा कृषि क्षेत्र **विषयगत क्षेत्र**

क्र.सं.	पूर्वतयारीका क्रियालापहरु	समय	स्थान	परिमाण	समन्वय/सहयोग
१	खाद्य सामग्री र कृषि विषयगत क्षेत्रका सदस्य संस्थाहरूको सम्पर्क ठेगाना अद्यावधिक राख्ने	नियमित	गाउँपालिका	१	सम्बन्धित संस्था
२	गाउँपालिकामा कम्तिमा प्रत्येक वडामा ५० परिवारको लागि आवश्यक पर्ने खाद्य सामग्री सेटको स्टक राख्ने		वडा	६	नेपाल रेडक्रस
३	नगरमा कम्तिमा ३०० परिवार तथा १५०० जनसंख्याको लागि आवश्यक पर्ने खाद्य सामग्री भण्डारणको क्षमता भएको खाद्य भण्डार व्यवस्था गर्ने		गाउँपालिका	१	नेपाल रेडक्रस सामाजिक संस्था
४	किषि तथा पशु बिमाहको लागी लगत संकलन गर्ने				

परिच्छेद ७. आवश्यकताको लेखाजोखा

७.१ निकायगत स्रोत साधनको आँकलन

निकायको नाम	स्रोत साधन	परिणम	भण्डारण स्थल	कैफियत
राप्ती गाउँपालिका	खोज तथा उद्धार सामाग्रीहरु, कोष, जनशक्ति, गैह्र खाद्य सामाग्रीहरु		गा.पा. गोदाम	
नेपाल रेडक्रस सोसाइटी	गैह्र खाद्य सामाग्री	३० सेट	शाखाको गोदाम घर	
वडा कार्यलयहरु	जनशक्ति, कोष			
सुरक्षा निकायहरु	जनशक्ति, सामाग्रीहरु			
गढवा गाउँपालिका	दमकल	१	नपा परिसर	दुई गाउपालिकाको साझेदारीमा संचालित

७.१ वन्दोवस्तीका सामानको आँकलन

विषयगत शाखाहरुको आंकलनमा उल्लेख भएका ।

७.३. अन्य आवश्यकताहरू

विपदको समयमा आवश्यक ढुवानीका लागि सवारीसाधनहरुको व्यवस्थापन गर्ने ।

७.४. अनुमानित लागत :

क्र.सं	बजेटको शिर्षक	रकम	कैफियत
१	चालु आर्थिक वर्षमा बिनियोति रकम	रु २५,०००,००।००	
२	चालु आर्थिक वर्षमा खर्च भएको रकम	रु. २५,०००००।००	
३	आ.ब. २०८१/०८२ मा बिनियोजित रकम	रु ४०,०००००	

७.५. आर्थिक श्रोत र उपलब्ध हुने विधि र संयन्त्र

आर्थिक श्रोत र उपलब्ध हुने विधि र संयन्त्र पालिकाले विपद् व्यवस्थापन कोषका लागि गाउँ सभाबाट रकम बिनियोजन गर्ने गरेको छ । सो कोषलाई प्रयोग गर्ने र थप आर्थिक श्रोतका लागि प्रदेश सरकार, केन्द्र सरकार तथा विभिन्न संघ संस्थाहरुसँग अनुरोध गरिनेछ । यसका अतिरिक्त तपशिल बमोजिमका विषयगत क्षेत्रका अगुवा निकायसँग समन्वय गरिनेछ ।

परिच्छेद ८.

अन्य निकायहरूसँगको समन्वय र सहकार्य

१.गाउँपालिकाले विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा प्रतिकार्यको लागि प्रमुख रूपमा नगरपालिकाभित्र र बाह्य गरी दुई प्रकारको समन्वय गर्नु पर्दछ । नगरपालिकाभित्र पनि नगरपालिका मातहतका निकाय वा समितिबीच र अन्य सरकारी, गैरसरकारी, सामाजिक तथा निजी संस्थाहरूबीच समन्वय र सहकार्य गर्नुपर्ने हुन्छ । बाह्य समन्वयमा जिल्ला, प्रदेश र संघीय तहका सरकारी निकायहरूसँग र अन्य गैर सरकारी तथा सहयोगी निकाय तथा संस्थाहरूसँगको समन्वय पर्दछ ।

२. विषयगत क्षेत्रको अवधारणा अनुसार नगरपालिका भित्रका सम्पूर्ण विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्यसँग सम्बन्धित संस्था तथा निकायहरू सम्बन्धित विषयगत क्षेत्रको सदस्य रहन्छन र उक्त संस्था तथा निकायहरूसँगको समन्वय र सहकार्यको जिम्मेवारी सम्बन्धित विषयगत क्षेत्रको नेतृत्व गर्ने विषयगत समिति र यसका संयोजक सम्बन्धित शाखाको हुनेछ ।

३. जिल्ला, प्रदेश तथा संघीय तहका निकायहरूसँगको समन्वय, सुरक्षा निकायहरूसँगको समन्वय तथा गाउँपालिका बाहिरका सरकारी तथा गैर सरकारी संस्थाहरु र सहयोगी निकायहरूसँगको समन्वयको जिम्मेवारी गा.पा. प्रमुखको हुनेछ ।

४. विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्यको लागि सम्पूर्ण सरकारी, गैरसरकारी, सामाजिक तथा निजी क्षेत्रको स्रोत परिचालन विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजनाअनुरूप नगरपालिकाको प्राथमिकता अनुसार एकद्वार नीति बमोजिम हुनेछ । संस्थागत समन्वय र सहकार्यको ढाँचा निम्न निम्नानुसार हुनेछ ।

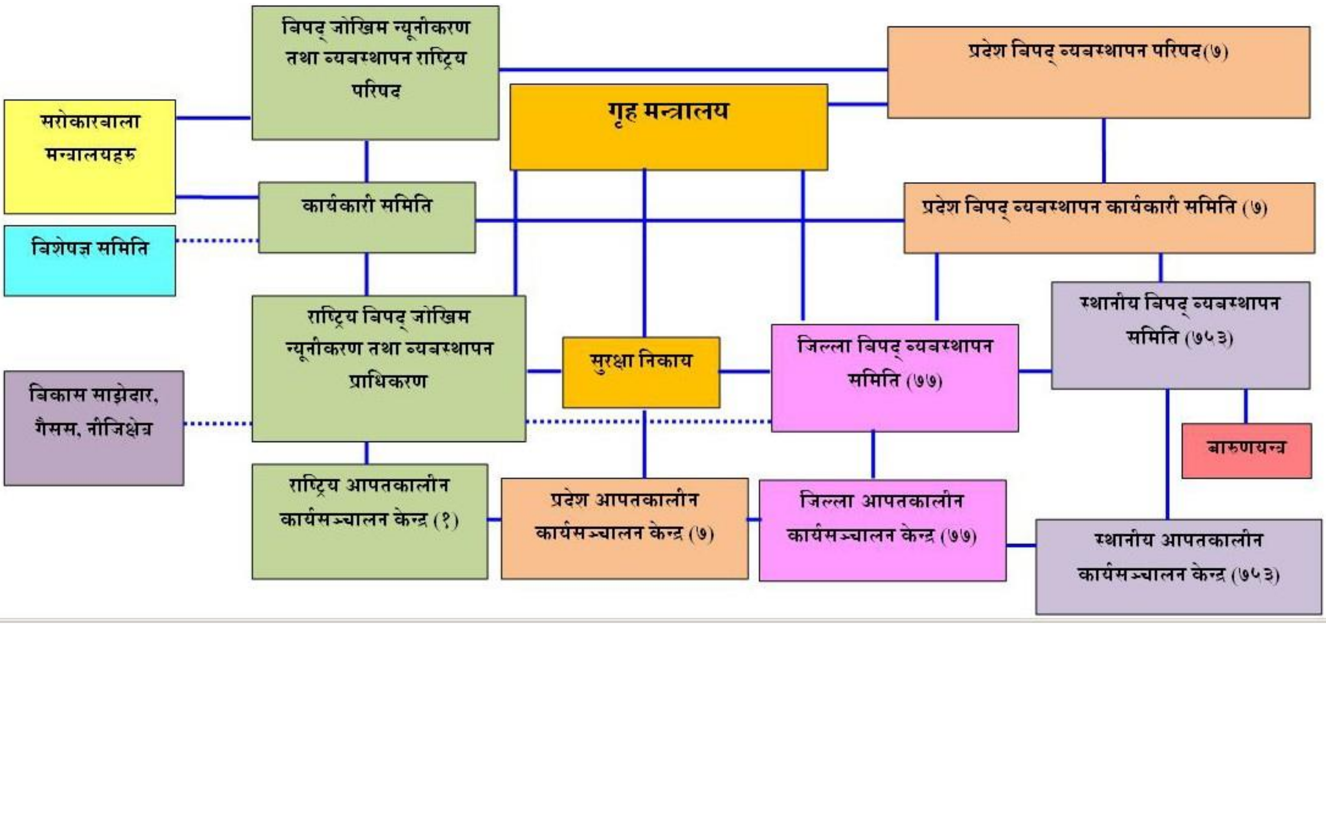

परिच्छेद ९.

लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण

लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण लैङ्गिक समानता भनेको महिला र पुरुषलाई एउटा समान मानव प्राणी मान्नु हो । हरेक व्यक्तिलाई समान व्यवहार गर्नु हो । उदाहरणको लागिः समान ज्याला, समान मताधिकार, समान रुपमा विकास नियोगहरु, समितिहरु, आयोगहरु, निकायहरुमा प्रतिनिधित्व हुनु। महिला र पुरुषका आवश्यकता र क्षमता फरक फरक हुन्छन् । तसर्थ त्यस्ता आवश्यकता तथा क्षमतालाई पहिचान गरि सम्बोधन गर्ने तथा अवसर उपलव्ध गराउनु पर्ने धारणा राख्दछ । जस्तैः बालिका छात्रवृत्ति, महिलाहरुलाई निजामति सेवामा ल्याउन गरिने सकारात्मक कार्यहरु, आरक्षण/क्षमता विकास/सकारात्मक विभेद आदि लैंङ्गिक समताले स्वच्छ र न्यायपुर्ण तरिकाले महिला र पुरुषबीच लाभ र उत्तरदायित्व वितरण गर्ने व्यवस्था गर्छ, त्यसर्थ लैंङ्गिक समानता भनेको अवसर तथा स्रोतको बाँडफाड वा सेवाको पहुँच र लाभमा लैङ्गिक आधारमा भेदभाव नरहने अवस्था हो ।

सामाजिक समावेशीकरण एउटा प्रक्रिया हो जसले गरिब, महिला र अन्य सामाजिक रुपमा असमावेशी वर्गलाई पहिचान गरी उनिहरुलाई स्रोतको बाँडफाड र सेवाको पहुँच र लाभमा अवसर दिन्छ । विपद्को समयमा, महिला, बालबालिका अपाङ्गता भएका व्यक्ति, गर्भवती तथा दुध खुवाउने महिलामा फरक प्रकारको प्रभाव पर्दछ र उनीहरु बढी जोखिममा पर्दछन् । त्यसैगरी सामाजिक रुपले बञ्चित, अल्पसंख्यक, दलित, जनजाति, गरिब, लोपोन्मुख, पटक पटक विपद्को मार खेप्न बाध्य समुदायका मानिसहरु पुन विपद्को जोखिममा रहन्छन् । यस्तो अवस्थाका मानिसहरुलाई पहिलो प्राथमिकतामा राखेर जोखिम न्यूनीकरणका गतिविधिहरु सञ्चालन गरियो भने मात्र सही अर्थमा विपद् जोखिम न्यूनीकरणको अवधारणाले मुर्त रुप लिन सक्छ भन्नेअभिप्रायले विपद् जोखिम न्यूनीकरणमा लैङ्गिक तथा सामाजिक समावेशीकरणको सवाललाई जोड दिएको छ । जोखिम न्यूनीकरणको अवधारणाले जुन समुदाय बढी संकटासन्न हुन्छ, त्यहींबाट न्यूनीकरणको थालनी गर्नुपर्दछ भन्ने कुरालाई जोड दिने गर्दछ । विपद् जोखिम न्यूनीकरण र व्यवस्थापनका तीनवटै चरणहरुमा संकटासन्न समुदायको प्रत्यक्ष संलग्नता रह्यो भने मात्र जोखिम न्यूनीकरणलाई प्रभावकारी रुपले कार्यान्वयन गर्न सकिन्छ । सामाजिक रुपले बञ्चित, अल्पसंख्यक, दलित, जनजाति, गरिब लोपोन्मुख, पटक पटक विपद्को मार खेप्न बाध्य समुदायका मानिसहरुको क्षमता विकास गरी पूर्वतयारी, प्रतिकार्य र पुनर्लाभको चरणहरुमा उनीहरुलाई क्रियाशील गराएर लैजानका लागि पछिल्लो समयमा यो अवधारणा विपद् जोखिम न्यूनीकरणको क्षेत्रमा ओजपूर्ण रुपमा स्थापित भएको छ ।

परिच्छेद १०.

अनुगमन, मूल्याङ्कन तथा सिकाई योजना

अनुगमन तथा मूल्याङ्कन समिति

विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना कार्यान्वयनको अनुगमन तथा मूल्याङ्कनको लागि गाउँपालिकाको उप प्रमुखको संयोजकत्वमा देहाय बमोजिमका सदस्यहरू रहेको एक अनुगमन समिति रहनेछ । सामान्य अवस्थामा यस अनुगमन समितिले पूर्वतयारी योजनाको कार्यान्वयनको वार्षिक रुपमा अनुगमन गरी नगर विपद् व्यवस्थापन समितिलाई प्रतिवेदन बुझाउनेछ । कुनै खास विपद् एवम् स्वास्थ्य संकटको अवस्थामा नियमित रूपमा समष्टिगत र विषय क्षेत्रगत प्रतिकार्य र पूर्वतयारीको अनुगमन गरी सम्बन्धित विषयगत क्षेत्रलाई पृष्ठपोषण गर्नेछ । स्थानिय विपद् व्यवस्थापन समितिले अनुगमन तथा मूल्याङ्कन समितिका सदस्यहरुको मनोनयन गर्नेछ । यस अनुगमन तथा मूल्याङ्कन समितिको सदस्यमा मनोनयन गर्दा राष्ट्रिय राजनीतिक दलका गा.पा स्तरिय समितिका प्रमुख नै गाउँपालिकाको पदाधिकारी रहेको खण्डमा अर्को व्यक्तिलाई प्रतिनिधिको रुपमा मनोनयन गर्नु पर्नेछ। यसैगरी वडाध्यक्षहरूमध्येबाट मनोनयन गर्दा कुनै पनि विषयगत क्षेत्रको संयोजक नरहेका वडाध्यक्ष मध्येबाट मनोनयन गर्नु पर्नेछ।

अनुगमन तथा मूल्यांङ्कन समिति

क्र.सं.	भूमिका	संस्था	पद
१	संयोजक	गाउँपालिका	उप प्रमुख
२	सदस्य	गाउँपालिका	संयोजक - विधायन समिति
३	सदस्य	गाउँपालिका	संयोजक - सुशासन समिति
४	सदस्य	गाउँपालिका	संयोजक - आर्थिक समिति
५	सदस्य	राष्ट्रिय रानीतिक दलबाट	प्रमुखहरु
६	सदस्य	समितिले तोकेको ३ जना	वडाध्यक्षहरु
७	सदस्य सचिव	गाउँपालिका	आन्तरिक लेखा प्रमुख

१०.१. लक्ष्य र सूचकहरू

यस पालिकामा विपदबाट हुने क्षति तथा नोक्सानी घटाउने प्रभावितहरुलाई उचित मानवीय सहायता समयमै उपलब्ध गराउने तथा विपद् एवम् स्वास्थ्य संकट प्रतिकार्य प्रभावकारी बनाउने र प्रभावकारी प्रतिकार्यको लागि समष्टिगत तथा विषयगत क्षेत्रको पूर्वतयारी सुदृढ गर्ने यस कार्ययोजनाको उद्देश्य रहेकोले यस योजनाको कार्यान्वयनबाट उपयुक्त उद्देश्य प्राप्तिमा प्रगति अनुगमन तथा मूल्याङ्कनको लागि समष्टिगत र विषय क्षेत्रगत तथा पूर्वतयारी र प्रतिकार्यका देहाय बमोजिमका सूचकहरू निर्धारण गरिएको छ

सि.न.	सुचक	आधार रेखा २०७८ सम्म	लक्ष्य	तथ्यांक श्रोत	कैफियत
१	राप्ती गा.पा स्तरमा विपद्बाट हुने मृत्यु दर उल्लेख्य मात्रामा कम गर्ने				
२	विपद्बाट मृत्यु हुनेको वार्षिक औसत संख्या (सडक दुर्घटना बाहेक)	२	१	जिल्ला प्रशासन कार्यालय प्रतिवेदन	
३	गा.पा स्तरमा विपद्बाट प्रभावित व्यक्तिहरूको संख्या उल्लेख्य मात्रामा कम			http://drrportal.gov.np	

सि.न.	सुचक	आधार रेखा २०७८ सम्म	लक्ष्य	तथ्यांक श्रोत	कैफियत
	गर्ने				
४	विपद्बाट प्रत्यक्ष प्रभावित हुने परिवारहरूको वार्षिक औसत संख्या	२९	२०		
५	विपद्बाट क्षति हुने घरहरूको वार्षिक औसत संख्या	३	२		
६	गा.पा स्तरमा विपद्को कारण हुने वार्षिक औसत प्रत्यक्ष आर्थिक क्षति	११,२०,०००	५० प्रतिशत कम गर्ने		
७	बहुप्रकोप पूर्वसूचना प्रणाली र विपद् जोखिम सूचना तथा आंकलनको उपलब्धता र पहुँचमा उल्लेख्य बृद्धि गर्ने				
८	कूल क्षेत्रफलको अनुपातमा बहुप्रकोप अनुगमन तथा पूर्वसूचना प्रणाली स्थापना र संचालन भएको क्षेत्रफलको प्रतिशत	२०%		हाल मौजुदा पूर्वसूचना प्रणालीले नगरपालिकाको कुल क्षेत्रफल मध्ये २०% क्षेत्रफल ओगट्छ भन्ने अनुमानमा आधारित	
९	पूर्वसूचना प्राप्त भएपछि विपद् प्रभावित क्षेत्रबाट सुरक्षित स्थानमा सारिएका जनसंख्याको प्रतिशत		१००% बढाउने ।		

१०.२. अनुगमन, मूल्याङ्कन तथा सिकाई संयन्त्र

समय–समयमा गाउँपालिकामा आइपरेका विपद् तथा प्रकोपका प्रभावहरुमा प्रतिकार्य सञ्चालन गर्ने क्रममा आवद्ध विषयगत संघसंस्था वा समितिका सदस्यहरुले हासिल गरेको सिकाई, पृष्ठपोषणलाई निम्न ढाँचामा राख्न सकिन्छ । प्रत्येक वर्षको पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना माथि छलफलका चरणमा अघिल्लो वर्ष वा हालसालैको अनुभवबाट सिकेका विषयहरुलाई यस खण्डमा उल्लेख गर्न सकिन्छ । विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना कार्यान्वयनको समग्र प्रभावकारिता र कमजोरी पहिचान गरी मुल्याङ्कन गर्न एक अनुगमन तथा मुल्याङ्कन समिति समेत गठन गर्न सकिनेछ । यस समितिले स्थानीय विपद् छद्ध विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना २०७७/०७८ राप्ती, दाङ व्यवस्थापन समितिसँग प्रत्यक्ष समन्वय गरी उक्त समितिलाई प्रतिवेदन दिनेछ । आवश्यकता अनुसार गाउँपालिका र वडामा गठित समितिमा समावेश गरिनेछ । अनुगमन र मुल्याङ्कन समितिका सदस्यहरुले विपद्को अवधि र विपद् पश्चात स्थालगत अवलोकन भ्रमण गर्नेछन् । आपतकालीन प्रतिकार्य र विपद् प्रभावितहरुलाई राहत वितरण साथै प्रभावकारी तयारी तथा प्रतिकार्यका लागि कमजोरीहरु पहिचान गर्नेछन् । अनुगमन, मुल्याङ्कन तथा सिकाईको नमुना फारम देहाय अनुसार रहेको छ ।

क्र.स.	प्राथमिकता प्राप्त पुर्व तयारी तथा प्रतिकार्य	प्रमुख जिम्मेवार निकाय	कार्यान्वयनको अवस्था	कमीकमजोरी	सुझाव
१					
२					

विपद् पूर्वतयारी योजना तथा प्रतिकार्य योजनाको पुनरावलोकन तथा अद्यावधिक राप्ती गाउँपालिकामा पहिलोपटक निर्माण भएको विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजनालाई हरेक वर्ष मनसुन सुरु हुनु अगावै पुनरावलोकन गरिनेछ । यसरी पुनरावलोकन गर्दा विपद् पूर्वतयारीमा देखिएका गतिरोध र प्रतिकार्य गर्दा देखिएका चुनौतीहरुलाई पृष्ठपोषणका रुपमा ग्रहण गर्दै अद्यावधिक गरिनेछ ।

१०.४. क्षमता विकास :

योजनामा उल्लेखित विभिन्न क्षमता विकासका गतिविधिहरु संचालन गर्ने ।

१०.५. विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजनाको पुनरावलोकन र पृष्ठपोषण

राप्ती गाउँपालिकामा पहिलोपटक निर्माण भएको विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजनालाई हरेक वर्ष मनसुन सुरु हुनु अगावै पुनरावलोकन गरिनेछ । यसरी पुनरावलोकन गर्दा विपद् पूर्वतयारीमा देखिएका गतिरोध र प्रतिकार्य गर्दा देखिएका चुनौतीहरुलाई पृष्ठपोषणका रुपमा ग्रहण गर्दै अद्यावधिक गरिनेछ ।

अनुसूचीहरू

अनुसूचीः १ राप्ती गाउँकार्यपालिकाको पदाधिकारी एवं सदस्यहरुको विवरण

क्र.स.	नामथर	पद	सम्पर्क नं
१	श्री प्रकाश विष्ट	अध्यक्ष	९८५७८३१०१८
२	श्री कमलापती चौधरी	उपाध्यक्ष	९८४७९०३२२३७
३	श्री गेम बहादुर खड्का	वडा अध्यक्ष १	९८४७९१३१०८
४	श्री आत्माराम पौडेल	वडा सदस्य १	९८४९१२३१७२
५	श्री चुमानसिंह खत्री क्षत्री	वडा सदस्य १	९८४७९३९५१८
६	श्री पार्वती सुवेदी	महिला सदस्य १	९८४७८७१६६०
७	श्री रञ्जना सुनार	दलित महिला सदस्य १	९८४५८०७५३३
८	श्री पहलवान चौधरी	वडा अध्यक्ष २	९८४७९१३१०८
९	श्री मनबहादुर पुन मगर	वडा सदस्य २	९८४७९०४४२१
१०	श्री टेकबहादुर रावत	वडा सदस्य २	९८०९७७११९७
११	श्री पिमा गाहा मगर	महिला सदस्य २	९८६६९५५८२२
१२	श्री तुल्सा बि.क.सार्की	दलित महिला सदस्य २	९८०९८०१७३०
१३	श्री उमेश अधिकारी	वडा अध्यक्ष ३	९८४१६९०६४८
१४	श्री दुर्पती चौधरी	वडा सदस्य ३	९८२९५८३२१५
१५	श्री शान्तप्रसाद चौधरी	वडा सदस्य ३	९८०९८२६२९२
१६	श्री चम्फा भुसाल	महिला सदस्य ३	९८४७८४०३७१
१७	श्री ईश्वरी परियार	दलित महिला सदस्य ३	९८२२९१६२१५
१८	श्री विरबहादुर चौधरी	वडा अध्यक्ष ४	९८५७८३१६७०
१९	श्री विष्णु पोखेल	वडा सदस्य ४	९८४७८४१६७८
२०	श्री रोशन चौधरी	वडा सदस्य ४	९८४७९०५८६७
२१	श्री समिता चौधरी	महिला सदस्य	९८१८३८७३३६

क.स.	नामथर	पद	सम्पर्क नं
२२	श्री वालिका कामी सुनार	दलित महिला सदस्य ४	९८१२८०००४९
२३	श्री देव प्रसाद चौधरी	वडा अध्यक्ष ५	९८४७८४०८५४
२४	श्री गोविन्द बहादुर कुबर क्षेत्री	वडा सदस्य ५	९८४७८४०८५४
२५	श्री भुपलाल थाप मगर	वडा सदस्य ५	९८१०५२८९२९
२६	श्री सीता समाल मगर	महिला सदस्य ५	९८२९५६५२०४
२७	श्री सावित्रादेवी दमाई	दलित महिला सदस्य ५	९८८३८३४२
२८	श्री रणशहादुर सार्की पुलामी	सदस्य	९८०६२३०४११
२९	श्री दीपक कुमार चौधरी	वडा अध्यक्ष ६	९८०९८४०४८८
३०	श्री बलिराम चौधरी	वडा सदस्य ६	९८४७८७१०४२
३१	श्री गीता चौधरी	महिला सदस्य	९८०९५५९७४३
३२	श्री सावित्री परियार	दलित महिला सदस्य	९८०९७९१२२५
३३	श्री सिताराम चौधरी	वडा अध्यक्ष ७	९८४७८४२४५२
३४	श्री ज्ञान बहादुर चौधरी	वडा सदस्य ७	९८१०८१४१६४
३५	श्री साबित्री चोधरी	वडा सदस्य ७	९८६८९७११२०
३६	श्री उमा परियार	दलित महिला सदस्य ७	९८४७९१३१२२
३७	श्री चन्द्र बहादुर गुरुङ्ग	वडा अध्यक्ष ८	९८४७८००५७०
३८	श्री दयाराम चौधरी	वडा सदस्य ८	९८४७९७३१०५
३९	श्री सुन्दर बहादुर शाही	वडा सदस्य ८	९८४७९२२७३८
४०	श्री चम्फा पुन	महिला सदस्य ८	९८६८६८१३७६
४१	श्री भानु बि.क.	दलित महिला सदस्य ८	९८४७८६९७६२
४२	श्री संजीव परियार	सदस्य ८	९८५७८४०७६७
४३	श्री रिम बहादुर सुनारी मगर	वडा अध्यक्ष ९	९८६०४१०२८७
४४	श्री अलि मोहमद मिया	वडा सदस्य	९८०९७६२७८५
४५	श्री दधी बहादुर बराल मगर	वडा सदस्य	९८०६२२६३१०
४६	श्री अमिना खातुन	महिला सदस्य	९८२०५०७६७७
४७	श्री तारा बि.क.	दलित महिला सदस्य	९८०३८०६९१६

अनुसूचीः २ विषयगत समितिहरुको विवरण :

सि.नं.	समितिको नाम	पद	नामथर
१	शुसाशन तथा संस्थागत विकास समिति	संयोजक	देवप्रसाद चौधरी
		सदस्य	दिपक कुमार चौधरी
		सदस्य	सावित्रा चौधरी
२	सामाजिक विकास समिति	संयोजक	पहलवान चौधरी
		सदस्य	सिताराम चौधरी
		सदस्य	गिता चौधरी

३	पुर्वाधार विकास समिति	संयोजक	बिरबहादुर चौधरी
		सदस्य	रणबहादुर पंजाली
		सदस्य	पार्वती चौधरी
४	वन वातावरण तथा विपद व्यवस्थापन समिति	संयोजक	चन्द्र बहादुर गुरुङ्ग
		सदस्य	पहलवान चौधरी
		सदस्य	सावित्रा चौधरी
५	आर्थिक विकास समिति	संयोजक	रामे खड्का
		सदस्य	संजिव परियार
		सदस्य	चम्फा भुसाल

अनुसूचीः ३ सरोकारवाल निकायहरुको विवरण :

क्र. सं.	कार्यालय सङ्घ संस्था	ठेगाना	विपद्तथा जलवायु जन्य जोखिम व्यवस्थापनका लागि प्राप्त हुन सक्ने सहयोग			
			विपद पुर्व	विपदको समयमा	विपद पश्चात	कैपियत
१	जिल्ला प्रशासन कार्यालय	घोराही	संचेतना, पुर्व सुचना प्रदान	जनशक्ति परिचालन	पुर्ननिमार्ण तथा पुर्न लाभका गतिविधिहरु	
२	जिल्ला प्रहरी कार्यालय	घोराही	संचेतना	खोज, उद्धार	राहत वितरण तथा शान्ति सुरक्षा	
३	गाउँपालिकाको कार्यालय	मसुरिया	रोकथाम न्यूनीकरणका उपायहरु पुर्व तयारीका कार्यहरु संचेतना, बजेट व्यवस्थापन	खोज तथा उद्धार	राहत वितरण, पुर्न स्थापन तथा पुर्न निमार्ण,	
४	वडा कार्यालयहरु	राप्ती	संचेतना समन्वय	समन्वय, व्यवस्थापन सहयोग	राहत सहयोग समन्वय	
५	जिल्ला अस्पताल	राप्ती	सचेतना गोष्ठी	प्राथमिक उपचार स्वास्थ्य उपचार	स्वास्थ्य शिक्षा संबन्धी सचेतना	
६	खानेपानी समिति	राप्ती	खानेपानी संरक्षण	खानेपानी वितरण तथा सरसफाइ	खानेपानी व्यवस्थापन	
७	उद्योगा वाणिज्य संघ, च्याम्बर अफ कमर्श	राप्ती	संचेतना, व्यवस्थापन राहत संकलन	उद्धार तथा राहत प्रदान	पुर्नस्थापन तथा जीविकोपार्जनमा सहयोग	
८	नेपाल रेडक्रस सोसाइटी, लालमटिया उप शाखा	राप्ती	संचेतना	खोज तथा उद्धार, सुचना प्रदान	राहत वितरण ,रोकथाम तथा पुर्व तयारीका कार्यहरु	
९	विभिन्न संघ संस्थाहरु	राप्ती	संचेतना, तालिम,गोष्ठी व्यवस्थापन	उद्धार तथा राहत प्रदान	पुर्नस्थापन तथा जीविकोपार्जनमा सहयोग	
१०	निजी अस्पतालहरु	राप्ती	स्वास्थ्य सेवा	उद्धार तथा राहत प्रदान		
१२	विद्यालयहरु	राप्ती	संचेतना	राहत संकलन तथा वितरण अस्थाई आवास निमार्ण	पुर्व तयारी तथा न्यूनकिरणका कार्यहरु	
१३	आमा समुहरु	राप्ती	सचेतना	राहत संकलन तथा वितरण अस्थाई आवास निमार्ण	पुर्व तयारी तथा न्यूनकिरणका कार्यहरु	
१४	बाल संजाल	राप्ती		राहत संकलन तथा वितरण अस्थाई आवास निमार्ण	पुर्व तयारी तथा न्यूनकिरणका कार्यहरु	

अनुसूची: ४ गाउँपालिकासंग भएका स्रोत तथा सामाग्रीहरुको विवरण

क. सं	सामाग्रीको नाम	संख्या	अवस्था	कैफियत
१	फायर फाटिग पम्प	२	नयाँ	गा.पा.गोदाम
२	प्राथमिक उपचार किट	३	नयाँ	गा.पा.गोदाम
३	Jump Suit (Firefighting)	१०	नयाँ	गा.पा.गोदाम
४	Socks	१०	नयाँ	गा.पा.गोदाम
५	Gloves	१०	नयाँ	गा.पा.गोदाम
६	Head Tourch	१०	नयाँ	गा.पा.गोदाम
७	Face Mask	१०	नयाँ	गा.पा.गोदाम
८	Water Bottle	१०	नयाँ	गा.पा.गोदाम
९	Back Pack Pump	६	नयाँ	गा.पा.गोदाम
१०	Fire Blanket	१०	नयाँ	गा.पा.गोदाम
११	Fire Swatter	१०	नयाँ	गा.पा.गोदाम
१२	Fire Rack Hoe	१०	नयाँ	गा.पा.गोदाम
१३	Fire Axe Hoe	१०	नयाँ	गा.पा.गोदाम
१४	Helmet	१०	नयाँ	गा.पा.गोदाम
१५	Fire Ball	१०	नयाँ	गा.पा.गोदाम
१६	Fire Rake	१०	नयाँ	गा.पा.गोदाम
१७	Shovel	१०	नयाँ	गा.पा.गोदाम
१८	Fire Boot (Pair)	१०	नयाँ	गा.पा.गोदाम
१९	Hose	१०	नयाँ	गा.पा.गोदाम
२०	त्रिपाल	३०	नयाँ	गा.पा.गोदाम
२१	ब्लाल्केट	२०	नयाँ	गा.पा.गोदाम

अनुसूची: ५ गाउँपालिका स्तरिय विपद व्यवस्थापन समितिको विवरण

क. सं.	नामथर	प्रतिनिधित्व	पद	सम्पर्क
१.	प्रकाश विष्ट	गाँऊपालिका प्रमुख	संयोजक	९८५७८३१०१८
२	रामपती चौधरी	गाँऊपालिका उप-प्रमुख	सदस्य	९८४७९०३२३७
३	नेबबहादुर वली	प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत	सदस्य	९८४७६९१७५५
४	गेमबहादुर खड्का	वडा अध्यक्ष १	सदस्य	९८४७८७५५०२
५	पहलवान चौधरी	वडा अध्यक्ष २	सदस्य	९८४७९१३१०८
६	उमेश अधिकारी	वडा अध्यक्ष ३	सदस्य	९८४१६९०६४८
७	विर बहादुर चौधरी	वडा अध्यक्ष ४	सदस्य	९८५७८३१६७०

क्र. सं.	नामथर	प्रतिनिधित्व	पद	सम्पर्क
८	देव प्रसाद चौधरी	वडा अध्यक्ष ५	सदस्य	९८४७८००७२७
९	दिपक कुमार चौधरी	वडा अध्यक्ष ६	सदस्य	९८०९८४०४८८
१०	सिता राम चौधरी	वडा अध्यक्ष ७	सदस्य	९८४७८४२७५२
११	चन्द्र बहादुर गुरुङ	वडा अध्यक्ष ८	सदस्य	९८४७८००५७०
१२	रिम बहादुर सुनामी मगर	वडा अध्यक्ष ९	सदस्य	९८६०४१०२८७
१३	विद्याशरण चौधरी	नेपाली कांग्रेस प्रतिनिधि	सदस्य	९८४६८९२०३५
१४	जगतप्रसाद पोखेल	नेकपा एमाले प्रतिनिधि	सदस्य	९८५७८४०११२
१५	वषन्त नेपाली	नेकपा माओवादी केन्द्र प्रतिनिधि	सदस्य	९८५७८४०३४१
१६	केशवराज खनाल	रा.ज.मो	सदस्य	
१७	टेक गिरी	रा.प्र.पा.	सदस्य	९८४४९६४८८१
१८	शिशिर पुन	नेकपा समाजवादी	सदस्य	९८४७८६६६२८
१९	किरण भण्डारी	नेपाल रेडक्रस सोसाइटी, लालमटिया उपशाखा	सदस्य	९८५७८३११३२
२०	अम्मरबहादुर माझी	ईलाका प्रहरी कार्याल भालुवाङ	सदस्य	
२१	दिपक बुढाथोकी	नेपाली सेना	सदस्य	९८५११३१८२९
२१	सुरज खडका	राप्ती उद्योग बाणिज्य संघ	सदस्य	
२२	काजीराम श्रेष्ठ	स.प्र. नं २९ गण, भालुवाङ	सदस्य	९८५१२२९६७६
२३	ओम प्रकाश गुप्ता	पत्रकार प्रतिनिधि	सदस्य	
२४	अशोक बेल्वासे	प्राविधिक शाखा	सदस्य	९८४३८६३७२७
२३	विश्वास बि.क.	शिक्षा शाखा	सदस्य	९८४३८८७८७८
२४	नारायण रावत	स्वास्थ्य शाखा	सदस्य	९८५७८३१४५६
२५	जीवनकुमारी जि.सी	महिला तथा वालवालिका शाखा	सदस्य	९८४८३०६०५१
२६	बालचन्द्र गुरुङ	सुचना प्रविधि शाखा	सदस्य	९८४९२०७८९३
२७	प्रदिप खत्री	कृषि शाखा	सदस्य	९८६१४०४३९०
२८	कमल पुन	पशु शाखा	सदस्य	९८६६९२२९०७
२९	सुवाश भट्टराई	विपद सम्पर्क व्यक्ति	सदस्य सचिव	९८४७८५०९८९

अनुसुची ६ :

वडा स्तरिय विपद व्यवस्थापन समितिको विवरण : वडा नं १

क्र. सं.	नाम, थर	पद	मोबाईल
१	श्री गेम बहादुर खड्का	संयोजक	९८४७९१३१०८
२	श्री आत्माराम पौडेल	सदस्य	९८४९१२३१७२
३	श्री चुमानसिंह खत्री क्षत्री	सदस्य	९८४७९३९५१८
४	श्री पार्वती सुवेदी	सदस्य	९८४७८७१६६०
५	श्री रञ्जना सुनार	सदस्य	९८४५८०७५३३
५		सुरक्षा निकाय	
६		स्वास्थ्य केन्द्र	
७		प्राविधिक	
८		वडा सचिव	

वडा स्तरिय विपद व्यवस्थापन समितिको विवरण : वडा नं २

क्र. सं.	नाम, थर	पद	मोबाईल
१	पहलवान चौधरी	संयोजक	९८४७९१३१०८
२	मनबहादुर पुन मगर	सदस्य	९८४७९०४४२९
३	टेकबहादुर रावत	सदस्य	९८६३१७०८३६
४	पीमा गाह मगर	सदस्य	९८६६९५५८२२
५	तुलसा बि.क.	सदस्य	९८०९८०१७३०
५	दिलीप योगी	सुरक्षा निकाय	९८५७८९००६२
६	रमा पौडेल	आ.स्वास्थ्य केन्द्र	९८४४९४८८८८
७	युवक चौधरी	प्राविधिक	९८४६३६८७३७
८	सीता भण्डारी	वडा सचिव	९८६७९५३९९६

वडा स्तरिय विपद व्यवस्थापन समितिको विवरण : वडा नं ३

क्र. सं.	नाम, थर	पद	मोबाईल
१	श्री उमेश अधिकारी	संयोजक	९८४१६९०६४८
२	श्री दुर्पती चौधरी	सदस्य	९८२९५८३२१५
३	श्री शान्तप्रसाद चौधरी	सदस्य	९८०९८२६२९२
४	श्री चम्फा भुसाल	सदस्य	९८४७८४०३७१
५	श्री ईश्वरी परियार	सदस्य	
५		सुरक्षा निकाय	
६		आ.स्वास्थ्य केन्द्र	
७		प्राविधिक	
८		वडा सचिव	

वडा स्तरिय विपद व्यवस्थापन समितिको विवरण : वडा नं ४

क्र. सं.	नाम, थर	पद	मोबाईल
१	श्री विरबहादुर चौधरी	संयोजक	९८५७८३१६७०
२	श्री विष्णु पोखेल	सदस्य	९८४७८४१६७८
३	श्री रोशन चौधरी	सदस्य	९८४७९०५८६७
४	श्री समिता चौधरी	सदस्य	९८१८३८७३३६
५	श्री वालिका कामी सुनार	सदस्य	९८१२८०००४९
५		सुरक्षा निकाय	
६		आ.स्वास्थ्य केन्द्र	
७		प्राविधिक	
८		वडा सचिव	

वडा स्तरिय विपद व्यवस्थापन समितिको विवरण : वडा नं ५

क्र. सं.	नाम, थर	पद	मोबाईल
१	देवप्रसाद चौधरी	संयोजक	९८४७८००७२७
२	सीता समाल मगर	सदस्य	९७०३१२२७०३
३	सावित्रा दमाई	सदस्य	९८१०८३८३४२
४	गोविन्द ब. कुबँर क्षत्री	सदस्य	९८४७८४०८५४
५	भुपलाल थापामगर	सदस्य	९८४७८६९७६४
६	प्रेम बहादुर राना	प्रहरी कार्यालय	९८४७२२७३८२
७	धन बहादुर खड्का	स्वास्थ्य चौकी	९८६६७३४९५०
८	अनिमिका चौधरी	वडा प्राविधिक	९८४१०४९७३८
९	कल्पना खनाल	वडा सचिव	९८६०४२९१७९

वडा स्तरिय विपद व्यवस्थापन समितिको विवरण : वडा नं ६

क्र. सं.	नाम, थर	पद	मोबाईल
१	दीपककुमार चौधरी	संयोजक	९८०९८४०४८८
२	गीता चोधरी	सदस्य	९८४७८११५७१
३	बलीराम चौधरी	सदस्य	९८४७८७१०४२
४	सावित्री परियार	सदस्य	९८०९७९१२२५
५	गुरुप्रसाद चौधरी	स्वास्थ्य चौकी	९८६७०८७१८०
६	राजनारायण चौधरी	वडा प्राविधिक	९८४७८२६८०६
७	संजिता पौडेल	वडा सचिव	९८४७८४०४८१

वडा स्तरिय विपद व्यवस्थापन समितिको विवरण : वडा नं ७

क्र. सं.	नाम, थर	पद	मोबाईल
१	श्री सिताराम चौधरी	संयोजक	९८४७८४२४५२
२	श्री ज्ञान बहादुर चौधरी	सदस्य	९८१०८१४१६४
३	श्री साबित्री चोधरी	सदस्य	९८६८९७११२०
४	श्री उमा परियार	सदस्य	९८४७९१३१२२
५	श्री राधिका थापा	सदस्य	९८१३३८९२०३
६	श्री मनिषलाल चौधरी	सदस्य	९८४८१३१२१०
७	श्री शान्ता के.सी	वडा सचिव	९८४७८७२३१८

वडा स्तरिय विपद व्यवस्थापन समितिको विवरण : वडा नं ८

क्र. सं.	नाम, थर	पद	मोबाईल
१	चन्द्रबहादुर गुरुङ	संयोजक	९८४७८००५७०
२	प्रेमबहादुर राना	सदस्य	९८४७२२७३८२
३	चप्फा पुन	सदस्य	९८६८६८१३७६
४	सुनदर बहादुर शाही	सदस्य	९८४७९२२३३८
५	भानु वि.क.	सदस्य	९८४७८६९७६२
६	समशेर बहादुर केसी	सदस्य	९८६५२९६०९५
७	इमान सिंह कार्की	सदस्य	९८६४८२१६२२
८	नारायणी पोखेल	सदस्य	९८४७९६७६९३
९	शिला चोधरी केसी	सदस्य	९८६६८४३३०१
१०	पाण्डे चौधरी	सदस्य	९८२२९५८६५७
११	विष्णु प्रसाद श्रोष्ठ	सदस्य	९८४७८२००२१
१२	मौसम परियार	सदस्य	९७६२२००२२१
१३	असलेक कुमार चौधरी	सदस्य सचिव	९८४७८६१२१९

वडा स्तरिय विपद व्यवस्थापन समितिको विवरण : वडा नं ९

क्र. सं.	नाम, थर	पद	मोबाईल
१	श्री रिम बहादुर सुनारी मगर	संयोजक	९८६०४१०२८७
२	श्री अलि मोहमद मिया	सदस्य	९८०९७६२७८५
३	श्री दधी बहादुर बराल मगर	सदस्य	९८०६२२६३१०
४	श्री अमिना खातुन	सदस्य	९८२०५०७६७७
५	श्री तारा बि.क.	स्वास्थ्य चौकी	९८०३८०६९१६
६		वडा प्राविधिक	
७		वडा सचिव	

अनुसूची ७ : संचारकर्मीहरुको विवरण

क्र. सं.	निकाय तथा संस्था पदाधिकारी	पद	मोबाईल
१	तिर्थराज ज्ञवाली	पत्रकार	९८४७८४५४२१
२	ओमप्रकास गुप्ता	पत्रकार	९८४७९६८३२९
३	दशरथ घिमिरे	पत्रकार	९८४७८३४९३५

अनुसूची ८ः राप्ती गाउँपालिकामा अर्न्तगत समुदायमा रहेका खोज तथा उद्धार सामग्रीको विवरण

क्र.सं	सामाग्रीको विवरण	पुरनोबजार भालुवाङ	खुरुरीया समुदा	बसान्तपुर समुदाय	कठाहा समुदाय
१	लाईफ ज्याकेट	१० थान	१०	३	५
२	हेलमेट	५	५	३	५
३	प्राथमि उपचार सामाग्री	१		१	१
४	हाते माइृक	२			२
५	डुङ्गा	पुरानो	पुरानो	पुरानो	पुरानो
६	स्ट्रेचर	३	३		

अनुसूची ९:

दमकल सेवाको सूची

लमही नगरपालिका पटनु चौधरी ५४०३८५ ९८४७९६९२८९ चन्द्र वि.क. ९८२९५५०६६
गढवा गाउँपालिका पिन्टानन्द यादव ४१०००४ ९८२३५५१७०७

अनुसुची १० : तालिम प्राप्त जनशक्तिहरको विवरण : CADRE

क्र.स.	नामथर	ठेगाना	सम्पर्क नं
१	मिना चौधरी	राप्ती:सगरापुर	९८४७९१५६६०
२	प्रमेश्वरी चौधरी	राप्ती:सगरापुर	९८४७९१५६६०
३	तीर्थदेवी चौधरी	राप्ती बगरापुर	९८१०९१८३८७
४	मञ्जु चौधरी	राप्ती:अर्हनपुर	९८२९५५००५१
५	हरिशचन्द्र चौधरी	राप्ती बगरापुर	९८४४९८४१५१
६	भेषराज चौधरी	राप्ती:अर्हनपुर	
७	पवन चौधरी	राप्ती सगरापुर	९८६८०८१६१५
८	कमला बिष्ट	राप्ती:छोट्की सिसहनिया	
९	पार्वती चौधरी	राप्ती:छोट्की सिसहनिया	
१०	सुशीला अधिकारी	राप्ती	९८६२५२४८८३
११	रेशमराज अधिकारी	राप्ती ६	९८५७८४०३८४

अनुसुची ११ : तालिम प्राप्त जनशक्तिहरुको विवरण : Basic First – Aid Training - 2075

क्र.स.	नामथर	ठेगाना	सम्पर्क नं
१	दिपक चौधरी	राप्ती ६,	९८०९५१४९४९
२	हीराराम चौधरी	राप्ती ७	९८२९५२९३१०
३	हीरा चौधरी	राप्ती ७	९८१२८८३८८०
४	उर्मिला चौधरी	राप्ती ६	९८२२८८६०१८
५	नुमाकान्त चौधरी	राप्ती २	९८०९८३०७००
६	सुनिता खनाल	राप्ती १	९८१०८८२३७०
७	जीवन गुप्ता	राप्ती १	९८४७९५५५४२
८	गोमाया चौधरी	राप्ती १	९८४७८४००२७
९	भूमि चौधरी		९८४७९८४३८६
१०	नेत्रराज चौधरी	राप्ती ६	९८४७९६७३२८
११	रीता कूवर	राप्ती ३	९८०९५८१७९
१२	अनिल पौडेल	राप्ती २	९८४१७०३४१०
१३	सुशिला चौधरी	राप्ती ६	९८०९५७५१४८
१४	बिन्दु पुन	राप्ती १	९८१२८७८४४०
१५	पार्वती चौधरी	राप्ती ६	९८२२९२७२६५
१६	टोपबहाचदुर कुमाल	राप्ती १	९८१३६१८२७८
१७	मदन अधिकारी	राप्ती ५	९८६८६६२३८७

अनुसुची १२ :तालिम प्राप्त जनशक्तिहरको विवरण : Basic Flood Early WarningTraining - 2077

क्र.स.	नामथर	ठेगाना	सम्पर्क नं
१	खुमलाल पोखरेल	राप्ती	९८५१०८७६३२
२	बलराम चौधरी	राप्ती ४	९८४७९१५३७०
३	बिष्णु कुमारी चौधरी	राप्ती ६	९८०६२४७३६४
४	उषा कुमारी चौधरी	राप्ती ६	९८०२७३३२३०
५	गोरख बहादुर महरा	राप्ती २	९८०७५९६६६५
६	नैनावती चौधरी	राप्ती २	९८१३०२९९६९
७	नुमीकला चौधरी	राप्ती २	९८०९८३०७००
८	कमला खत्री	राप्ती २	९८०९८१४३६३
९	शोभा सुवेदी	राप्ती २	९८४७८६५३९५
१०	समीका के.सी.	राप्ती १	९८४७८७१४१४
११	बासुदेब पण्डित	राप्ती १	९८६१४०४४८०
१२	समीराम चौधरी	राप्ती ७	९८६६९२५७४५

क्र.स.	**नामथर**	**ठेगाना**	**सम्पर्क नं**
१३	वीरबहादुर चौधरी	राप्ती ३	९८०९८०१८६२
१४	टीकाकुमारी चौधरी	राप्ती ३	९८०९८१४०४४
१५	बिमला चौधरी	राप्ती ६	९८०९५६४१२९
१६	कमलावती चौधरी	राप्ती ६	९८४७९०३२३७
१७	शान्तप्रसाद चौधरी	राप्ती ३	९८०९८२६२९२
१८	सुन्दर चौधरी	राप्ती ३	९८१०९३९२०१
१९	दामोदर भण्डारी	राप्ती १	

सन्दर्भ सामग्रीहरू

१. विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन ऐन, २०७४
२. विपद् जोखिम न्यूनीकरण राष्ट्रिय नीति, २०७५
३. विपद् जोखिम राष्ट्रिय रणनीतिक कार्ययोजना २०१८-२०३०
४. विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना तर्जुमा मार्गदर्शन, २०६७
५. जिल्ला विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना २०८०,दाङ
६. राप्ती गाउँपालिकाको पार्श्वचित्र,
७. विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना २०७७/७८,राप्ती
८. स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४
९. राष्ट्रिय जनगणना प्रतिवेदन

गोजना तर्जुमा कार्यशाला बैठकको फोटाहरु :

धन्यवाद ।